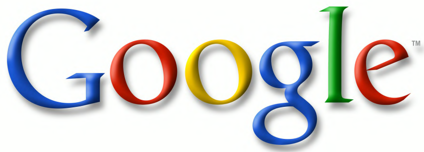
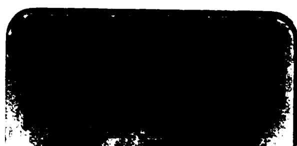

ACHTTAL

NAGELATEN LEERREDENEN.

L. Dibbits.

Uitgave van C. Bielevelt

1855.

Uitgave van C. Bielevelt.

ACHTTAL

NAGELATEN

LEERREDENEN

VAN

L. DIBBITS,

IN LEVEN PREDIKANT DER NEDERDUITSCHE HERVORMDE GEMEENTE VAN UTRECHT.

MET PORTRET.

UTRECHT,
C. BIELEVELT.
1855.

GEDRUKT BIJ GIEBEN & DUMONT.

AAN

DE NEDERDUITSCHE HERVORMDE GEMEENTE VAN UTRECHT.

GELIEFDEN IN ONZEN HEER JEZUS CHRISTUS!

Weemoedig zet ik mij neder, om met een kort woord deze Leerredenen bij u in te leiden. In het begin dezes jaars buiten staat geraakt om al de deelen mijner evangeliebediening in uw midden langer naar behooren waar te nemen, vond ik mij door eigen pligtbesef gedrongen haar neder te leggen. Toen dacht ik wel niet, dat, alvorens mijn besluit nog zijn volle beslag kon verkregen hebben, een waardig Ambtgenoot, na kortstondige krankheid, op den 1. Junij plotseling de betere rust reeds zou zijn ingegaan. Hoe schokte mij, bij wankelende gezondheid aan de dagen der grijsheid genaderd, de onverwachte mare van dat ontslapen, waarmede binnen weinige jaren vier getrouwe Leeraars, en daarenboven nog een verdienstelijk Akademieprediker, allen in de mannelijke kracht hunnes levens, van u waren weggenomen!

Ook het laatst geleden verlies werd, gelijk door allen, die onzen DIBBITS *wisten te schatten, zoo ook door mij*

diep betreurd. Steeds had ik zijne prediking bij zijn leven, gedurende den tijd van bijna vijf-en-twintig jaren, dien hij onder u arbeidde, op hoogen prijs gesteld. Ik verheugde mij daarom, dat aan mijn en veler verlangen, om hem ook nog na zijnen dood te hooren spreken, volgaarne zou voldaan worden. Immers het was zijner Weduwe tot verkwikking in hare droefheid, dat zij, ook door de vervulling van den haar bekend geworden wensch, de nagedachtenis van haren Echtgenoot zoude helpen in eere houden, wiens evangeliedienst bij haar zelve zoo hoog stond aangeschreven. Harer vriendschap dank ik het, dat zij mij met het vertrouwen vereerde, om mede haar behulpzaam te zijn in de keuze en de uitgave van eenige zijner Leerredenen. Een aandoenlijk genoegen was mij de volbrenging dezer taak. Welke gewigtige, zaakrijke, voortreffelijke opstellen zag ik daar voor mij, allen, na voorafgegane bedachtzame overweging, met zorgvuldigheid en netheid, zonder dat bijna eene enkele lettergreep was veranderd, van het begin tot het einde voluit, en van woord tot woord duidelijk geschreven! Het moge mede getuigen van het hooge denkbeeld, dat DIBBITS *zich van de waardigheid der openbare prediking vormde. Al ontbrak hem ook vaak die aanmoediging, welke hij verdiende, nogtans meende hij altijd der gemeente naauwgezet aangekweekte vruchten van zijnen geest te moeten aanbieden; dagen, soms weken te voren dacht hij ingespannen over zijn onderwerp na; en beter achtte hij het, nu en dan eene reeds vroeger uitgesprokene rede, somtijds geheel op nieuw bewerkt, op den leerstoel te brengen dan gebrekkig slechts voorbereid dien te beklimmen.*

Men meene echter niet, dat slechts een gering aantal

Leerredenen van hem zou voorhanden zijn. Integendeel, de rijke schat, die voor mij bloot lag, maakte de keuze moeijelijk. Hadde ik mijnen lust en anderer begeerte gevolgd, een uitgebreider bundel ware dan ter perse gelegd. Doch in overleg met de Weduwe vond ook ik het meer geraden, slechts een Achttal in het licht te geven, ten einde een gedeelte der nalatenschap van zijnen geest zoo algemeen mogelijk verkrijgbaar te stellen, inzonderheid ook voor velen, tot die standen onder u behoorende, waarin de Ontslapene zich liefst en gemakkelijkst bewoog, en zijne meest belangstellende vrienden telde.

In deze kringen vooral leerde men hem kennen als den schranderen, veelwetenden en menschkundigen, den geestigen en gevatten Man. Populair was hij daarbij en ongekunsteld, afkeerig van al wat naar pralerij en gemaaktheid zweemde. Hieraan is het welligt toe te schrijven, dat hij zich niet opzettelijk genoeg in uitspraak en uitvoering hebbe geoefend, en bij zijne openbare voordragt stem en gebaren te onbedwongen liet beheerschen door eene sterke spanning, welke men, zoo lang hij op den kansel stond, in alles aan hem bespeurde. Te bejammeren was dit, omdat daarin de voorname oorzaak bestond, dat velen hem niet volgden, die óf, naar den overdreven smaak onzer eeuw, aan het uitwendige te hooge waarde hechtten, óf bij wie het zintuig des gehoors, huns ondanks, niet die scherpheid bezat, welke vereischt werd, om hem genoegzaam te kunnen verstaan. Maar wie met een geopend oor en een ontsloten hart bij hem ter kerke kwamen, hoe hingen zij daar aan zijne lippen! hoe keerden zij telkens, met ware voldoening voor verstand en gemoed beide, naar hunne woningen terug! hoe menigeen uwer blijft Gode zijnen dank

brengen voor de stichting, die hij van DIBBITS *mogt ontvangen!*

Ja, stichting, ware stichting, dat is, geen kortstondige verlevendiging alleen van het gevoel zijner hoorders, geen eenzijdige, maar allerwege gelijkmatige bearbeiding van geheel hun inwendig bestaan, — telkens aanvaard met hartelijke smeeking tot Hem, van wien hulp bij, en zegen op al ons werk moet gewacht worden, — gegrond op geen ander fundament dan op het eenig hechte, dat door God zelven gelegd is, — aanhoudend voortgezet naar een wéldoordacht bestek, met deugdelijke bouwstoffen, met vaste hand en noeste vlijt; — zietdaar de stichting, de opbouwing der gemeente in kennis, geloof, liefde, godsvrucht, hoop, in alles wat waar en goed is, die uw ontslapen Leeraar steeds beoogde. Toen zijne geachte Ambtgenooten, des zondags na zijn verscheiden, van den slag, die de gemeente getroffen had, melding maakten, sprak een hunner, de eerwaardige BÖSKEN, *onder andere: »De »Hoogleeraar* HERINGA, *die het wél wist te beoordeelen, zeide »eens tot de studenten in de Godgeleerdheid, dat zij, wil»den ze goed en degelijk leeren prediken, dan den Pre»dikant* DIBBITS *moesten hooren."* HERINGA, *wiens naam en werk immers bij u ook, gelijk bij mij, mede in gezegend aandenken blijft, had* DIBBITS *in geheel zijne vorming gekend; hij had hem de Akademie zien verlaten, met veel en velerlei bekwaamheid toegerust; hij had vervolgens het genoegen mogen smaken, hem van nabij gade te slaan als een Evangeliedienaar, in zijne school niet het minst opgeleid, in den geest van zijne prediking ingedrongen. Behoef ik u het beeld van den meester, geenszins echter eene slaafsche kopij, in den discipel te*

vertoonen? Dat hij zelf in dezen bundel zich nogmaals aan u kenbaar make en tot u spreke! Gij verneemt daar van hem geen vertoon van geleerdheid, of diepzinnige onderzoeking, of afgetrokken denkbeelden, noch ook uitgezochte woorden, keur van beelden, verrassende wendingen, of wat men meer van dien aard zou kunnen noemen. Het eenvoudige was bij hem het eigendommelijke. Maar daar hij tegelijk eene groote mate van scherpzinnigheid bezat, waardoor hij het wélpassende en waardige met juistheid wist te onderkennen, ontaardde dat eenvoudige niet bij hem in het platte, het drooge of het gerekte. Zijn stijl was daarentegen steeds, zoo als die den christelijken Prediker voegt, die voor de gemeente, voor eene gemengde schaar, is opgetreden, — beschaafd voor beschaafden, en tevens altijd en voor allen, bij een geringen graad slechts van ontwikkeling, bevattelijk en gemakkelijk, — gewijzigd daarenboven naar het onderwerp, dat hij behandelde, en naar den aard van de onderscheidene deelen zijner rede, — helder bij tekstverklaring en zaakontvouwing, — bondig bij redenering en betoog, — levendig bij geschiedverhaal en karakterschildering, — krachtig bij verkondiging van belangrijke en verhevene waarheid, — gemoedelijk, ernstig, dringend bij vermaning, waarschuwing en vertroosting. En wien kon bij dat alles de naauwkeurige orde en geleidelijke gang verborgen blijven, die ieder opstel, gewis wel niet te weinig, tot één zamenhangend en wélsluitend geheel vormden?

Maar vooral, welk onbevooroordeeld hoorder kon den heiligen, naauwgezetten, christelijken geest miskennen, die al zijne kanselredenen bezielde, en bij alle verscheidenheid van onderwerp, allen waarlijk tot predikatiën, tot

evangelieverkondigingen maakte, niet ontluisterd of ontheiligd door toevoeging van hetgeen de gemeente, in plaats van haar op te bouwen, zou kunnen ontstichten, verwarren, verdeelen, verbreken, en door onzaligen twist verderven. Neen, niets anders dan hetgeen hem evangelische waarheid was wilde hij u bekend maken in al die volheid, maar ook in al die eenvoudigheid, waarin zij door den Heer zelven en zijne Apostelen was aan het licht gebragt. Daarin bestond zijne regtzinnigheid, dat hij, naar zijne gemoedelijke overtuiging, vasthield aan de belijdenis dier waarheid. Haar geloofde hij; haar predikte hij, niet als een dor leerstelsel, maar als de levenwekkende kracht Gods. Bewustheid van zonde en schuld, en daardoor behoefte aan vergevende en reinigende genade in het binnenste zijner hoorders te wekken en te versterken; — CHRISTUS *in zijn aardsche en in zijn hemelsche leven, in zijnen dood en in zijne heerlijkheid aan te prijzen als den liefdevollen, den magtigen, den eenigen en volkomenen Zaligmaker; — Gods onnaspeurlijken rijkdom, in Hem ons geschonken, dankbaar te leeren bewonderen in al zijne waarde en uitgestrektheid; — aan te dringen op een geloof, dat op geheel het hart en den ganschen wandel heiligend en heilzaam invloeit; — in elke betrekking des levens hemelsgezindheid, als de vrucht van den Geest Gods, bij u aan te kweeken, en zoo tot het genot van hemelzaligheid u op te leiden; — geen bespiegelend of lijdelijk, maar altijd een praktisch Christendom bij u te bevorderen; — dit, dit was de aanhoudende toeleg van* DIBBITS; *daarin toonde hij het, God en zijnen Heer en uwe zielen lief te hebben.*

Zoo hebben velen uwer hem gekend; velen tot hunne schade hem niet, of niet genoegzaam gekend. Moge ook zijn woord, gelijk dat van uwe vroeger ontslapene Leeraars, nog overvloediger vruchten dragen, dan toen zij levend onder u arbeidden! Zij hebben u het Evangelie verkondigd, waaraan gij genoeg hebt voor deze en de toekomende wereld. Nog wordt het u gepredikt als de wijsheid en de kracht Gods. Alles is het uwe; ook uwe Voorgangers met hunne verschillende gaven en vermogens, geestesrigtingen en inzigten. Zij zijn uwe dienaren om JEZUS' *wil. Met hen belijdt gij éénen Meester, behoort gij éénen Heer. Wone Hij door geloof en liefde in aller harten! Dat is de eenige hechte band, die bij alle verscheidenheid allen één maakt met elkander, en te zamen één met* CHRISTUS *zelven, en in en door Hem één met den God en Vader van allen.*

Daartoe, geliefde Broeders en Zusters! worde bij den naderenden nieuwen jaarkring, naar de heerlijke belofte, waarmede gij dezen bundel geopend ziet, de beste wensch, nu als de laatste wensch van eenen scheidenden Vriend, aan u allen vervuld! Ontvangt dien ook als den mijnen! Wordt dagelijks vernieuwd in den geest! De Geest des Heeren zelf neme uit u weg wat Hem mishaagt, werke en vermeerdere in u al wat goed is; en ten dage zijner toekomst schenke Hij al uwen Voorgangeren, die u het woord Gods zullen gesproken hebben, ook mij, de zalige ervaring, dat onze arbeid tot uwe vernieuwing en opbouwing en volmaking in zijne kracht niet ijdel geweest is; opdat wij ons te zamen verblijden als leden dier onbevlekte gemeente, die Hij Gode gekocht heeft door zijn bloed! Hem en zijnen Vader zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid!

12 December 1855. A. F.

INHOUD.

I.

LEERREDE

BIJ DEN AANVANG DES JAARS 1855,

OVER

EEN NIEUW HART, DEN BESTEN NIEUWJAARSZEGEN.

TEKST:

EZECHIËL XXXVI: 26ᵃ.

VOORGELEZEN:

Ps. XC. CIII. Ezech. XXXVI: 16, enz.

GEZONGEN:

Gez. CLIX: 1—8. Gez. XXXIII: 6. Ps. XC: 9.

I.

LEERREDE

BIJ DEN AANVANG DES JAARS 1855,

OVER

EEN NIEUW HART, DEN BESTEN NIEUWJAARSZEGEN.

TEKST: EZECHIËL XXXVI: 26[a].

Ik zal u een nieuw hart geven, en zal u eenen nieuwen geest geven in het binnenste van u.

Welkom, mijne waarde reisgenooten op den levensweg! welkom, geliefde Broeders en Zusters in CHRISTUS! welkom, gij allen, M. H.! op het gewigtige rustpunt, waarop wij thans te zamen zijn gekomen! Zoo zijn wij dan, met de snelheid des tijds, uit een pas geeindigden en verdwenen, in een nieuwen tijdkring van ons leven verplaatst. Zoo staan wij dan weder gereed onze aardsche reis te vervolgen, en tot nieuwe zorgen, nieuwe werkzaamheden, nieuwe genietingen, en, het is Gode bekend, tot wat al nieuwe ontberingen en beproevingen, ons te begeven, zoo lang het aan dien hoogen Alregeerder, in wiens hand alle onze tijden zijn, en bij wien onze dagen zijn geteld, behagen zal ons hier te doen toeven.

Een nieuw jaar is dan voor ons aangebroken. Voor ons, wier levensdraad nog niet is afgesneden, gelijk van hen, die in het vorige jaar ons verlieten; — voor ons, die weder zoo veel zagen wisselen en verdwijnen, maar zelve nog zijn bewaard en staande gebleven; die nog in tallooze opzigten de voorwerpen zijn van Gods verschoonende, zegenende, ontfermende liefde. O, wie kan het beginnen zonder gevoel van dankbaarheid; zonder uit een vol gemoed de offers van ootmoedige erkentenis aan den God onzes levens te brengen; zonder Hem ter eere te juichen: tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen! zijne goedertierenheid en barmhartigheid is weder nieuw over ons!

Een nieuw jaar is dan voor ons aangebroken. Een jaar, waarvan wij niet weten, wat het ons geven of ontnemen zal, en dat daar nog achter een ondoordringbaren sluijer voor ons ligt. Wie wenscht niet, dat het een gelukkig jaar voor ons wezen moge? Wie wenscht dat niet zich zelven, wie wenscht dat niet aan zijne betrekkingen op aarde, aan zijne stad- en landgenooten, aan zijne medemenschen en medechristenen toe? En kan ik u dan op dezen dag hier voor mij zien, zonder ook u toe te wenschen en van Gods genade in CHRISTUS u toe te bidden, dat het, met ons gansche Vaderland, ook u en den uwen welga in dit nieuwe jaar! Dat alom op de wereld, en hier op onzen vaderlandschen bodem vooral, rust en vrede, verlichting en beschaving, allerlei volksgeluk blijve of kome! Dat het leven, het huis, het hart, het bestuur van onzen koning, van alle onze overheden, regenten en regters de beste leiding, hoede en zegen van den Allerhoogsten ondervinden! Dat ieder ambtenaar en

krijgsman, ieder handelaar en werkman, ieder zeeman en landbouwer, ieder onderwijzer en leerling, ieder ingezeten en vreemdeling, hier nut stichte, voorspoed beleve en welvaart geniete! Dat aan niemand uwer arbeid en brood, gezondheid en kracht, lust en vatbaarheid om te genieten, ontbreke! Dat alle leeraars en opzieners, alle voorstanders en verzorgers, alle leden en kweekelingen der gemeente ijverig en voorspoedig medewerken tot haren welstand en bloei! Dat zoo ieder wijsheid, moed en kracht ontvange tot getrouwheid in zijnen kring en stand, tot nuttige en gezegende werkzaamheid, voor de zaak der Menschheid, des Vaderlands, des Christendoms! Ja, Gel.! naar mate wij elkanderen meer liefhebben, en meer Christelijk zijn gestemd, zullen dit meer de wenschen zijn, die wij voor elkander hartelijk gevoelen, voor elkander deelnemend uitstorten, en die de Vader in den hemel genadig verhoore!

En nogtans, Gel.! is dit het eenige, zelfs het voornaamste niet, wat de Christen aan zich zelven en zijne medechristenen, wat de Christenleeraar aan zijne gemeente zal wenschen. Wijzer en beter, meer standvastig in het goede, meer voor onze groote eeuwige bestemming bereid te worden, is dat niet ons hoogste goed? O, dán alleen is ons de vernieuwing des jaars een zegen, dán alleen kan het ons waarlijk gelukkig zijn, als wij het Gode behagelijk besteden, als wij daarin ons waarachtig zielenheil bevorderen, als wij daarin, onder de leiding van Gods H. Geest, met lust en ijver voortgaan op den weg onzer Christelijke roeping. Nieuwe lust en nieuwe kracht, een nieuw hart en een nieuwen geest daartoe, — kunnen wij beteren nieuwjaarswensch aan

elkanderen doen? Wat is, zonder dit, alle welvaart en geluk? Maar met dien zegen, o, dan leven wij vrolijk, rijk en zalig, wat wij ook aan aardschen zegen moeten missen.

Gel.! ik wensch daarover nog eenige oogenblikken tot u te spreken, — tot u te spreken over den besten nieuwjaarswensch, dien wij aan ons zelven en elkanderen kunnen doen. Laat mij daartoe aanleiding nemen uit het woord, uit de belofte van den Heer zelven, die wij lezen

EZECHIËL XXXVI: 26[a].

Ik zal u een nieuw hart geven, en zal eenen nieuwen geest geven in het binnenste van u.

Niet opzettelijk zal ik thans die woorden voor u verklaren. Alleen hebben wij ons te herinneren, dat zij eene groote belofte behelzen, eene belofte, met welke de profeet EZECHIËL, in naam van Jehova, de Joodsche natie moest troosten, toen zij in de Babylonische ballingschap, ver van het Vaderland verwijderd, in zeer gedrukten en benarden toestand leefde. De Godsspraak, tot welke die belofte behoort, begint met het 16e vers van dit Hoofdstuk en loopt tot het einde door. Zij stelt voor, eerst de grootheid en billijkheid van de ramp, welke het volk zich door zijne afgoderij en ondeugd had waardig gemaakt; maar dan ook, wat God weder tot herstelling van datzelfde volk zou doen. Niet kunnende dulden, dat zijn naam, door de vernedering van zijn volk, onder de Heidenen werd onteerd, zou Hij hen

weder naar het Vaderland brengen; en meer dan dit, bij uiterlijke welvaart ook innerlijke zedelijke herstelling bewerken. Tot hen, die met zoo veel ondeugd verontreinigd waren, zegt de Heer, vs. 25: dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden. En tot die zoo verdwaasden van geest en bedorvenen van hart zegt Hij in den tekst: Ik zal u een nieuw hart geven, en zal eenen nieuwen geest geven in het binnenste van u. Tot een nieuwe betere denk- en handelwijze zou Hij hen dan vormen, een nieuwen zin in hen planten, hen wijzer en beter doen worden. In het volgende wordt het nog omschreven: Ik zal het steenen, het ongevoelig hart uit uw vleesch wegnemen, en u een vleeschen, een gevoelig, voor goede indrukken vatbaar harte geven. Niet door eigen nadenken en toedoen alleen zouden zij tot die betere gezindheid komen; maar God zelf zou ze in hen werken; Ik, zegt de Heer, zal mijnen geest in het binnenste van u geven. En zoo geleerd en vernieuwd, zouden zij weder in Gods inzettingen wandelen en zijne regten bewaren en doen.

Zoo is het ook, M. H! kort daarna met een groot deel van de Israëlietische natie gebeurd. CYRUS komt op den Babylonischen troon; slaakt de boeijen der verdrukten; en zij keeren juichende naar het vaderlijke erfdeel weder. Door bittere beproeving geleerd, zeggen zij de afgoderij en aanverwante ondeugden vaarwel. Een nieuwe ijver voor den dienst van den God der vaderen vervult en doorgloeit hun hart. Geene offers rooken meer, dan voor Hem alleen; en op voorgang van ZERUBBABEL, ESRA, en anderen, worden Godsdienst en goede zeden hersteld.

Bij die belofte ga ik u dan verder in deze eerste zamenkomst des jaars bepalen. Zij mag regtstreeks aan de oude Israëlieten zijn geschied; zij is, naar den geest van het Evangelie, niet minder toepasselijk op ons. Zij noemt, zij belooft ons het grootste en beste, vernieuwing van geest en hart. O, indien de bewoners des hemels ons in deze oogenblikken uit de verblijven der onsterfelijkheid toespreken, en ons, bij de voortzetting onzer levensreis, iets toewenschen mogten, niets heerlijker, niets zaliger konden zij ons toewenschen dan dit. Komt, denkt er met mij op na. Een nieuw hart en een nieuwe geest, ja, dat is de beste nieuwjaarswensch, aan ons zelven en elkander te doen; — laat mij u dat aantoonen. Welke wensch ook onvervuld moete blijven, die wensch kan worden vervuld; — laat mij u daarvan overtuigen. En wat staat ons dan te doen, om dien wensch vervuld te zien? — laat mij u dat herinneren mogen.

I.

Een nieuw hart en een nieuwe geest, ja dat, zeg ik vooreerst, is de grootste, de wenschelijkste zegen in het nieuwe jaar.

Gedenkt toch, wat dat zegt en in zich sluit, een nieuw hart en eenen nieuwen geest te ontvangen. Het is, verlichte en betere kennis te bekomen van de goddelijke waarheid, van ons belang en onzen pligt; — het is, vaste grondbeginselen van geloof te verkrijgen; — het is, nieuwen lust en nieuwe kracht te erlangen tot alles, wat het Evangelie ons voorschrijft. Daar moet dan veel

ouds door ons afgelegd, veel nieuws bij ons aangekweekt worden. Daar moet dan eene verandering, verbetering, vernieuwing plaats hebben, niet maar van onze uitwendige omstandigheden, maar van den inwendigen mensch, van ons verstand, gevoel en wil, en ten gevolge daarvan, van ons bestaan en gedrag. Wie wij zijn, M. H.! en voor welke buitensporigheden wij ook bewaard mogten worden, wij zijn allen van nature met het bederf der zonde besmet. Wij bragten allen een hart met ons ter wereld, dat zoo zinnelijk, tot het goede zoo lusteloos en zoo ligt verleidbaar is. Zoo lang dat oude hart in ons blijft, leven wij tot oneer van onzen Maker, verwoesten wij onze rust en ons geluk, en rijpen wij voor het verderf; — en met ieder jaar, dat wij die oude menschen der zonde blijven, wordt onze verblinding, onze verbastering, onze rampzaligheid te grooter. Maar wie dan een nieuw hart en eenen nieuwen geest ontvangt, verkrijgt nieuwe kennis, nieuwen zin, nieuwen lust, nieuwe kracht ten goede, om tot eer van God en voor zijne bestemming te leven. Hij legt die oude zondige geaardheid af; hij leert kennen wat hij te voren niet wist; wordt gevoelig voor hetgeen hij zich te voren niet aantrok; hij leert beminnen, waarvan hij te voren afkeerig was; hij wordt afkeerig van hetgeen hij te voren onmatig beminde; hij doet, wat hij te voren naliet; hij laat na, wat hij te voren met zoo veel welgevallen deed. Zoo ontstaat in hem een nieuwe aard en geest; nieuwe grondbeginselen worden in hem geplant; het wordt het leven zijner ziel Gods wil te volbrengen, en al wat waar en rein en goed is te bejagen. Zoo worden wij, gelijk de Bijbel elders het noemt, van de zonde bekeerd tot

God, veranderd door de vernieuwing onzes gemoeds, nieuwe schepselen in CHRISTUS, wedergeboren door den Geest van God. Zoo wordt ons hart gelijk aan den akker, die eerst verwoestend onkruid teelde, maar daarna bebouwd en veredeld, schoone en voedzame vruchten geeft. En die vernieuwing, zij heeft niet allleen bij den ver afgedwaalden en nog bandeloozen zondaar plaats, als hij eenmaal tot inzien zijner dwaasheid komt, en het berouw hem tranen van droefheid uit de oogen perst. Maar ook, waar zij eens begonnen is, daar wordt zij telkens herhaald, daar tracht men gedurig te vorderen in wijsheid en heiligheid. Nog altijd blijft ons veel te hervormen, te veranderen en te vernieuwen. Met ieder jaar, met iederen dag moeten wij nog wijzer en beter worden.

Zietdaar wat het zegt en in zich sluit, een nieuw hart en eenen nieuwen geest te ontvangen. En dit, Gel.! is het niet het beste, het noodigste, dat wij wenschen en begeeren kunnen? Wat toch maakt het groote doel des levens uit? Immers, dat wij daarin gevormd en voorbereid worden voor een volgend bestaan? Wat maakt dit vlugtige leven zoo onuitsprekelijk gewigtig? Immers, dat wij daarin zooveel verliezen of winnen kunnen voor ons waarachtig heil, dat aan oogenblikken vaak eene eeuwigheid hangt? Waarvan zal het afhangen, of wij, aan het einde des jaars, met blijdschap of met naberouw daarop zullen terugzien? Immers daarvan, of wij het verstandig, dan of wij het ligtvaardig besteden; of wij nader komen aan, dan of wij verder afwijken van het goddelijke doel van

ons bestaan? Gelukkig, ja, het oord, waar de vrijheid bloeit, en de burger, onder een vaderlijk bestuur, een stil en gerust leven mag leiden; — en God geve, dat Nederland zich bestendig in dien zegen verblijde! Maar vrij te zijn van dwaling en ondeugd, vrij te zijn van de schandelijke boeijen der zonde, hoe veel begeerlijker goed! Gelukkig de maatschappij, die van buiten vrede, van binnen onderlinge eendragt geniet. Maar gelukkiger de mensch, die vrede in zijn hart, die vrede heeft met God. Gelukkig dit jaar, zoo wij daarin onze fabrieken bloeijende, onzen handel rijk in winsten, onze akkers en velden vruchtbaar, onze volkswelvaart vermeerderd zien. Maar hoe veel gelukkiger nog, zoo wij daarin winst voor onze zielen, winst voor de eeuwigheid doen. Brengt, wenschen wij, dit jaar in ongestoorde gezondheid door. Maar grooter is de zegen, in een gezond ligchaam eene gezonde ziel, een verlichten en geheiligden geest te bezitten. Geniet in dit jaar uw dagelijksch brood; geniet een ruim en onbekrompen bestaan. Maar wat is al de rijkdom dezer wereld, bij de spijze, die niet vergaat, die tot in het eeuwige leven blijft? Worde ons leven dit gansche jaar, nog vele jaren gerekt. Ach, het ware ons beter niet geboren te zijn, zoo het werd doorgebragt in gevoelloosheid en ligtzinnigheid. Naar wat al genietingen strekken zich onze wenschen en uitzigten uit; — van den een naar deze, van den ander naar gene; — want hoe verre loopen vaak onze behoeften en verlangens uit een! Maar is ware tevredenheid en voldoening, waar genot voor ons mogelijk zonder een nieuw hart en een verbeterd gemoed? O, gelukkig de mensch, die dezen zegen geniet. Hoe het ook ga, wat ons geworde of ontbreke, alles zal

ons ten goede dienen, zoo maar onze dwalingen en verkeerdheden afgelegd, zoo maar onze grondbeginselen en zeden verbeterd worden; en onder alle de jaren onzes levens, zal dit als het gezegendste staan aangeschreven, zoo wij daarin maar meer rijpen voor den hemel!

II.

Maar zou dan de Allerhoogste ook aan ons dien zegen willen schenken? Ja, Gel.! — ik mag het u in dit nieuwe jaar, ten andere, met volle gewisheid verklaren, — geen wensch kan zoo zeker van vervulling zijn. Veel kunnen wij wenschen, waarvan de vervulling twijfelachtig, misschien geheel buiten hope is. Maar wat ook onzeker is, niet de begeerte naar een nieuw hart; want terwijl wij het wenschen, verzekert ons de Heer: Ik, Ik zelf, zal u een nieuw hart, en eenen nieuwen geest in het binnenste van u geven.

Ja, Gel.! gelijk alles, wat wij goeds bezitten, zoo ook is dat uitnemendste goed, een nieuw hart, gave van God. Hij, door wien wij ademen en leven, Hij is ook de almagtige Heer der geesten, zonder wien wij even min eene gedachte kunnen denken, als een ligchaamslid verroeren. Het stillen van den storm in het rijk der natuur, en het beteugelen van den storm der lusten en driften in het menschelijk gemoed; de koesterende levenswarmte, die, na de doodschheid van den winter, het gelaat des aardrijks zal vernieuwen, en de vernieuwing van het lusteloos, ongevoelig menschenhart, het is de alvermogende werking van denzelfden God. Alleen vergeten wij niet, dat Hij, gelijk daar in de natuur, ook hier op ons ge-

moed, door gepaste middelen werkt Als God een nieuw hart aan menschen geeft, dan deelt Hij hun niet op wonderdadige wijze iets mede, dan stort Hij hun niet onmiddellijk iets in; maar dan zegent Hij de middelen tot verlichting en verbetering, die wij aanwenden, of die voor ons aangewend worden. Dan zegent Hij het onderwijs van het Evangelie en de waarheden, ons daarin bekend gemaakt; dan opent Hij ons verstand, om ze wel te verstaan, ons hart, om ze levendig te gevoelen. Dan zegent hij de verordeningen en bestellingen zijner Voorzienigheid, de genietingen en tuchtigingen, die Hij tot ons zendt; de ontmoetingen en lotgevallen, die ons te beurte vallen. Door die middelen werkt Hij op onzen geest; — en dat doet Hij dus op eene met onze redelijke natuur overeenkomstige wijze, door de bekwaamheden, die Hij in ons gelegd heeft, van verstand, gevoel en wil, te onderhouden, te leiden, te besturen, en ten goede te rigten. En vraagt gij, hoe Hij dat doet; — de wijze, waarop Hij door die middelen werkt, gaat ons begrip te boven Maar hoe doet God ons leven? Hoe werkt die kracht van Hem, die ons doet denken, doet spreken, ons doet bewegen? Hoe werkt zijn wil, zijne kracht, op de gansche geschapene natuur? Hoe werkt onze geest op ons ligchaam, de eene geest op den anderen geest? Wij begrijpen het een zoo min als het ander; maar wij verwerpen immers daarom het een zoo min als het ander? of wij moeten ophouden aan een God, eene Voorzienigheid, eene kracht van God, die alles doet leven en zijn, te gelooven.

Maar heil ons dan, Gel.! wat Gods magt alzoo kan,

dat wil ook zijne genade. Ja met die belofte mogen wij dit jaar beginnen. Of hoe? zou de Allerhoogste niet aan ons willen doen, wat Hij aan de diep gezonkene Israëlieten deed? Toonde Hij daardoor niet, dat Hij magtig is om steenen harten in vleeschen te veranderen; maar ook dat Hij dat aan geheel onwaardigen en verbasterden wil doen? En zou Hij dan in de dagen des N. V. niet willen doen, wat Hij onder het O. deed? Hebben wij niet een Evangelie, waarin geschreven staat, wat Gods eigen Zoon ons heeft verzekerd, dat eer een vader op aarde aan zijn hongerend kind een steen in plaats van brood zou geven, dan de hemelsche Vader den H. Geest zou weigeren dengenen, die Hem bidden? Hebben wij niet een Evangelie, waarin geschreven staat: Hij is de Vader der lichten, van wien alle goede gaven komen; — zoo iemand wijsheid behoeft, dat hij ze van God begeere, die mildelijk geeft en niet verwijt; — en: u komt de belofte toe en uwen kinderen? Hebben wij niet ieder in onzen doop de toezegging en het onderpand van Hem ontvangen, dat Hij ook ons wil opnemen in zijn verbond der genade, ook ons de afwassching onzer zonden en de dagelijksche vernieuwing onzes levens wil schenken? En wat God belooft, zou Hij dat niet geven? Dat kunt gij getuigen, gij aanvankelijk vernieuwden! wier lust het nu is meer en meer gereinigd te worden van zonden, en naar Gods inzettingen te leven; op wie het apostolisch woord toepasselijk is: eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heer. Gij kunt getuigen, wat Gods magt op zwakke, lustelooze, onwaardige menschen vermag, en wat Hij, niet om onze

verdiensten, maar tot eer van zijnen naam wil doen? En getuigt dat niet mede al de zorg, die Hij voor ons draagt; al de zorg, die Hij voor de verkondiging van het Evangelie draagt; al de zorg, die hij aanwendt, om aan onze verlichting, bekeering en heiliging te werken? O, heil ons dan nog eens, wat ook dit jaar ons geve of ontneme, God wil een nieuw hart en eenen nieuwen geest ons geven! M. H.! welk eene belofte voor ons; — voor ons, die met zoo veel oud en ingeworteld bederf dit jaar moeten beginnen; — voor ons, die zonder de genadige hulp van God niets vermögen; — voor ons, die ze ons niet hebben waardig gemaakt; — voor ons, die zonder die belofte in dit jaar slechts weder verder zouden voortgaan naar ons verderf! Ach, wat ware, zonder die belofte, de voortzetting onzer levensbaan! Hoe ware dan het lot van den zuigeling te benijden, in wien het levenslicht wordt uitgebluscht, voordat hij de gelegenheid tot zondigen had! Maar geloofd zij Gods ontferming! Op hoe vele jaren vol dwaasheid en verkeerdheid wij ook met weemoed moeten terugzien; wat wij ook verwaarloosd, hoe wij ook Gods Geest mogen wederstaan hebben; nog roept ons de stem des Heeren toe: Ik wil u een nieuw hart, en eenen nieuwen geest in het binnenste van u geven; Ik wil het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en u een vleeschen harte geven.

III.

En wat is het dan eindelijk, dat ons nu te doen staat? Gel. wat anders, dan dat wij ook van onze zijde in dit nieuwe jaar de vervulling van Gods be-

lofte als den wenschelijksten zegen met ernst zoeken te verkrijgen?

Kan daartoe onze ernst wel te groot zijn? O, hoe velen houden zich nu bezig met het overleggen en in orde brengen hunner aardsche belangen, met het maken van berekeningen, het ontwerpen van plannen, het openen van uitzigten voor hun tijdelijk bestaan! Hoe druk maakt men het zich daarmede! Hoe vloeit daar de mond van over! Hoe ijverig houdt men zich bezig met de nieuwe instellingen, de nieuwe wetten, de nieuwe werkzaamheden en verwachtingen, welke dit jaar voor ons opleveren kan! Zou ons minder ter harte gaan, Gel.! wat ons eeuwig zielenheil geldt? Hebben wij dan aan iets meer te denken, om iets meer te bidden, voor iets meer te zorgen, dan dat wij een nieuw hart en eenen nieuwen geest verkrijgen? O wie onzer heeft dat niet noodig? Wie onzer zou zich inbeelden reeds rein genoeg voor God te zijn? Ja, dien zegen hebben wij allen zoo noodig. Gij hebt dien zoo noodig, jonge lieden! om de gladde baan des levens veilig te betreden, om nuttig en gelukkig te zijn in deze wereld, om voor eene aanstaande nog oneindig beter te worden toebereid. Gij hebt dien nog noodiger, ouden van dagen! opdat de nabij zijnde nacht uwes doods u niet onbereid overvalle. Gij hebt dien te noodiger, naar mate gij het steenen hart reeds langer met u hebt omgedragen; naar mate gij reeds meer jaren begonnen en geeindigd hebt met een onvernieuwd en aan de zonde verslaafd gemoed; naar mate gij met meer verouderd en vaster geworden bederf in dit nieuwe treedt. En wie wij ook zijn mogen, och, M. H.!

als wij dat oude hart behouden, als wij van waarheid en godzaligheid afkeerig, onze bekeering blijven uitstellen en tegen God ons verzetten, dan wordt met ieder jaar ons hart te meer versteend en wij alzoo te rijper voor het verderf. Maar als wij dien zegen van een nieuw hart ontvangen, — o, gelooft het, — dan kan niets in de wereld ons deren, dan zijn wij de gelukkigste menschen, dan beleven wij het gelukkigste jaar.

Och, dat wij dan dit jaar beginnen met dien zegen met allen ernst te zoeken; — te zoeken voor ons zelven en elkander; — te zoeken in de eerste plaats door het gebed; want het is: wie bidt, die ontvangt; maar ook te zoeken door ernstige oefening, waakzaamheid en werkzaamheid, door alle die middelen, aan welke God dien zegen heeft verbonden. Ouders! die uwe kinderen liefhebt en het goede voor hen zoekt, wenscht en zoekt toch voor hen niet maar aardschen voorspoed, een winstgevend beroep en eervollen stand, maar bovenal een nieuw aan God geheiligd hart; — en hoe zult gij dat beter, dan door, met uw gebed voor hen tot God, ook vroeg de beginselen van ware wijsheid en Godsvrucht in hunne harten te planten? Zoeken wij dien zegen voor onze betrekkingen, vrienden, huisgenooten, medemenschen! Zijn wij daartoe een ieder in zijnen stând getrouw! En waar wij door onze woorden niet kunnen werken, daar kunnen wij het nog door ons gebed. Maar vergeten wij toch ons zelven niet! Blijven wij toch niet traag en zorgeloos en werkeloos daar henen leven! want waarlijk, even onmogelijk is het dan, op dien zegen te hopen, als het onmogelijk is, het graan tot onze voeding te oog-

sten van een akker, dien wij niet bearbeiden willen. Neen, God werkt door middelen; Hij werkt, wanneer wij zelve werken. Welaan dan, Gel.! nemen wij nu het besluit, om in dit nieuwe jaar, en op elken nieuwen dag dezes jaars, waarop wij ontwaken, ernstig te bidden, dat God ons een nieuw hart verleene! Nemen wij nu het besluit, om dien Bijbel, waarin God ons onderwijs en raad geeft, dat woord zijner genade, tot ons dagelijksch huis- en handboek te maken, gelijk het dat voor onze vaderen was. Nemen wij nu het besluit om alles vaarwel te zeggen, wat ons verwilderen en bederven, om alles te bejagen, wat de reinheid van ons hart bevorderen kan! Nemen wij nu het besluit, om aanhoudend op te merken, te behartigen, en aan het waarachtig heil onzer zielen dienstbaar te maken alle Gods onderwijzingen, raadgevingen, bestellingen, kastijdingen en zegeningen! Bij ons bidden werken, bij ons werken bidden gevoegd! O, daar is een overvloed van gaven te ontvangen, zoo wij maar niet te traag zijn, om ze te begeeren en te zoeken. Wij verkrijgen dan het hoogste goed, dat ons voor ieder gemis, voor ieder verlies zal schadeloos stellen. Zoo zij dit jaar voor ons rijk in eeuwige winst! Dat geve ons allen de God en Vader van onzen Heer JEZUS CHRISTUS!

AMEN!

II.

LEERREDE

OVER

DE BESTENDIGHEID VAN HET EVANGELIE.

TEKST:

1 PETRUS I: 23—25.

VOORGELEZEN:

1 Petr. I en II.

GEZONGEN:

Gez. LV: 1, 2. Ps. CXIX: 45, 47. Gez. VIII: 5, 10.

II.

LEERREDE

OVER

DE BESTENDIGHEID VAN HET EVANGELIE.

TEKST: 1 PETRUS I: 23—25.

Die gij wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar (uit) onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwigblijvende woord Gods. Want alle vleesch is als gras, en alle heerlijkheid des menschen is als een bloem des gras. Het gras is verdord, en zijne bloem is afgevallen. Maar het woord des Heeren blijft in der eeuwigheid. En dit is het woord, dat onder u verkondigd is.

Ik heb het voorregt, Gel.! thans tot u over eenen tekst te spreken, die weinig verklaring voor u behoeft, maar hooge belangstelling bij u verdient. Het is toch, gelijk gij aanstonds bemerkt, de duurzaamheid en onveranderlijkheid van het Evangelie, waarvan de Apostel hier melding maakt. Zoo schrijft hij in een brief, dien hij tot de verstrooide Joodsche Christenen rigt, en waarin hij hun het onschatbaar voorregt wil doen opmerken dergenen, die der genade des Evangelies waren deelachtig geworden, om hen daardoor aan te

moedigen onder de verdrukkingen, die hen troffen of dreigden, en op te wekken tot eenen wandel waardig dat Evangelie, dat zij bezaten en beleden. Die gij, zegt hij zoo tot hen, of: daar gij zijt wedergeboren, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwigblijvende woord van God. Zij waren dan als Christenen wedergeboren, vernieuwd, als nieuwe schepselen, als andere menschen geworden, niet alleen in eene geheel andere betrekking geplaatst, dan in welke zij vroeger als Joden stonden, maar ook met geheel andere verwachtingen bedeeld, en met een geheel anderen zin bezield, dan welken zij vroeger hadden; gelijk zoo JEZUS tot NICODEMUS van wedergeboorte sprak, als noodig om in Gods Koningrijk te kunnen ingaan, en gelijk zoo PETRUS Hoofdst. I: 3, aan de Christenen schreef, dat zij waren wedergeboren tot eene levende hoop. En die wedergeboorte vergelijkt hij hier, gelijk uit het volgende vs. schijnt te blijken, waar hij van bloemen en planten gewaagt, bij het nieuw uitspruiten eener plant uit de aarde. Zoo waren zij toch, zegt hij, wedergeboren, niet uit een vergankelijk, een sterfelijk en verdwijnend, maar uit een onvergankelijk, een onsterfelijk zaad. En wat hij door dat zaad verstaat, verklaart hij zelf nader door er bij te voegen: door het levende en eeuwigblijvende woord van God. Dat was het middel geweest in Gods hand tot hunne wedergeboorte, gelijk het zaad tot vorming eener nieuwe plant; dat had in hen de kiem gelegd van dat nieuwe leven, dat zij thans als Christenen leidden. Dat woord van God was een levend, een werkzaam, een krachtig, en

een eeuwig blijvend, immer standhoudend woord. En zoo waren zij dan wedergeboren, niet uit een vergankelijk, maar uit een onvergankelijk zaad.

Dat denkbeeld nu van de onvergankelijkheid van Gods woord breidt hij in de volgende verzen nader uit, en wel door eene tegenstelling tegen de wisselvalligheid van al het aardsche. Niet om hier die wisselvalligheid van het aardsche opzettelijk te leeren, maar om door de tegenstelling het boven alle wisselvalligheid verhevene van het woord van God te sterker te doen uitkomen, zegt hij dan, met woorden door hem van JEZAÏA ontleend, Hoofdst. XL: 6—8: want alle vleesch, ieder mensch, is als gras, is kortstondig als het gras, en alle heerlijkheid des menschen, alles wat hij hier uitnemends bezit, alles waarop hij hier roem kan dragen en zijne hoop kan bouwen, als een bloem des gras. Het gras verdort en zijne bloem valt af; en hoe spoedig dat vaak in het Oosten vooral, waar niet zelden een brandende en verwoestende wind, alles verschroeijende, ook het weelderigste gras en de krachtigste bloemen in weinige oogenblikken doet verdorren! Maar hoe geheel anders niet het woord des Heeren! het woord des Heeren, dat geen menschenwoord, geen wijsgeerig stelsel, maar Gods openbaring is, dat blijft in der eeuwigheid; het is boven alle wisseling verheven; het zal aanwezig blijven, zijne kracht en zijnen invloed behouden, wat ook op de wereld veranderd, verminkt worde of verloren ga. En dit, voegt de Apostel er bij, is het woord, dat onder u verkondigd is. Die woorden van JEZAÏA, wil hij zeggen, gelden in volle kracht dat Evangelie, dat onder u gepredikt is.

Meer verklaring, M. H.! behoeven deze woorden niet. Maar over derzelver gewigtigen inhoud wenschte ik verder met u na te denken. Wij bezitten, wij bouwen op het eeuwigblijvend woord van God, — o, dat denkbeeld is ons zoo opbeurend en bemoedigend te midden van zoo veel, dat wij hier zien verschijnen en verdwijnen, en dat ons vaak met zoo weemoedig gevoel van het onzekere en verdwijnende van onzen geheelen aardschen toestand vervult. Terwijl alles, buiten dit ééne, op de wereld aan eene wisselvalligheid onderworpen is, die met weemoed en vrees onze zielen vervult; — terwijl de onzekerheid van menschelijke inrigtingen zoo ontrustend blijkt, en de eene gebeurtenis na de andere ons vervaart en schokt; — terwijl in den eindeloozen stroom der wisselingen nu dit, dan dat van ons wordt losgescheurd; willen wij elkanderen wijzen op hetgeen eeuwig stand houdt en blijft; — willen wij elkanderen bemoedigen en sterken met de gedachte aan dat eene en onvergelijkbare goed, dat alle geweld trotseert, onder alle wisseling ons vergezelt, alle verliezen meer dan vergoedt; — met de gedachte aan dat eeuwig Evangelie van den eeuwigen God, hetwelk ons overal en altijd ten veiligen baken strekt op onze levensreis, overal en altijd het onwrikbare steunpunt onzer harten is. Gode zij dank, dat wij het kennen en bezitten, en met het oog daarop onzen levensweg betreden mogen!

Komt, Gel.! trachten wij ons dan met die gedachte aan de bestendigheid van het Evangelie onzer belijdenis en hope te vervullen. Dat wij ons van hare ontwijfelbare

zekerheid overtuigen. Dat wij ons haren veelomvattenden rijkdom voor de aandacht brengen. Dat wij hare hooge belangrijkheid, te midden van alle wisseling, gevoelen. En dat wij ons voorhouden, tot welke gewigtige gevolgen zij ons leiden moet.

I.

Ja, het is eene ontwijfelbaar zekere waarheid, M. H.! dat, wat ook verdwijne, het woord des Heeren tot in eeuwigheid blijft.

Behoef ik u dat uitvoerig te bewijzen? Hoe vele zijn anders de gronden, op welke ons geloof aan de bestendigheid en onveranderlijkheid des Evangelies rust! Wat wij uit den aard en het doel des Evangelies; — in verband met de blijvende behoefte aan hetzelve; — met het oog op de goddelijke liefde; — en met de geschiedenis van het verledene voor ons; — reeds vermoeden, hopen en verwachten mogen; — door welke stellige toezeggingen is het ons verzekerd; — en welke waarborgen voor die toezeggingen hebben wij!

Wat is de aard en het doel des Evangelies? Waartoe is het ons van God gegeven? Is het niet, om menschen, om zondaren als wij zijn, te verlichten, te vernieuwen, te vertroosten, met God te verzoenen en voor den hemel te bereiden? Is het niet, om ons ten gids te zijn op onze reize naar de eeuwigheid? Is niet al wat het bevat, geheel naar de behoefte van dwalende en dwaalzieke, van verbasterde en schuldige menschen berekend? — En blijft die toestand van den mensch niet steeds dezelfde? De behoefte aan dat Evangelie, die vroeger bestond, en

nog bestaat, zal zij niet blijven bestaan, zoo lang een geslacht als het onze deze aarde bewoont? — Zou dan de barmhartige Vader der menschen ons het grootste en beste ontnemen, wat zijne liefde kon schenken, ons dat weder ontnemen, nadat hij het eenmaal, als voor ons onmisbaar schonk? — En wat vermeldt ons de geschiedenis, gedurende die reeks van eeuwen, die reeds sedert de invoering van het Evangelie zijn verloopen? Dat het immer is bestreden, maar nooit is overwonnen; dat het over de ontzagchelijkste zwarigheden zegevierende, ongeschonden bleef bestaan; dat geen van deszelfs beloften ooit heeft gefaald. — Wat wij alzoo voor de toekomst reeds besluiten mogen, door welke stellige toezeggingen is het ons verzekerd! Dat het Evangelie gepredikt zal worden in de geheele wereld, tot een getuigenis voor alle volken. Dat geen tittel of jota, geen stip of letter, er van zal verloren gaan. Dat hemel en aarde voorbijgaan, maar de woorden des Heeren geenszins voorbijgaan zullen. — En welke waarborgen voor de zekerheid van die beloften! Wiens woord toch is het, dat wij in het Evangelie bezitten? Niet dat van een mensch, niet dat van een feilbaren Wijzen, maar het woord van God, van den eeuwigen en onveranderlijken God. Hoe kan Hij ooit dwaling noemen, wat Hij eens als waarheid heeft verkondigd? — En wie is Hij, aan wien de uitvoering van die belofte is toevertrouwd? Het is JEZUS CHRISTUS, wien alle magt is gegeven in hemel en op aarde, die gisteren en heden en tot in eeuwigheid dezelfde is. Wat zou er dan kunnen gebeuren, om zijn Evangelie van de aarde te verdringen? — Neen, M. H.! wat de aard van

het Evangelie, wat onze zondaarsbehoefte, wat de goddelijke liefde, wat de ervaring der eeuwen ons reeds doet vermoeden en hopen, dat gelooven wij op grond van Gods verklaarde belofte; en zoo lang Hij God blijft, wiens woord wij bezitten, zoo lang CHRISTUS aan het roer der wereld blijft, zoo lang blijft ons geloof waarachtig, dat het woord des Heeren in der eeuwigheid blijft.

II.

Ja, blijft in den rijksten, uitgebreidsten zin, hetzij gij aan de duurzaamheid van zijn bestaan op aarde denkt; — hetzij aan de onveranderlijkheid van zijnen inhoud, — hetzij aan de onvergankelijkheid van de vrucht, die het bij ons kweekt.

Het blijft! welk eene bestendigheid reeds, wanneer wij aan het duurzaam bestaan op aarde denken van het woord des Heeren. Eeuwen zijn verloopen, sinds het er was; van zoo menig geschrift, voor wetenschap en kunst van belang, betreurt de geleerde wereld het onherstelbaar verlies; onnoemlijk veel is door de hand des tijds vernield; — alleen dit boek, het boek van Gods openbaring, is niet vernield. Tallooze gevaren hebben het bedreigd, en zijn er door verwonnen. Het mogt, als dwaas voor den Jood en ergèrlijk voor den Heiden, op geene bekendheid kunnen hopen. Alleen langs den moeijelijken weg van gedurig afschrijven, of den onzekeren van mondelinge mededeeling, mogt nog deszelfs bewaring eene onwaarschijnelijke mogelijkheid zijn. Ontelbare handen van ruwe barbaren mogen het

Christelijke Europa overstroomen, om aan alle kennis en beschaving den doodsteek te geven. Een geestdrijvend profeet, met bedrog in den mond, en het zwaard in de hand, mag geheel het Oosten voor zijne nieuwe leer doen bukken. De donkerste nacht der middeleeuwen mag bijkans geheel de wereld overdekken. In volgende, nog altijd dreigende tijden mag, aan de ééne zijde, het alles overheerschend bijgeloof Gods heilig woord aan de handen des volks ontrukken, op de lijst der verboden boeken plaatsen, en door beulshanden doen verbranden; — mag, aan de andere zijde, het drieste ongeloof zijn ontzaggelijk leger, onder de vaan der Rede, verzamelen, tot bestrijding en verminking van Gods openbaring. In weerwil van dat alles is het Evangelie, als het werk van God, gebleven wat het was. Op de eene plaats verdrongen, nam het naar de andere de wijk. Bijkans overal slechts in het stof der kloosters bewaard, schitterde het in Piemonts ontoegankelijke valleijen in reinen glans. De volken, die het bestreden, deed het bukken voor zijn gezag. De Drukkunst gaf het als vleugelen, de Hervorming nieuwe onwederstaanbare kracht. Ja, zijne verdelging is reeds eene onmogelijkheid geworden. Ieder jaar verkondigt zijne nieuwe zegepralen. Zoo wordt de aarde eens vol van de kennis des Heeren. Zoo blijft het woord des Heeren in der eeuwigheid.

Het blijft, ja, ook wat de onveranderlijkheid van zijnen inhoud, zijne ontdekkingen, bevelen en beloften betreft. Hoe vele stelsels van menschelijke wijsheid zag men in den loop der eeuwen ontstaan, voor een oogenblik flikkeren, en straks weder door anderen verduisterd! Maar het Evange-

lie, M. H.! het blijft, als de zon aan den hemel, het onverdoofbaar licht der wereld, alle andere lichten overschijnende, en zelf nimmer uitgebluscht. Wat ons hier als waarheid wordt geleerd, kan nooit leugen worden; want het is uit de eeuwige bron van licht en waarheid gevloeid. Wat ons hier wordt bevolen, verliest nooit zijne kracht. Maar ook, wat ons hier wordt beloofd, kan nooit ons beschamen. O onwaardeerbaar Evangelie, M. H.! het eenige op de wereld, dat nooit bedriegt. Geen andere openbaring, dan u hier is gegeven, kunt gij ooit verwachten; geen andere God en Vader, geen andere CHRISTUS, geen ander middel om den toekomenden toorn te ontvlieden, dan hier ons ontdekt, kan ons ooit verkondigd worden; uit geen andere bron, dan hier ons ontsloten, zal ook de laatste zondaar gewissen troost en hope scheppen; langs geenen anderen weg, dan hier ons gewezen, ook de laatste sterveling ten hemel gaan. Hier staan wij op eene rots, die niet wankelen kan, en met dat Evangelie in hoofd en hart zijn wij ten volle verzekerd, dat noch hoogte noch diepte; noch Engelen, noch overheden, noch magten; noch tegenwoordige, noch toekomende dingen; noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods in CHRISTUS JEZUS onzen Heer!

Ja, nog eens, zoo blijft dan ook onvergankelijk de vrucht des Evangelies, alles, wat het goeds en heiligs in ons werkt. Hoe veel vergaderen wij hier, wat eerlang voor ons alle waarde verliest; hoe veel wetenschap en wijsheid heeft aan de andere zijde des grafs geene nuttigheid meer; en als wij eens op het standpunt eener hoogere wereld

staan, o, hoe zullen wij dan met medelijden nederzien op zoo veel, dat hier met drift werd nagejaagd! Maar dat Evangelie, M. H.! waar het indringt en werkt in het menschelijke hart, daar draagt het vrucht ten eeuwigen leven. Daar zijn wij wedergeboren, niet uit een vergankelijk, maar uit een onvergankelijk zaad. Daar hebben wij in ons zelven een goed, dat geen dief ons rooft, geen mot of mijt verteert, dat zoo duurzaam als ons aanzijn is. Wat wij uit dat Evangelie hebben opgezameld en door deszelfs invloed zijn geworden, ja, dat, M. H.! vergezelt ons op alle onze levenspaden; het blijft voor ons hetzelfde in de grijsheid als in de jeugd; het sterkt en zaligt ons in den laatsten strijd; het doet met ons den overstap naar eene hoogere wereld; — en daar, waar de aarde alles terugneemt, wat zij ons gaf, zal dat Evangelie nog de grondschets zijn van die volmaakte kennis, en de kiem van die volmaakte deugd, tot welke wij daar, aan de hand der hoogste wijsheid en heiligheid, eeuwig zullen worden opgeleid.

III.

Ziet, M. H.! welk eene zekere, maar ook welk eene rijke gedachte het is, dat het woord des Heeren in der eeuwigheid blijft. Gevoelt gij niet reeds, hoe belangrijk, hoe hoogst vertroostend zij is, te midden van alle wisselingen?

Of wie onzer heeft en gevoelt daaraan geene behoefte? Wie onzer kan zoo ongevoelig zijn voor al des werelds wisseling en leed, dat hij geen gewissen troost, geen onverliesbaar goed, geen onwrikbaar steunpunt voor zijn

hart zou wenschen? Ach, alles rondom ons verkondigt ons immers, dat wij eene wereld bewonen, waar de bestendigheid niet woont; waar, het eene vóór, en het andere na, verschijnt en verdwijnt; waar tallooze wentelingen, beroeringen en verliezen ons hart verontrusten, vaak tot bezwijkens toe schokken. Waar is nu zoo veel, dat wij eens het onze noemden? die jaren en dagen, die eens zoo vrolijk ons toelachten; — die vrienden en geliefden, aan wier zijde wij eenmaal levensvreugde smaakten; — die plannen, die wij ons vormden; — die uitzigten, waarmede wij ons vleiden? O, in wat voorbeelden wordt het ons dag op dag getoond, dat alle vleesch is als gras en alle heerlijkheid des menschen als een bloem des gras. Niets, niets is er, waar wij hier op rekenen kunnen. Onze dagen vliegen als schaduwen daarheen; wij verliezen, wat onverliesbaar scheen; wij worden zelve eerlang slagtoffers van de algemeene verwoesting, maar weten het niet, tot wien onzer de Engel des doods reeds het digst is genaderd!

Stelt u dat alles voor den geest, M. H.! en gevoelt, o gevoelt dan de uitnemende waardij van een Evangelie, dat boven al die wisselvalligheid verheven is. Ziet, daar hebben wij dan een goed, dat ons door niets wordt ontroofd en nimmer ontvalt. Wat er gebeure, en wat al verschrikkends de toekomst nog in haren donkeren schoot verborgen houde, die bron der vertroosting zal niet ophouden voor het menschdom te vloeijen. Wat wij ook in goed en bloed verliezen, wij behouden dat, wat ons alle mogelijke verliezen meer dan vergoedt. Welke verwachtingen ook falen, welke vrienden ons verlaten, wat

nood of dood ons vervare, er zal ons geen licht en raad, geen troost en steun ontbreken, zoo wij ze maar in het eeuwig Evangelie willen zoeken. Wij verheffen dan gerust en moedig oog en hart tot eenen God, die, wat ook bezwijke, het rustpunt van ons hart en ons deel in eeuwigheid blijft; — tot eenen CHRISTUS, wiens genade, wat ons overkome, ons genoeg zal zijn; — tot die eeuwige woningen, die Hij, als ons hier alles ontvalt, zijnen dienaar heeft bereid. Waar is een troost, Gel.! zoo als de ware Christen heeft? Hij staat op eene rots, die alle stormen tart, en vanwaar hij de slooping eener gansche wereld aanschouwen kan met bedaard vertrouwen. Laat dan menschelijke hulp vervliegen en menschelijke grootheid verzinken; laat eeuwen heenvaren over zijn stof, zonnen worden uitgebluscht, en de aarde in een puinhoop veranderen; — niets zal er voorbijgaan van hetgeen het Evangelie ons belooft; niets zal ons kunnen scheiden van de liefde van God, noch van het eeuwige goed, voor een ieder, die Hem liefheeft, in zijnen hemel bewaard!

IV.

Ziet, M. H.! welk eene even belangrijke, als veelbevattende en zekere waarheid het is, dat het woord des Heeren in der eeuwigheid blijft. Maar hoe gewigtig zijn dan ook de gevolgen, waartoe zij ons leiden moet.

Hoe moet zij dan onze vurigste dankbaarheid wekken, dat ook wij dat eeuwigblijvend woord van God bezitten! Dit is het woord, schrijft PETRUS, dat onder u verkondigd is. Ja, wat ook veranderd en

ons ontvallen zij, wij hebben nog dat eeuwig Evangelie behouden. Duizenden, millioenen onzer medemenschen kennen het nog niet; maar voor ons scheen van onze jeugd af aan, schijnt nog dat onwaardeerbaar licht. Niet, gelijk elders, door bijgeloof bezoedeld en onder menschelijke leeringen als begraven, maar rein en onvervalscht wordt ons dat Evangelie verkondigd. Onze heiligdommen staan daartoe telkens voor ons open. Onze kinderen worden daaruit onderwezen. Wij mogen het, als onze vraagbaak, in onze huizen en in onze handen hebben. Wij mogen het openlijk belijden voor de wereld. En ook voor den armsten en geringsten onzer staat daardoor de toegang tot God open. Och, dat toch de gewoonte van deze voorregten te bezitten ons voor dat bezit niet ongevoelig make! Hoe zou het ons toch zijn, Gel.! wat troost en hope konden wij elkanderen toespreken, zoo wij niet met dat Evangelie begunstigd waren? En wat onderscheidt ons daaromtrent, dan Gods ongehoudene genade alleen? Of hebben wij dat verdiend? Hebben wij dat Evangelie zoo getrouw gebruikt, dat wij ons het duurzaam bezitter van waardig maakten? Och, laat ons ons hart en onze wegen onderzoeken! En wie moet dan over zich zelven niet beschaamd en verlegen staan? Wie niet in ootmoed uitroepen: Gode zij dank voor zijne onuitsprekelijke gave!

Maar houden wij ons dan ook vast aan dat eeuwig Evangelie en onze daarop gebouwde Evangelische belijdenis! Daar is zoo veel, ook in onze dagen zoo veel, M. H.! dat ons van het Evangelie zoekt af te trekken. Hier vernieuwt het ongeloof zijne aanvallen,

om ons dat dierbare kleinood uit de handen te rukken. Daar is het bijgeloof rusteloos bezig, om menschelijke leering in de plaats der goddelijke waarheid te stellen. Ja, in onze eigene Kerk, wat al strijd van gevoelens, wat al afwijking ter regter- of ter linkerzijde! Hier zien wij waanwijs geloochend, wat de rede niet begrijpt; daar vermetel ingedrongen in de diepten van Gods wezen en zijn verborgen raad; — hier bloote verstandsbegrippen; daar alleen een opgewekt gevoel; — hier een regtzinnig geloof zonder werken; daar deugdsbetrachting zonder ootmoedig geloof; — hier een eigenmagtig, daar een lijdelijk Christendom als het echte aangeprezen; — hier roekeloos op Gods barmhartigheid gesteund en zijn hemel voor allen, ook voor den ligtzinnigen, opengezet; daar de rijkdom zijner genade in CHRISTUS naar eigene bekrompenheid beperkt; — en welke afwegen ik al meer zou kunnen noemen. Hoe zullen wij ook ten dezen aanzien ons pad zuiver houden? Dan alleen, Gel.! als wij ons houden aan het waarachtig en eeuwigblijvend woord van God. Staan wij dan toch vast in ons geloof aan de groote waarheden van dat Evangelie! Oefent u in de grondige kennis daarvan! Toetst daaraan al wat u gepredikt wordt! Prent ze uwen kinderen en kweekelingen in! Komt er moedig voor uit! En ziet toe, dat geene valsche inblazing u verleide! Wij beleven een tijd, waarin het er op aankomt, ja zachtmoedig en bescheiden, maar ook onvervaard en rondborstig te belijden, wat ons in dit Evangelie van CHRISTUS is geleerd. Wat zou ons weêrhouden? Wat ons vervaren? Aan wat tegenspraak of ongunst van menschen wij daarbij het hoofd moeten bieden, het is voor de waar-

heid, Gel.! die de zaligheid onzer zielen geldt; het is voor de waarheid, die eeuwig is als God, van wien zij komt, en die, te midden van al de eb en vloed van menschelijke meeningen, staan zal als eene rots, waarop de schuimende golven zich breken.

Maar ook, nog eens M. H.! zal dat Evangelie in waarheid tot behoudenis onzer zielen strekken, ons geloof aan hetzelve moet meer dan belijdenis onzer lippen, moet de zaak van hart en leven zijn. Wij moeten de goddelijke waarheid als ook voor ons eeuwiggeldende waarheid beschouwen, ze ons aantrekken en op ons toepassen, ze in ons laten werken, en ons doen en laten naar haar rigten. Ach, wat zou toch, zonder dit, ons geloof aan, onze ijver voor de waarheid baten? Gedenkt het Gel.! dat het woord des Heeren in der eeuwigheid blijft! Zoo is en blijft dan ook voor u en mij waarachtig, wat in dat woord geschreven staat. Zoo zal dat woord dan ook de regel zijn, waarnaar gij en ik voor den regterstoel van CHRISTUS zullen geoordeeld worden. Zoo zal dan, wie den Zoon van God ongehoorzaam is, het leven niet zien. En zoo zoekt gij dan overal elders, buiten dit Evangelie, te vergeefs rust voor uwe ziel. Zoo is dit dan het eenige middel tot uwe behoudenis. Zoo kan u geen andere weg ten hemel gepredikt worden, dan die des ootmoedigen geloofs in CHRISTUS en der naauwgezette gehoorzaamheid aan Gods geboden. Dat wij het allen wél bedenken! Heeft de goddelijke liefde haar doel nog niet bij u bereikt, het kan nog worden bereikt; de dag der genade licht nog over u; en zoo lang gij nog dat Evangelie behoudt, is de hoop niet ver-

loren, dat het ook voor u, ook voor de afkeerigsten uwer eene kracht van God tot zaligheid worde. O, dat dit maar ons ernstig gebed, ons dagelijksch streven zij! Dat wij bij alles, wat ons wedervaart, en wat wij ondernemen, ons maar houden aan, ons laten leiden door het eeuwigblijvend woord van God! Al wat dat woord van God, dat Evangelie ons toezegt, zal dan ook voor ons waarheid, eeuwige waarheid zijn. Die het goede werk in ons begonnen heeft, zal het ook in ons voleindigen tot op zijnen tijd. Wat dan ook beschame, niet de hoop op God en onzen Heer. Wat dan ook rondom gebeure, van den zaligen troost des Evangelies zal geen aardsche of helsche magt ons berooven. Ja, bezwijke dan ons vleesch en hart, met dat licht voor onzen voet en dien staf in onze hand, vreezen wij niet voor dood en graf! O onwaardeerbaar Evangelie! Mogen wij het allen zoo kennen, zoo gelooven, zoo waarderen, dat het allen eene kracht van God tot zaligheid zij!

AMEN!

III.

LEERREDE

OVER

DE KOMST VAN CHRISTUS, ALS STREKKENDE TOT AFSCHAFFING DER OUDE, EN TOT INVOERING EENER NIEUWE EN HEERLIJKER GODSDIENSTINRIGTING.

TEKST:

GALATEN IV: 1—7.

VOORGELEZEN:

Gal. III enz.

GEZONGEN:

Gez. LXXXIX: 1, 2. Ps. CVI: 3. Gez. LXIII: 3.

III.

LEERREDE

OVER

DE KOMST VAN CHRISTUS, ALS STREKKENDE TOT AFSCHAFFING DER OUDE, EN TOT INVOERING EENER NIEUWE EN HEERLIJKER GODSDIENSTINRIGTING.

TEKST: GALATEN IV: 1—7.

Doch ik zegge, zoo langen tijd als de erfgenaam een kind is, zoo verschilt hij niets van een dienstknecht, hoewel hij een heer is van alles. Maar hij is onder voogden en verzorgers tot den tijd, van den vader te voren gesteld. Alzoo wij ook, toen wij kinderen waren, zoo waren wij dienstbaar gemaakt onder de eerste beginselen der wereld. Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw, geworden onder de wet; opdat hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zoude, (en) opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. En overmits gij kinderen zijt, zoo heeft God den Geest zijns Zoons uitgezonden in uwe harten, die roept: Abba! Vader! Zoo dan, gij zijt niet meer een dienstknecht, maar een zoon; en indien gij een zoon zijt, zoo zijt gij ook een erfgenaam Gods door CHRISTUS.

Toen wij onlangs het geboortefeest van onzen Heiland vierden, was meer dan eens onze aandacht gewijd aan

de overweging van de heerlijke bedoelingen en zalige gevolgen van de komst van CHRISTUS in het vleesch. Het kon echter binnen den omtrek van weinige uren, die wij daaraan hebben besteed, niet worden gezegd, ja het kan door geene woorden worden uitgedrukt, wat al ons geslacht verpligt is aan die komst van den Weêrgaloozen, die het menschelijke leven begon in eene stal, eindigde aan een kruis, terugnam in het graf, en voortzet in den hemel. En zoo ééne gebeurtenis ons den rijkdom van Gods liefde verkondigt, zoo ééne waardig is eeuwig door menschentong en engelenstem verheerlijkt te worden, dan is het die verschijning van Gods Zoon op aarde.

Ik wil thans niet herhalen, wat wij onlangs daaromtrent vernamen en overdachten. Maar den belangrijken brief van PAULUS aan zijne gemeenten in Galatië lezende, trok mijne aandacht het bijzonder oogpunt, waarin de Apostel in de voorgelezen woorden de komst van CHRISTUS beschouwt, als strekkende tot afschaffing der oude en tot invoering eener nieuwe en betere Godsdienstinrigting op aarde; en ik had lust u daarbij te dezer ure te bepalen. Inderdaad, met de komst van onzen Heer zien wij zoo vele oude instellingen vervallen; zien wij het begin eener geheel nieuwe bedeeling. Van dien tijd af heeft de hemelsche Vader eene mildere opvoedingswijze met het menschdom gevolgd. Van dien tijd af is de wettische dienstbaarheid door Evangelische vrijheid vervangen. Van dien tijd af heeft alles in den Godsdienst een geheel ander aanzien gekregen; — de Mozaïsche inrigting kreeg zijn beslag en moest verdwijnen, en de geloovige kinderen van God zijn in het volle bezit der regten en voorregten van hun kindschap getreden.

Dat leert de verlichte Apostel in den tekst aan gemeenten, welke omtrent dat hooge voorregt nog niet genoeg waren ingelicht; — en naar aanleiding daarvan wensch ik dan tot u te spreken over die verwisseling der oude en strengere met de nieuwe en mildere bedeeling, welke aan de komst van CHRISTUS is te danken. Moge het zijn, Gel.! om ons regt te doen opmerken de waardij der zegeningen, waarin wij thans boven de voorgeslachten deelen! Moge het zijn, om onze vurigste dankbaarheid op te wekken voor Hem, aan wiens genade voor ons wij haar bezit verschuldigd zijn!

De leiding van den tekst daartoe volgende, beschouwen wij alzoo eerst, vs. 1—3, welke de aard der vroegere bedeeling was, die vóór CHRISTUS bestond; — dan, vs. 4, de merkwaardige komst van CHRISTUS, die deze met eene andere verwisselen moest; — en verder, vs. 5—7, de mildere en vrijere bedeeling, welke ten gevolge van zijne komst is daargesteld. Dit zal dan het eerste deel onzer leerrede zijn. Waarna wij het andere besteden zullen om ons indachtig te maken, het voorregt, dat wij ook uit dien hoofde genieten, de verpligting, welke daardoor op ons rust, en het heilgenot, dat uit de vervulling daarvan voor ons zal voortvloeijen.

I.

Om het apostolisch voorstel in den tekst wél te verstaan, is het van belang vooraf op te merken, aan wie en met welk doel hij schreef. Daar is bijkans geen ge-

schrift uit de eerste tijden des Christendoms, of wij zien er uit, hoe moeijelijk het, van den aanvang af, aan Joden viel, om, bij de omhelzing des Christendoms, de voorvaderlijke inrigtingen en wetten geheel te verlaten. De gehechtheid aan het oude en gevestigde werkte bij hen zoo sterk als immer. CHRISTUS wilden zij wel dienen; maar nogtans MOZES niet vaarwel zeggen. Zoo zag men in menige gemeente een Godsdienst ontstaan, uit eene vermenging van oud en nieuw, van Joodsch en Christelijk bestaande, en in den vorm althans naar de leest van MOZES geschoeid. Groot was deze dwaling, en tot wegneming daarvan gaf geen der Apostelen zich zoo veel moeite als PAULUS. Ook in Galatië had zij reeds te verren ingang gevonden. Hij had daar het Evangelie onder Joden en Heidenen gebragt. Maar naauwelijks was hij van daar vertrokken, of er verschenen andere leeraars en zendelingen, bewerende, dat wie zalig wilde worden, ook de Heiden van afkomst, even gelijk de vrome Jood, de besnijdenis en de overige instellingen van den Mozaïschen Godsdienst onderhouden moest. Die bekrompene denkwijze kwam PAULUS ter oore; zij bedroefde hem diep; en hij achtte ze gewigtig genoeg, om aan zijne geliefde, maar dwalende gemeenten in eenen brief hare uitzinnigheid onder het oog te brengen.

Dat dan de oude lastige wet niet meer gold, maar door CHRISTUS was afgeschaft, en door eene nieuwe en betere vervangen, is de hoofdzaak van zijn betoog in dezen brief, en ook in dat gedeelte daarvan, hetwelk wij thans nader gaan beschouwen.

Wij zien daarin dan eerst, vs. 1—3, welke de

aard dier oude bedeeling was, die vóór CHRISTUS bestond.

Hij bedient zich, om dit aan te wijzen, van eene eigenaardige vergelijking, ontleend van den tweeërlei staat, waarin gewoonlijk kinderen, vooral van aanzienlijken huize, zich bevonden, namelijk den staat van onmondigheid en mondigheid. Den staat der kinderen en erfgenamen Gods vóór CHRISTUS, van Israël onder de Mozaïsche wet, noemt hij dien der onmondigheid, der dienstbaarheid en onderwerping; en wij verstaan hem ligtelijk, als hij daarvan schrijft: doch ik zegge, zoo lang als de erfgenaam een kind is, verschilt hij niets van een dienstknecht, hoewel hij een heer is van alles; hij heeft niets boven een dienstknecht vooruit, als hebbende nog geene beschikking over het goed, dat hij eenmaal bezitten zal. Maar hij is onder voogden en verzorgers tot den tijd, van den vader te voren gesteld, zoo lang de vader dat opzigt over zijn kind heeft bepaald. Voor voogden vertale men hier liever opzieners; want voogdijschap veronderstelt bij ons den dood der ouders; en PAULUS spreekt hier van een kind, welks vader nog in leven is, doch die zijn zoon, nog een kind zijnde, onder zulke opzieners heeft gesteld, die het deels onderwijzen, deels voor deszelfs voeding en onderhoud zorgen moeten. Zoo was men vooral bij de ouden gewoon. Verbeeldt u, wil de Apostel dan zeggen, het kind van een vermogenden vader. Aanstaande erfgenaam van het vaderlijke goed, is het in hope reeds een heer van alles. Maar, zoo lang de vader het goedvindt, onder opzieners gesteld, staat het nog met een dienstkecht gelijk. Het is,

als deze, nog onder een bepaald opzigt gesteld, en mist nog het vrije beheer over zijn goed.

Dat, zegt hij, is het beeld van den staat, waarin Gods geliefde kinderen en erfgenamen langen tijd vóór CHRISTUS waren. Alzoo, schrijft hij, wij ook, — hij spreekt hier niet van Heidenen, maar van Joden onder de Mozaïsche wet, en, zelf Jood; sluit hij zich zelven in, — alzoo ook wij, toen wij kinderen waren, waren wij dienstbaar gemaakt onder de eerste beginselen der wereld, dat is, het eerste kinderlijke onderwijs, naar de gewoonten en inrigtingen dezer wereld geschikt. Wij waren toen, wil hij zeggen, aan nog onervaren kinderen gelijk. De eerste beginselen moesten wij nog leeren; onder een strenger opzigt waren wij gesteld; aan een onderwijs en een regel waren wij gebonden, meer voor deze wereld geschikt, dan voor de volgende, voor welke wij eigenlijk worden opgevoed.

Inderdaad, M. H.! die vergelijking is zoo juist als fraai, en getuigt van des Apostels vernuft. Slaat den toestand van Gods uitverkoren volk in de vroegere eeuwen gade; en het vertoont u den toestand van het kind, nog op lageren trap van ontwikkeling staande, nog aan de eerste zinnelijke beginselen gebonden en aan strengere tucht onderworpen. De oude inrigting door MOZES daargesteld, met alle hare bepalingen en plegtigheden, met haar lastig bedwang, zij is de inrigting van eenen opvoeder, die een nog jeudigen en ligt uitspattenden kweekeling voor zich heeft. Herinnert u dat groot aantal van voorschriften en geboden in de Levietische wet. Denkt aan die menigte van dagen en maanden, van tijden en jaren, door den

naauwgezetten Israëliet te onderhouden. Verbeeldt u alle die offers en feesten, alle die wasschingen en reinigingen, alle die uiterlijke plegtigheden, met welke de Joodsche Godsdienst was beladen. Ziet de karavanen uit alle oorden des Lands naar Jeruzalem optrekken, omdat Jehova op geene andere plaats dan op Sion openlijk kan worden aangebeden. Telt, in één woord, alle de moeijelijke gewoonten en lastige pligten, aan welke de Israeliet was gebonden. Voor beschaving ziet gij er nog zinnelijkheid; voor rede bedwang; voor vrijheid onderwerping en dienstbaarheid. Die oude wet was het eerste leerboek voor het menschelijke geslacht, het a b c van den meer redelijken Godsdienst, dien zij moest voorbereiden. Die uiterlijke beelden waren als de prenten in het leerboek, die het onderwijs verzinnelijken moesten. Die strenge inrigting was als de dam, om JAKOB's geslacht tegen de verleiding der overal heerschende afgoderij te behoeden. En zoo was zij eene inrigting, door Gods wijsheid gekozen, voor den tijd, waarin zij gold, en de menschen, voor welke zij diende, uitnemend geschikt.

Maar nu, die kindschheid is voorbij en door den volwassen leeftijd vervangen. Het is de komst van CHRISTUS in het vleesch, waaraan wij het te danken hebben, dat wij, als Christenen, aan het oude bedwang ontheven, tot vrijheid zijn geroepen. Van die komst van CHRISTUS spreekt daarom de Apostel, ten andere, vs. 4, als het einde der oude en het begin eener nieuwe inrigting op aarde. Maar, schrijft hij, wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw,

geworden onder de wet. En zoo wil hij doen opmerken: *wat* God gedaan heeft, *hoe* en *wanneer.*

Wat heeft God daartoe gedaan? Hij heeft zijnen Zoon uitgezonden. Die JEZUS CHRISTUS, dien de aarde als mensch heeft aanschouwd, was dus meer dan mensch, was niets minder dan de Zoon van God, bij God geliefd, met God vereenigd, als een zoon met zijnen vader. Die Zoon bestond dan reeds bij den Vader vóór zijne verschijning op aarde; ja, gelijk Hij zelf verklaarde, eer de wereld was. Meer is Hij alzoo dan MOZES, meer dan alle Profeten, gelijk de zoon des huizes boven den dienstknecht is verheven. Maar dien Zoon heeft God zelf uitgezonden, afgevaardigd naar de aarde, om MOZES daar te vervangen en er eene betere bedeeling te brengen. Zijne volmagt derhalve was van God; en wat Hij dus gedaan heeft tot zegen van ons geslacht, is Gods eigene beschikking; is niet min dank te weten aan de liefde des Vaders, dan aan de gewillige gehoorzaamheid van CHRISTUS.

Hoe is dat geschied? Hij is daartoe, zegt de Apostel, *geworden uit eene vrouw. Uit eene maagd* zou hij geschreven hebben, indien hij hier al het wonderbare van JEZUS' komst had willen vermelden. Maar hij wil ons hier alleen de ware menschheid aanduiden en alzoo de diepe vernedering van den Zoon van God. Als een menschenzoon, als een geborene uit eene vrouw trad Hij de wereld in; ons vleesch en bloed werd Hij deelachtig; zoo laag vernederde Hij zich, die één was met den Vader. En dat wel, *geworden onder de wet*, terwijl de strenge wet van MOZES nog heerschte; als Israëliet geboren uit

eene Israëlietin. Voortgesproten uit eene Joodsche moeder, moest Hij zelf beginnen met gehoorzaamheid aan die wet, onder welke zijne broeders stonden, en welke van Hem hare afschaffing wachtte. Wij zien Hem, als ieder Israeliet, ten achtsten dage besneden; wij zien Hem hoogtijden, feesten en sabbathen vieren; wij zien Hem zelven het juk der dienstbaarheid op zich nemen, waarvan Hij anderen zou bevrijden.

En wanneer is dat geschied? In de volheid des tijds zegt de Apostel; dat is, als de tijd, voor de kindschheid bestemd, ten einde liep; hetzelfde dus, wat zoo aanstonds in de gelijkenis was gezegd, de tijd door den vader te voren gesteld. Toen dus de tijd, in Gods eeuwigen raad bepaald, en door zijne Profeten aangekondigd, was afgeloopen; — toen het menschdom rijp was geworden om het eerste leerboek met een uitgebreider te vervangen, en op eene vrijere wijze te worden opgevoed; — toen zoo vele zamenloopende gebeurtenissen der wereld; de naauwere vereeniging der volken; eene meer gevorderde beschaving; een meer opgewekt verlangen naar eenen beteren tijd; zijne verschijning hadden voorbereid; — toen zond God zijnen Zoon in het vleesch om eene vrijere en mildere bedeeling daar te stellen.

Waarin deze vrijere en mildere bedeeling bestaat, is de derde bijzonderheid, die nog moet worden toegelicht, naar vs. 5—7.

Opdat Hij, schrijft de Apostel, opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen

zoude, opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. In onze vertaling zien wij het woordje en tusschen de twee leden van dit vs. gevoegd. Doch blijkbaar is die invulling zonder noodzaak geschied. PAULUS noemt wel twee zaken, de verlossing van de wet en de aanneming tot kinderen; doch deze zijn zoo naauw aan elkanderen verbonden, dat zij in den grond hetzelfde denkbeeld bevatten. De afschaffing der oude was te gelijk de invoering der nieuwe bedeeling.

Opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zoude; de Joden namelijk, die aan de wet onderworpen waren, als aan een opzigter, hoedanigen een vader aan zijne minderjarige kinderen geeft. Daarvan had ook de Apostel, Hoofdst. III: 24 en 25 geschreven: zoo dan, de wet is onze tuchtmeester geweest tot op CHRISTUS. — Maar als het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder den tuchtmeester. Nu was dan die tijd der minderjarigheid geeindigd. Het oude strenge opzigt was opgeheven. Gedaan was het met de bevelende kracht der Levietische wet. Het bedwang had plaats gemaakt voor het vol en vrij genot der kinderlijke regten.

Opdat wij alzoo de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden. Bekend is deze uitdrukking in de apostolische taal, om den grooten en heerlijken gelukstaat voor te stellen, waartoe het Christelijke geloof den Christen verheft. En hoe kan die gelukstaat schooner en uitlokkender worden voorgesteld, dan door te zeggen: de Christen is een kind van God, is zoo bij God geliefd, staat in zulk eene eervolle en teedere betrek-

king tot God, als het kind tot zijnen vader? De Apostel doelt hier, naar het verband, en naar de kracht des woords, door hem gebezigd, vooral op dien staat van vrijheid, waardoor de Christen niet meer, als de oude Jood, met een dienstknecht gelijk staat; maar waardoor hij, als volwassen zoon, in al Gods vaderlijke gunsten deelt. En van dat voorregt gevoelt hij zelf te zeer den rijkdom, daarmede is hij zelf te zeer ingenomen, om niet zijnen medechristenen daarbij te herinneren, en, welk eene zalige vrijmoedigheid tot God aan dit kindschap was verbonden, en, tot welk eene heerlijke verwachting het leidde. — Hij doet dit vs. 6 en 7.

De zaligste vrijmoedigheid tot God was daarvan de vrucht. En overmits gij kinderen zijt, zoo heeft God den Geest zijns Zoons, den Geest, die CHRISTUS bezielde, door Hem is beloofd, en, gelijk in Hem, in ons werkt, uitgezonden in uwe harten, die roept: Abba! Vader! Geen slaafsche vrees voor de wet, wil hij zeggen, maar kinderlijke vrijmoedigheid, kinderlijk vertrouwen op God moet u nu bezielen. CHRISTUS heeft ons God als onzen Vader leeren kennen; CHRISTUS sprak ook in zijn zwaarste lijden met dat kinderlijk vertrouwen tot God: Abba! Vader! Die Geest wil Hij dat in u ook wone; dien Geest zendt Hij nu in uwe harten uit, die Geest moet u bezielen en bestieren, gelijk die CHRISTUS bezielde en bestierde. Vrees moet door vertrouwen zijn vervangen. — De Apostel behoudt het eigene Hebreeuwsche woord Abba, dat Vader beteekent, omdat het zoo ook door CHRISTUS zelven in Gethsemané is uitgesproken, en misschien ook, omdat de

Christenen het, in navolging daarvan, gewoon waren in hunne gebeden te gebruiken.

Met dien kinderzin gaat dan ook de heerlijkste verwachting gepaard. Zoo dan, gij zijt niet meer een dienstknecht, maar een zoon, — een volwassen zoon; — en indien gij een zoon zijt, zoo zijt gij ook een erfgenaam Gods door CHRISTUS. Verzekerd is u dan het bezit van Gods vaderlijke gunst. Wat CHRISTUS heerlijks en zaligs heeft aangebragt, het is het uwe geworden. Met en door Hem zijt gij een erfgenaam des hemelschen Vaders.

Zietdaar M. H.! waartoe CHRISTUS is gekomen; zietdaar de zachte en zalige geest van die bedeeling des N. Verbonds, om welke daar te stellen Hij in de volheid des tijds op aarde verscheen. Welk een verschil dan tusschen deze en de oude bedeeling, even groot als tusschen een onmondig en een volwassen kind, als tusschen een dienstknecht en een erfgenaam! Verbeeldt u nog eens het oude bedwang, waaronder de volgeling van MOZES moest zuchten, — en ziet dàn, welk een heerlijke dag van vrijheid door CHRISTUS voor den Christen is aangebroken! Zijne verschijning was de ondergang der oude wet. Niet meer hebben wij met hare wasschingen en reinigingen, hare vier-, en vastendagen, hare besnijdenis en offers te doen; het gebrekkige is door het volkomene, het zinnelijke door het geestelijke, de schors door de kern vervangen; in geest en waarheid mogen wij, als vrije kinderen, den hemelschen Vader dienen. Niet meer behoeft de rook onzer offers ten hemel te stijgen; wij zien op CHRISTUS en zijn kruis; en het groote zoenoffer der we-

reld is door Hem aangebragt. Niet meer behoeft gij, als de oude Jood, van de verste grens des Lands naar Sion op te trekken, om daar JEHOVA's aangezigt te zoeken; — te Jeruzalem niet alleen, maar ook op Gerizim, maar ook op elke plek der wereld is de plaats der aanbidding; de geheele aarde is het heiligdom des Heeren geworden. Niet meer bekommert u de vraag, of gij deze of gene spijze moogt eten; alle gave Gods is goed; wat den monde ingaat, verontreinigt den mensch niet meer. In de oude wet hoort gij de stem eens strengen meesters; in het Evangelie de stem eens liefderijken Vaders. De eerste bedreigt; deze belooft. De eerste wekt slaafsche vrees; deze kinderlijk vertrouwen. De Jood, hoe angstvallig moest hij; de Christen, hoe blijmoedig kan hij leven! Tot den Almagtigen mag hij roepen: Abba! lieve Vader! Dien Vader dient hij niet door uiterlijk pligtbetoon, maar door daden van vrijwillige liefde. Van dien Vader is hij door CHRISTUS een kind, een erfgenaam. Tot dien Vader staat overal en altijd voor hem de toegang open. Die Vader zendt zijn Geest in zijn hart, en plant zijn aard en zin in hem over. Die Vader heeft hem lief en opent hem het vaderlijke huis. O ziet, M. H.! wat heerlijke dag van vrijheid en zaligheid met de komst van CHRISTUS voor ons is aangebroken! Ziet, tot welke verwachtingen het waarachtig geloof aan het Evangelie verheft! Ziet, wat weldaad voor de wereld het Christendom is! Is het wonder, dat de groote PAULUS zijne ingenomenheid daarmede met keur en klem van woorden in het hart zijner lezeren zoekt over te storten?

II.

En behoef ik dan hierbij nog veel te voegen om de toepassing daarvan op ons zelven te maken? Welk een voorregt, dat wij daardoor genieten! Maar ook, welk eene verpligting, die daardoor op ons rust! Maar ook, wat heilgenot, dat uit de vervulling daarvan voor ons zal voortvloeijen!

Ja, met een onschatbaar voorregt zijn wij ook bedeeld, M. H.! Die dag van verlichting, van vrijheid en zaligheid licht over ons. Ook hier, op zoo vele honderde mijlen afstands van Jeruzalem verwijderd, kennen wij den God en Vader, dien CHRISTUS openbaarde; hooren wij zijne vaderlijke stem; leven wij onder de bedeeling van zijnen Geest, worden wij geroepen tot zijnen dienst en genoodigd tot zijn heil. O gezegende tijden, waarin wij mogen leven; waarin de goede God zijne gemeente en zijne kinderen op aarde niet meer door de strenge voorschriften van MOZES' wet, maar door het verhevener en vertroostender onderwijs van JEZUS CHRISTUS opvoeden wil! Zouden wij, bedenkende, waartoe wij boven den Jood en den Heiden zijn verheven, niet met deze voorregten zijn ingenomen, niet daarvoor dankbaar zijn aan Hem, wiens vrijgunstige onderscheiding het is, dat wij ze bezitten? Zouden wij genoeg aanbidden kunnen die liefde Gods des Vaders en die genade van onzen Heer JEZUS CHRISTUS, dat Hij, Gods Zoon, daartoe ons vleesch en bloed aannam, daartoe gehoorzaam werd tot den dood van het kruis, opdat Hij ons zondaren

van den vloek der wet verlossen, ons doodwaardigen weder tot de eer en het heil van kinderen Gods verheffen zou?

Maar, M. G.! wat baat ons de kennis en het bezit dezer voorregten, zoo wij ze niet naar Gods doel en onze verpligting gebruiken, zoo wij er ons niet door vormen laten tot kinderen Gods? Gij beklaagt den Heiden, die nog voor zijne afgoden zich buigt; gij hebt medelijden met den Jood, die nog, in dwazen ijver voor MOZES, het Evangelie van CHRISTUS versmaadt; — maar beklaagt veel meer hem, die, onder het Evangelie van CHRISTUS geboren, en dat Evangelie belijdende, echter naar dat Evangelie niet wandelt! Waarlijk, indien de Israëliet, die MOZES verwierp, Gods wraak niet ontvlood, hoe zouden wij kunnen ontvlieden, indien wij van Hem ons afkeerden, die meer is dan MOZES, die van den hemel tot ons spreekt? De oude dwang is opgeheven; waartoe? Opdat wij nu in losbandigheid en uitspatting, naar de ingeving onzer eigene lusten zouden leven? Maar hoe? kan dit dan het oogmerk eens vaders zijn, wanneer hij zijnen zoon van het strenge opzigt eens meesters ontslaat? Is het niet integendeel zijn doel, om zijn kind, door eigene vrijwillige werkzaamheid, aan de lessen der vaderlijke wijsheid te gewennen? En als God u onder deze vrijere Evangelische bedeeling laat leven, is het niet, opdat gij, niet door dwang, maar te vrijwilliger en zonder vreeze Hem zoudt dienen? Als CHRISTUS zijn juk zoo zacht, zijn last zoo ligt voor ons maakt, is het niet, opdat wij het met te meer vreugde op ons zouden nemen? O wee hem, die nu de Evangelische vrijheid misbruiken

wil tot een vrijbrief voor zijne zondige lusten en begeerlijkheden! Wee hem, die God zijn Vader noemt, zonder lust en zin, om als zijn dankbaar kind voor Hem te leven! Wee hem, die den naam van CHRISTUS noemt, en niet wil afstand doen van ongeregtigheid! Neen, Gel.! bedriegt uzelven niet! Niet om ons alleen van eenige uiterlijke plegtigheden, maar om ons van de zonde te ontslaan, is CHRISTUS ons geworden. Ja, zijne verlossing is eene verlossing van de zonde. Hem behooren wij niet, zijn Geest woont niet in ons, zijn hemel staat niet voor ons open, onze hoop op God is ijdel; zoo niet aankweeking van kinderzin, zoo niet hervorming naar het beeld des hemelschen Vaders, zoo niet eene nieuwe vrijwillige gehoorzaamheid ons doel en streven is. Onmogelijk is het, dat, wie CHRISTUS door een waarachtig geloof is ingelijfd, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid. Welaan dan, Christenen! heeft God u zoo lief gehad om u zijn eengeboren Zoon te schenken, hebt Hem dan toch weder lief! Wil Hij u van een gedwongen dienst ontslaan, dient Hem dan toch met te meer vrijwilligheid en liefde! Wil Hij uw Vader wezen, en u als zijne kinderen beminnen, hoe? zoudt gij u niet als zijne kinderen gedragen? Wil Hij zijn vaderlijk huis voor u openzetten, hoe? zoudt gij niet wandelen als burgers des hemels? Zoo alleen wandelen wij waardig die Evangelische bedeeling, waarmede wij zijn begunstigd. Zoo alleen wordt het doel van Gods vaderlijke opvoeding met zijne kinderen bereikt. Zoo alleen kunnen wij met vrijmoedigheid op het bestendig genot zijner liefde hopen.

Maar dan ook, Gel.! hoe kunnen wij dan van dat heilgenot zijn verzekerd! O, hoe zalig dan de toestand en het uitzigt van den Christen! Welk een onuitsprekelijk geluk dan, kinderen van God te zijn, van den algenoegzamen God des hemels en der aarde! Alles wat ons dan hier overkomt, is beschikking, is leiding van dien hemelschen Vader. Hoe wordt het genot van het goede dezer aarde dan dubbel genot! want geschenk is het dan van Gods vaderlijke liefde! Hoe veel ligter wordt ons dan het leed dezes levens! want ook de beker onzes lijdens komt dan van eene Vaderhand, en van dien Vader kan niets komen, dat niet wijs is en goed. En welk een licht schijnt in de donkere toekomst dan! Wat ons dan ontvalle, die Vader blijft ons over. Wat ons dan ontbreke, die Vader blijft zorgen. Wat moeijelijken weg wij te betreden hebben, die Vader geleidt ons, geleidt ons door zijnen Geest, geleidt ons naar de ons toegezegde erfenis! O Gel.! genoten wij meer dien hoogen troost! Vertrouwden wij God meer als het kind zijnen vader! Verhieven wij ons daardoor meer boven de aanlokselen en de beproevingen dezer wereld! Wenden wij dan, biddende om den Geest van CHRISTUS, alles aan, wat die hoop in ons versterken kan! Vergeten wij het niet, aan onze kinderlijke gehoorzaamheid hangt onze kinderlijke vrijmoedigheid! O, hoe meer wij maar met liefde en vreugde er naar streven, om den hemelschen Vader te behagen, hoe naauwgezetter en getrouwer wij zijnen wil maar doen; hoe meer wij proefondervindelijk zullen vernemen, dat de Geest zijns Zoons is uitgestort in onze harten; hoe meer wij met de

PAULUSSEN en JOHANNESSEN zullen juichen: ziet, hoe groote liefde de Vader ons bewezen heeft, dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden!

AMEN!

IV.

LEERREDE

OVER

DE GENOEGENS VAN JEZUS OP AARDE.

TEKST:

LUKAS X: 21ᵃ.

VOORGELEZEN:

Luk. X.

GEZONGEN:

Gez. XXX: 1, 2. Ps. CXIX: 16. Gez. XLIII: 5.

IV.

LEERREDE

OVER

DE GENOEGENS VAN JEZUS OP AARDE.

TEKST: LUKAS X: 21[a].

Te dier ure verheugde zich JEZUS in den geest.

Ik zal thans tot u spreken, M. H.! over een onderwerp, hetwelk gewoonlijk minder dan andere onze aandacht trekt, hetwelk niet te min onze Christelijke aandacht overwaardig is, ja zelfs voor het Christelijke hart eene bijzondere aantrekkelijkheid heeft; ik zal namelijk tot u spreken over de genoegens, welke JEZUS op aarde genoot. Meestal zijn wij gewoon de geschiedenis van onzen Heer slechts van ééne zijde, die zijnes lijdens en zijner beproevingen, ons voor te stellen; omdat deze zijde de meest in het oog vallende is; omdat deze het uitvoerigst in de gewijde geschiedenis wordt voorgedragen; en omdat Hij door dat lijden zelf in zijne heerlijkheid is ingegaan, en ons den weg tot heerlijkheid geopend heeft. De tijd is weder nabij, dat de geschiedenis van dat bitter en bloedig lijden op nieuw aan de

Christenheid zal herinnerd worden. En voorwaar, M. H.! wat staat hiermede in belangrijkheid gelijk? Waaraan moet de Christenheid meer denken, dan aan dien duren prijs, dien Hij tot redding onzer zielen heeft besteed? Ja, daarom is in Hem al ons heil, omdat Hij gehoorzaam is geworden tot in den dood van het kruis. Daarom looft Hem onze tong, buigt zich voor Hem onze knie, en aanbidt Hem ons hart; daarom is Hij onze hoogste roem en vreugde; omdat Hij als een lam voor ons is geslagt, omdat Hij ons Gode heeft gekocht door zijn bloed.

Maar meenen wij daarom niet, Gel.! dat Hij, voor zoo velen eene oorzaak van eeuwige vreugde, zelf geene vreugde gesmaakt zou hebben. Meenen wij niet, dat te midden van al dat hartzeer en verdriet, van al dat leed en lijden, Hem alle stof tot opbeuring zou ontbroken hebben. Neen voorzeker! Geen woestijn is er, hoe akelig en dor, waarin geen enkele bloem zou bloeijen. Geen lijdensbeker komt van God, waarin, onder al het bittere, ook door zijne liefde niet het zoete is gemengd. Het staat daar aangeteekend in onzen tekst, en ontelbaar vele moeten de oogenblikken en uren zijn geweest, waarvan het had kunnen worden aangeteekend: te dier ure verheugde zich JEZUS in den geest, innerlijk, hartelijk, met ware vreugde der ziel.

Die aanteekening, in verband met de voorgaande omstandigheden, waarop zij slaat, zou ons voegzame gelegenheid geven kunnen, om u een der gelukkigste uren uit het leven van onzen Heer te schetsen. Het is echter thans niet mijn doel bij die eene bijzonderheid te blijven staan. Ik wenschte veeleer aan mijn onderwerp al die uitgebreidheid te geven, die de tijd gedoogt, en naar aan-

leiding van den tekst, u eenigermate te doen zien, dat het leven van onzen Heer ook zijne voor Hem verblijdende zijde had, u althans eenig overzigt aan te bieden van de veelvuldige genoegens, welke Hem ook te midden zijner onuitdrukbare smarten, te beurt mogten vallen, zoo als die, uit de reinste bronnen voortgevloeid, op de voorbeeldigste wijze door Hem genoten werden. En door deze beschouwing, waaraan wij het eerste en grootste deel onzer rede gaan wijden, zullen wij van zelf in het andere worden opgeleid, om de genoegens, hier voor ons ook verkrijgbaar, op de regte wijze te waarderen, te zoeken en te genieten.

I.

Wij gaan dan eerst de genoegens van JEZUS op aarde beschouwen. Wie uwer, Gel.! gevoelt het belang van die beschouwing niet, zoo uitnemend geschikt om ons nader met Hem bekend te maken, die de Redder onzer zielen is, om ons dieper te doen lezen in zijne weêrgalooze ziel? En wien boezemt deze beschouwing geene teedere deelneming in? O, indien wij ware liefde voor JEZUS gevoelen, dan gunnen wij aan dien grootsten Vriend onzer zielen ook zoo gaarne de hoogste en de reinste vreugde; dan doet het ons goed aan het hart, dat wij ook van dien grootsten lijder weten: daar waren nog oogenblikken en uren, waarin Hij zich kon verheugen in den geest. Maar ook, wie gevoelt de moeijelijkheid dezer beschouwing niet? Wij, die aan het stof zijn geboeid, hoe zullen wij ons een juist denkbeeld vormen van de hooge en heilige verrukking, die JEZUS kon smaken? Hoe zal onze door de zonde belemmerde vatbaar-

heid voor genot de maatstaf zijn om er de zijne naar af te meten? Neen, dat vermogen wij niet. Wij vergenoegen ons met u vooreerst aan te toonen, dat JEZUS waarlijk vreugde, zoowel als lijden, op aarde smaakte; — u ten andere de voornaamste bronnen te herinneren, waaruit bij Hem die vreugde ontsproot; — en u ten derde de uitnemende wijze te doen opmerken, waarop Hij die genoegens genoot.

Ja, niet alleen lijden en smart, maar ook vreugde en genot mogt JEZUS op aarde smaken. Dit immers mogen wij opmaken, en uit zijn volkomen menschelijk karakter, en uit zijn effenbaar en kloekmoedig gedrag, en uit duidelijke aanwijzingen, en uit den aard van zijn lijden zelve.

Ik spreek van het volkomen menschelijk karakter van JEZUS, omdat daarin alles was vereenigd, wat den mensch voor ware menschelijke vreugde kan vatbaar maken. Om waarlijk te genieten, M. H.! behoeven wij niet alleen middelen van genot, maar ook in ons zelve de vatbaarheid om te genieten. Waarom heeft de schoonheid der natuur niet voor os en ezel dezelfde bekoorlijkheid als voor ons? Omdat hun ons menschelijk gevoel ontbreekt. Waarom smaken ook de keurigste spijzen den kranken niet? Omdat hij den prikkel des hongers niet kent. Wat is de schoonste schilderij voor den blinden, die niet zien; — wat het welluidendst gezang voor den dooven, die niet hooren kan; — wat eene we-

reld vol genot, zonder vermogen om te genieten? Daar vloeit zoo menige bron ongenoten voor ons heen, daar bloeit zoo menige bloem te vergeefs op ons pad; omdat ons een oog om te zien, een hart om ze te genieten ontbreekt. Maar hoe was dit alles bij JEZUS? Volkomen en rein. Gezond was zijn ligchaam, door geene onmatigheid bedorven, door geene ongeregelde werking of ziekte gestoord. Met geoefende onbedorven zintuigen wandelde Hij in de natuur en menschenwereld rond. Een verstand bezat Hij, vatbaar om ook het minste genoegen op te merken en juist te waarderen. Geen hart was ooit zoo fijngevoelend als het zijne. Wil en neigingen waren allen bij hem zuiver en rein. Zoo was Hij dan, zelfs meer dan iemand, vatbaar voor ware menschelijke vreugde. Zoo moesten dan de genoegens, welke wij Hem te beurt zien vallen, meer innig en diep en volkomen door Hem genoten worden; gelijk aan het geoefend oog de minste schoonheid in natuur of kunst niet ontsnapt; gelijk de ervaren toonkunstenaar wellust schept uit diezelfde toonen, die voor anderen verwarde klanken zijn.

Ik zie er een ander bewijs voor in JEZUS' effenbaar en kloekmoedig gedrag. Ik houde het onmogelijk voor de menschelijke natuur, zoo te handelen, als JEZUS te allen tijde gehandeld heeft, indien alle opbeuring ontbreekt en alle genot is vervlogen; — zoo onmogelijk als het voor eene moeder zou zijn, zich alle de zorgen en lasten voor haar kind zonder morren en verslapping te getroosten, indien in diezelfde zorg geene vreugde was voor het moederhart. Ziet onzen Heer in zijne omwandeling op aarde, in zijn werk, en zijn verkeer met

menschen; — altijd is Hij werkzaam, bedaard, effenbaar, kloekmoedig, in spreken en doen, ook in de grievendste omstandigheden. Was dat verklaarbaar en mogelijk te noemen, indien de stemming van zijn gemoed alleen treurig, neêrslagtig, naargeestig was geweest; indien zijn hart alleen voor hartzeer en verdriet, nimmer voor eene blijmoedige gedachte en opgeruimd gevoel had opengestaan?

Daar zijn, zeide ik verder, zelfs duidelijke bewijzen voorhanden, dat Hij meermalen zich verheugen kon en mogt. Ik zou kunnen spreken van de dertig eerste jaren zijnes levens, die Hij in de stille ouderlijke woning te Nazareth sleet; dat moeten wel jaren vol van menige reine genieting zijn geweest, als Hij daar elken dag kon eindigen zonder eenig zelfverwijt; als Hij daar God in de natuur en den Bijbel leerde kennen; als Hij daar aan de zijde van een braven JOZEF en eene beminnelijke MARIA gezeten was; als Hij daar met hen sprak van ABRAHAM's geloof en DAVID's verwachting; als Hij daar hoorde van der Engelen zang, van ELIZABETH's en SIMEON's vreugde; als Hij daar met hen de bedevaart naar Jeruzalem deed! Maar ook zijn openbaar leven was niet zelden door vreugde gekenmerkt. Gij leest er eene merkwaardige proeve van in het verband van den tekst. Zeventig zijner discipelen waren uitgezonden om van hunne Evangeliebediening eene voorloopige proeve te nemen. Heerlijk, boven hunne verwachting, was die proeve gelukt. Zij keeren terug, vol vreugde en dank over hunne ervaring van goddelijke hulp en den gezegenden uitslag hunner zending. JEZUS hoort hun verslag. Hij ziet daarin

het begin der overwinning door zijn Evangelie te behalen, een bewijs der trouw door zijne discipelen te toonen, en van den bijstand door hen te ondervinden. Hij denkt aan de toekomst, waar het heerlijkst verschiet zich ontwikkelt; aan den hemel, waar hunne namen staan geschreven; aan den Vader, die Hem reeds de morgenschemering van den heerlijksten dag vertoont. Het was te dier ure, dat JEZUS zich, met zigtbare verrukking, verheugde in den geest En op soortgelijke wijze moest Hij zich verheugen, zoo menigmaal Hij eene soortgelijke ervaring had; zoo menigmaal Hij daar met een blijmoedig en ontrimpeld gelaat in den kring zijner vrienden stond; zoo menigmaal zij dat: ik dank U, o Vader! van zijne lippen hoorden. Ja, ieder berigt van droefheid over de ondeugd en van innerlijke ontferming met het ongeluk van menschen, is te gelijk een stilzwijgend berigt van blijdschap over de deugd en over de redding van menschen; want vatbaarheid voor smart veronderstelt ook vatbaarheid voor genoegen; beiden vloeijen uit dezelfde bron, gevoeligheid. De steenklomp kan niet weenen, maar daarom ook geen vreugde smaken. Het gevoeligste hart lijdt te dieper, maar smaakt ook te ruimer de zaligheid van hemelgenot.

Maar, zegt gij misschien, wat spreekt gij van genoegens, op aarde door JEZUS gesmaakt, die immers alleen tot vernedering, smaad en lijden was geboren? Spande niet alles zamen om Hem te ontmoedigen, te kwellen en te drukken? Eene zoo heilige ziel, in zulk eene zondige wereld, onder 'zulk een grievend lot, nog genoegen smakende, is dat geen wonderspreuk? Ja, zoó moogt gij

het noemen; maar noemt het slechts geen onmogelijkheid, en merkt op, of de aard van zijn lijden, wat ik laatstelijk noemde, het wel wederspreekt, het niet veeleer bevestigt, dat Hij nog menig genoegen smaakte. Indien zelfs hier de volgeling van CHRISTUS, — getuige het menige kerker en ziekvertrek, getuige het PAULUS te Philippi en STEPHANUS in zijn marteldood! — indien zelfs hier de Christen, niet alleen na, maar ook in, ja zelfs om het lijden, zich menigmaal verblijden kan, als het geloof aan God en den hemel hem schraagt, als hij hoogere hulp ervaart, als hij lijdt voor eene goede zaak; — hoe? zouden wij dan CHRISTUS, den volmaakten, beneden zijnen zwakken dienaar stellen? Neen, ook het lijden, hetwelk Hem reeds in het vooruitzigt zoo diep ontroerde, en naderhand zoo ontzettend trof, was het niet afgewisseld door oogenblikken van verademing, van blijdschap en hemelsche vertroosting; oogenblikken zelfs, waarin niet alleen MOZES en ELIAS, maar Engelen tot Hem nederdaalden, om Hem te vereeren, en van Gods goedkeuring en loon te verzekeren? En dat lijden, onderging Hij het niet geheel vrijwillig, geheel onschuldig en heilig? Sterkte Hem de bewustheid niet, dat Hij leed voor de heerlijkste zaak? Was Hem de gedachte niet zalig aan de groote Godsgemeente, die Hij door zijn bloed zou koopen; aan de duizendmaal duizende verlosten, wier dank en hulde Hem zou worden toegebragt; aan de heerlijkheid en vreugde, tot welke zijne schande Hem den weg zou banen? Gewis, M. H.! het leven van onzen Heer moet eene mengeling zijn geweest van onuitdrukbaar zieleleed, maar ook van onuitdrukbaar genoegen en wellust der ziel!

Houden wij dit alles voor oogen, het zal ons dan nu, ten andere, gemakkelijker vallen eenige der voornaamste bronnen op te sporen, waaruit zijne genoegens ontsproten. Wij hebben reeds ongemerkt een en ander daarvan aangevoerd; maar zullen het nog onderscheidener zien, als wij nagaan, hoe menige stof tot verheuging Hij had en in zijne betrekking als mensch, gelijk wij; — en als heilig en godvruchtig mensch; — en als leeraar, vriend en weldoener der menschen; — en als uitvoerder van Gods welbehagen tot stichting van Gods Koningrijk.

Het aardrijk, M. H.! is voor den mensch vol van Gods goederen; en derzelver genot was ook niet geheel aan JEZUS ontzegd. Hij kende den overvloed, de pralende en uitgezochte genieting des rijkdoms niet, Hij, die zelfs geen voetbreed gronds op aarde zijn eigendom noemde; maar nogtans het genot des levens en der gezondheid, het genot der krachten van ligchaam en geest, van spijze en drank, van rust en verkwikking waren ook Hem geschenken des hemelschen Vaders. Als Hij daar ook voor zich het brood uit de aarde zag spruiten en de wolken hun regen geven; als Hij zoo menigen morgen met vernieuwde krachten ontwaakte; als Hij gered werd uit zoo menig gevaar, dat vaak zijn leven bedreigde; als Hij de teedere zorge van MARIA en JOZEF ondervond; of aanzat in den vriendenkring te Nazareth, te Kana, te Bethanië, of elders; als Hij de schoone bergen en dalen van zijn Vaderland bewandelde, in een lusthof toefde, op de vogelen des hemels, de lelien des velds, en alle Gods

groote werken staarde; — kon Hij dan niet menigmaal als mensch het menschelijke leven genieten?

Daar zijn echter hoogere genoegens dan deze, de genoegens der naauwgezette pligtsbetrachting, des gerusten gewetens, der blijmoedige Godsverheerlijking: — en wie kon deze zoo als JEZUS genieten, wiens gansche heilige ziel uitging naar God en de deugd, en niets dan hemelsgezindheid ademde? Elken avond met blijdschap te kunnen terugzien op den afgeloopen dag, met de streelende bewustheid van niet éénen pligt verzuimd te hebben; gedurige toeneming te ondervinden in wijsheid en in genade bij God en menschen; moedig elken vijand te kunnen afvragen: wie van u overtuigt mij van zonde? zoo menig uur, zoo menige nacht doorgebragt in stille overdenking, in gemeenschapsoefening en hartverheffenden omgang met zijnen hemelschen Vader; zoo menig goed werk te hebben tot stand gebragt; zoo blijmoedig aan de grens des levens te kunnen zeggen: Vader! Ik heb U verheerlijkt op aarde! — o, hoe groot moet de zielewellust, uit dit alles vloeijende, voor den Heer zijn geweest!

Kent gij iets van de genoegens der weldadigheid; kent gij het streelende der gewaarwording: ik leef ten nutte mijner broeders en zusters op aarde; bedenkt dan al verder, wat genoegen JEZUS als vriend, als leeraar en weldoener der menschen kon smaken. Als Hij daar overal bezig was om zegen op zegen rondom zich te strooijen; als Hij zijne oogen liet weiden over de honderden en duizenden vaak, die luisterende aan zijne

lippen hingen; als de woning, waarin Hij toefde, vol van ellendigen stroomde, die, door Hem geholpen, met herkregene gezondheid huiswaarts keerden, en de tong, die niet kon spreken, dank en lof aan Hem vermeldde; als Hij daar de zegenende hand op jonge kinderen leide; of met NICODEMUS over Gods Koningrijk sprak; of tot eenen deemoedigen zeide: ga heen, uwe zonden zijn u vergeven! of aan een ZACCHEUS verklaarde: heden is dezen huize zaligheid geschied! of met geestdrift over eenen Heiden uitriep: voorwaar, ik heb in Israël zoo groot een geloof niet gevonden; als Hij daar uitrustte van doorgestane moeite in LAZARUS' gezin; daar die leergierigen onderrigtte van God en den hemel; of de tranen der diep bedroefde zusters eensklaps deed vervangen door vreugdegejuich! — o, wie noemt ons dan alle de oogenblikken op, waarvan het kon worden aangeteekend: toen verheugde zich JEZUS in den geest?

En nog heb ik niet het grootste genoemd. Gij denkt reeds aan Hem als gezant van God en uitvoerder van Gods welbehagen, als stichter van het Godsrijk op aarde. Die hoogverhevene bestemming, waarmede Hij was vereerd! die gedachte: in Mij zal de wereld zien, wat zoo vele profeten en koningen te vergeefs gewenscht hebben te zien! ja, die gedachte: door Mij zal de aarde worden verzoend, zullen millioenen worden gered van het verderf en Gode gekocht, zal eene gemeente, die niemand tellen kan, voor den hemel worden ingezameld! die zekerheid: voor Mij zal het rijk des Satans zwichten, Mij zal eens alle tong belijden, voor

Mij eens alle knie zich buigen! dat uitzigt op den dag zijner intrede in des Vaders huis, op de wereldheerschappij door Hem te aanvaarden, op dat tijdstip, waarop Hij alle zijne vrienden tot zich nemen en zijnen Vader voorstellen zal! — M. H.! wij hebben geen hart om dat te kunnen gevoelen; in die oogenblikken, waarin onze Heer zich aan die overdenkingen kon overgeven, moet het hemel in zijn gemoed zijn geweest!

Ik zou u laatstelijk nog met een enkel woord herinneren de voorbeeldige wijze, waarop JEZUS die genoegens genoot; te weten, met een verlicht verstand, met een godverheerlijkend gemoed, en met een gelijkmatigen zin.

Daar is veel, Gel.! waaraan men menigwerf den naam van genoegen geeft, veel dat den oppervlakkigen schijn er van heeft, maar dat nogtans verre is van een verlicht, verstandig genot te mogen heeten. Zoo is het niet alleen dan, wanneer men ten koste van eer en geweten zich verheugt over datgene, waarover men zich schamen en bedroeven moest; of wanneer de vreugde de palen der betamelijkheid overschrijdt, en niet meer is dan een woest en uitgelaten getier; maar ook dan, wanneer aan ons genoegen een redelijke grond ontbreekt, de schijnvreugd van den gevoelloozen, die het altijd wél heeft, omdat hij, als een andere GALLIO, zich niet aantrekt wat rondom hem gebeurt; of die, welke slechts bloote aandoening is, het werk der zenuwen en van een ligt bewogen gestel. Geheel anders waren de genoegens van onzen Heer. Nooit verheugde Hij zich zonder te

weten waarom, zonder dat zijn verstand de waardij van ieder genoegen had berekend. Nooit vergat Hij met de omstandigheden van tijd, en plaats, en gezelschap te rade te gaan. Nooit was zijne vreugde onstuimig, uitgelaten, luidruchtig, maar altijd zoo edel en rein, zoo gematigd en redelijk, zoo zacht en innig, als voegt aan den redelijken mensch.

En daarbij verhoogd en geheiligd door zijn godverheerlijkend gemoed. Alle zijne genietingen voerden Hem op tot God, den Oorsprong en Gever van alle genot. Diens bestelling en goedheid in alles op te merken was behoefte voor zijn hart, en voegde nieuwe kracht en zaligheid aan zijne vreugde toe. Als Hij zich zoo regt menschelijk verheugde, en vrede en vergenoegen zijne ziel vervulde, o, dan hief Hij het oog zoo blijmoedig ten hemel, en dan mogten vaak zijne jongeren de taal zijner aanbiddende erkentenis hooren: ik dank U, o Vader! Heer des hemels en der aarde.

Zoo had zijne vreugde ook den weldadigsten invloed op geheel zijn bestaan en handelen, omdat zij eindelijk met gelijkmatigen zin werd genoten. Vandaar die welgemoedheid en opgeruimdheid, die Hem steeds eigen was. Van daar die kalmte, die eenparigheid, die effenbaarheid in zijn onvergelijkbaar groot karakter. Nooit ziet gij Hem door overdreven hartstogt bewogen. Het leed, dat Hem trof, stemde Hem tot weemoed en ernst; maar ook het genoegen, dat Hij smaakte, was een weldadig tegenwigt: en beiden vereenigd gaven aan zijn gemoed die gelijkmatige stemming, aan geheel zijn gedrag

die edele rigting, waardoor Hij in alles zoo groot, zoo bewonderens- en navolgenswaardig was.

II.

En nu, M. H.! zouden wij niet op dat voorbeeld staren? Zouden wij met die beschouwing geen winst voor ons zelve doen? niet dankbaar opmerken, dat ook voor ons vreugde is bereid, waar wij ze zoeken, en hoe wij ze genieten moeten?

Vreugde, M. H.! welk een aanlokkend woord! Wiens hart jaagt er niet naar? En ja, wij mogen er naar haken; want ongeneugt en smart is strijdig met onze natuur. God zelf heeft onze zintuigen en krachten zoo gevormd, dat zij bronnen van vermaak kunnen worden; God zelf plantte een gevoel voor vreugde in onze zielen; God zelf schiep naast het graan, om ons te voeden, ook de bloem, om ons te vermaken. En wie telt ze op, alle de genoegens, welke de goede en rijke Vader in den hemel ons bij gedurige afwisseling en opvolging verleent? genoegens der natuur en der zinnen, der gezellige zamenleving en onderlinge betrekking, der weldadigheid en liefde, der wetenschap en kunst, de genoegens van den Godsdienst bovenal! O, ziet ze niet voorbij, die bronnen van genot, die daar vloeijen voor onzen voet! Wie die ze met zijne onwaardigheid en zijn onvermogen vergelijkt, roept niet ter eere van Gods goedheid uit:

Elke dag geeft mij genoegen,
Stof tot danken ieder uur:
Zelfs de smart, die mij deed zwoegen,
Wordt mij zegen op den duur.

Deze aarde is geen Paradijs; want dat verhindert de menschelijke boosheid; maar zij is ook geen woestijn; want dat verhindert de goddelijke goedheid. Ja, ook te midden der smart, ook op eene wereld, door zoo veel zonde ontluisterd en door zoo veel leeds vergald, is nog blijdschap mogelijk, indien ons maar geen oog om het te zien, geen hart om het te gevoelen ontbreekt. Ziet het, treurige, droefgeestige broeder! die, onder uw lijden gebukt, alle vreugde voor u vervlogen waant. JEZUS, de grootste lijder, kon zich nog verheugen in den geest. Waarlijk, geen leven is zoo donker, dat niet voor het Christelijk oog en hart nog eene lichte en heldere zijde heeft. Waar gij meent, dat God u wil plagen en bedroeven, is Hij werkzaam aan uw geluk. Ook in den duistersten nacht lichten nog starren. Merkt het op, wat al matiging en leniging van smart, wat al verademing, verkwikking en ondersteuning, wat al inmengselen van goedheid gij geniet. Gelooft het, dat, als wij God maar liefhebben, alles ons ten goede dient; dat, als wij maar in Gods weg willen wandelen, na lijden eens verblijden komt! Gelooft en bedenkt dat, Gel.! en gij zult uwe hoofden gelaten en vrolijk opwaarts kunnen beuren; gij zult ook in uwen druk kunnen roemen; gij zult ondervinden: daar is zelfs eene vreugde der tranen.

Mogten wij maar niet zoo vaak vergeten, waar de beste, de eenige ware vreugde is te vinden! Waarlijk, niet dáár, waar duizenden ze zoeken, in de genietingen der zonde en der ligtzinnigheid, die wel bedwelmen, maar niet wezenlijk en duurzaam vervrolijken kunnen, die door God en ons geweten veroordeeld worden, en in

wier lagchen vaak smart is. O, ik daag elken dienaar der wereld en slaaf der zonde uit, om te getuigen, of dat ware vreugde is, waarbij men de gedachte aan God niet kan verdragen, waarbij men voor Hem, voor zich zelven en voor de eeuwigheid moet schrikken, en lang berouw na korte vreugde oogst. Vergelijkt er de genoegens van een Christelijk leven mede; daar, daar alleen is ware bestendige vreugde te vinden. Neen, de Godsdienst maakt niet somber en naargeestig, maar verheft en vervrolijkt het hart. Hij ontzegt ons ook geen matig en onschuldig zinnelijk genot. Hij verhoogt en veredelt het veeleer. Hij ontsluit nieuwe en de rijkste bronnen van genoegen, verbonden aan naauwgezette pligtsbetrachting, aan de bewustheid van wél te doen, aan de verzekering van vrede met God en vrede met zich zelve te hebben, aan de belofte, dat onze namen in den hemel staan aangeschreven. O, dat zijn genoegens, die de wereld niet kent, en de wereld niet geeft; genoegens, die den daglooner in zijne hut gelukkiger maken, dan, zonder dezelve, den vorst in zijn paleis; genoegens, die ons bijblijven, als ons de gansche wereld ontvalt. Zoeken wij deze dan eerst en meest, zoo wij wijs zijn en ons zelve waarlijk liefhebben willen! Och, dat zij meer gekend, meer gewaardeerd mogen worden! Dat wij ons door het schijngenot der wereld niet verbijsteren laten! Dat wij het regt gelooven, hoe beter Christen, hoe meer ware zielsrust, hoe meer ware vreugde! En prijst toch, Christenen! door uw eigen voorbeeld, het Christelijke leven als een blijmoedig en vrolijk leven aan!

Laat ons dan ook van JEZUS leeren, hoe wij onze ge-

noegens genieten moeten. Genieten wij dan van goeder harte, wat de hemelsche Vader ons tot onze verkwikking geeft! Eten wij dan onze spijs, drinken wij onzen drank, al is het ook een soberder deel, met vergenoeging en verheuging. Maar doen wij het dan ook, bij rijker genot, met ingetogenheid en zelfbeheersching, als JEZUS; en verre dan van ons alle onmatigheid en overdaad, alle uitspatting en misbruik van Gods gaven! Vergeten wij dan niet, onder ons genot, Hem, die het ons schenkt, te danken; schamen wij ons dat ook in het bijzijn van anderen niet; en laat onze dankzegging aan God meer dan eene ijdele pligtpleging, dan een bloote klank onzer lippen zijn! Laat ons dan die genoegens meest waarderen. die niet bestaan in luidruchtig getier, maar met geest en hart worden genoten, en de gevolgen zijn van goede werken! Laat dat onze hoogste vreugde zijn, dat wij hier leven ten nutte van ons zelve en elkander, tot verzachting van menschelijk lijden, tot verspreiding van waarheid en deugd, tot bevordering der belangen van Gods Koningrijk! O, dan volgen wij JEZUS na. Dan verheugt Hij zich nog in den hemel over ons. Ja, — welk eene zalige gedachte! — zoo kunnen wij Hem, zijne Engelen, en zijnen Vader tot blijdschap wezen. En, — welk eene heerlijke verwachting! — zoo, — al was dan ook hier onze weg met tranen bezaaid, — zoo gaan wij toch in in de eeuwige vreugde van onzen Heer!

AMEN!

V.

LEERREDE

OVER

DE VERSCHIJNING VAN DEN OPGESTANEN HEILAND AAN PETRUS.

TEKST:

Lukas XXIV: 34b.

VOORGELEZEN:

1 Cor. XV.

GEZONGEN:

Gez. XXXIX: 1, 2, 4. Ps. CIII: 2. Gez. CXXXVI: 5, 6.

V.

LEERREDE

OVER

DE VERSCHIJNING VAN DEN OPGESTANEN HEILAND AAN PETRUS.

TEKST: LUKAS XXIV: 34b.

— De Heer — is van SIMON gezien.

Te regt M. H.! wordt het voor een groot bewijs van echte proefhoudende vriendschap en liefde aangezien, wanneer de onderscheidene bedeeling en wisseling des lots op haar geen nadeeligen invloed heeft; maar zij, ook bij verhooging aan de eene of vernedering aan de andere zijde, gelijke hartelijkheid, trouw en ijver toont. Ja, dan vooral komt het groote verschil tusschen voorgèwende, op eigenbelang gebouwde, en tusschen opregte en belangelooze vriendschapstrouw helder aan het licht, als de vriend zijnen vriend in het ongeluk gedompeld ziet, of hij hem vooruit is gesneld op de baan van eer en geluk. Vandaar, dat het, bij de wederontmoeting van een vriend, die hoog in aanzien boven ons is geklommen, de eerste vraag bij ons is, waarin hij veranderd, of waarin nog de-

zelfde voor ons gebleven is. En hoe goed is het ons dan te ontdekken, dat wij nog dezelfde plaats als vroeger in zijne schatting beslaan; dat met zijn stand niet zijn hart jegens ons veranderd is!

Daar is evenwel nog grootere proef dan deze te noemen. Wanneer wij van onze zijde ons jegens onzen vriend vergrepen, en de vriendschapstrouw geschonden hebben, en hij nogtans is gereed ons vergrijp te verschoonen, hij nogtans wil de eerste zijn, die ons weder opzoekt, ons weder nieuwe proeven zijner toegenegenheid geeft; dan vooral ontdekken wij, wat trouwen vriend in hem wij bezitten; wij roemen, beschaamd over ons zelve, zijne grootmoedige liefde; en nog sterker wordt de band, die ons aan hem verbindt.

Zoo duurzaam en vast, M. H.! zoo voorkomend en grootmoedig is de liefde en trouw van den verheerlijkten JEZUS voor zijne zwakke en behoeftige vrienden op aarde. Naauwelijks was Hij zijn tweede leven ingetreden, of zij ondervonden er reeds de overtuigendste en aandoenlijkste proeven van.

Ja, daarvan strekte elke ontmoeting met zijne vrienden en vriendinnen, na zijne herleving, ten bewijze. Maar geene misschien meer dan die, welke in den tekst slechts met een enkel woord staat aangeteekend. Zij vooral zal ons eene proeve leveren van die liefde des Heilands, die, gelijk zij den man, wien zij te beurte viel, tot in het diepste zijner ziel moest treffen, zoo ook nog uitnemend tot onze leering en vertroosting dient.

Het beknopte berigt hieromtrent willen wij eerst door eenige aanmerkingen trachten op te helderen en aan

te vullen. Daardoor geholpen, willen wij dan de treffende toedragt dier ontmoeting ons met de meeste waarschijnlijkheid pogen voor te stellen. En die proeve, die wij hier zien van 's Heilands grootmoedige liefde, willen wij voorts tot onze eigene bemoediging en besturing zoeken aan te wenden.

I.

Ik zou u dan eerst eenige aanmerkingen mededeelen betreffende de ontmoeting van JEZUS, met zoo veel beknoptheid in den tekst vermeld. Hetgeen wij daarin lezen, zijn de woorden, door de Apostelen toegeroepen aan de twee vrienden van Emmaus, toen deze, op den dag van JEZUS' herleving, tegen den avond onverwacht in hun gezelschap te Jeruzalem kwamen. Daar zijn de elven, THOMAS uitgezonderd, met een aantal andere vrienden en vriendinnen des Heeren, in een vertrek met geslotene deuren, zaamgekomen, elkander verblijdende over hetgeen zij reeds van de groote gebeurtenis wisten. Daar komen nu de beide vrienden van Emmaus aan. Daar willen zij verhalen wat hun is gebeurd. Maar daar worden zij reeds, voordat zij zich kunnen uiten, door de aanwezigen voorgekomen. Daar worden zij door hen, die zij verrassen wilden, zelve verrast door den eenparigen uitroep van geestdrift en vreugde: de Heer is waarlijk opgestaan en is van SIMON gezien!

Wie dan deze SIMON was; — wanneer hem dit wedervoer; — waar het geschiedde; — waarom dat afzonderlijk; — en hoe opmerkelijk de kortheid van het verhaal, — verdient door ons te worden aangewezen.

Wie was de persoon, hier vermeld? Niet SIMON van Cyrene (Hoofdst. XXIII: 26) of een andere SIMON onder de discipelen van JEZUS (Hoofdst. VI: 15); hij was niemand anders dan de bekende Apostel uit de elven, SIMON PETRUS. Niet zoo zeker zouden wij dit weten, indien niet ook PAULUS deze bijzonderheid had vermeld, schrijvende, 1 Cor. XV: 5, dat de Heer eerst van CEPHAS, zoo als PETRUS in de landtaal heette, en daarna van de twaalven is gezien. Met dien naam van PETRUS of CEPHAS, hem als eernaam door den Heer gegeven, werd hij later door de Apostelen en Evangelieschrijvers gewoonlijk genoemd. Maar SIMON was de eigen naam, onder welken hij vroeger meest bekend was; gelijk de Heer hem alzoo nog in den laatsten nacht zijns levens noemde: SIMON! SIMON! de satan heeft u zeer begeerd te ziften als de tarwe; — en bij eene nog latere ontmoeting na zijne opstanding hem vroeg: SIMON, JONA's zoon, hebt gij Mij lief?

Wanneer hij den Heiland reeds op den dag zelven zijner verrijzenis zag, laat zich ook, schoon al met geene volledige, toch genoegzame naauwkeurigheid bepalen. De eerste was hij toch van alle de Apostelen, aan wie dat voorregt wedervoer. Het was, nadat de vrouwen aan den last van de Engelen, om het berigt van JEZUS herleving aan de discipelen, en bijzonder ook aan PETRUS, te brengen, reeds voldaan, maar nog geen geloof gevonden hadden. Het was eenigen tijd, voordat PETRUS tegen den avond in het gezelschap der Apostelen kwam en daar de vrienden van Emmaus ontmoette. Het wat dus ver-

moedelijk de tweede of derde verschijning van JEZUS, en dus aan den morgen, althans vóór den middag van den dag der opstanding voorgevallen.

Minder zeker is de plaats te bepalen, waar deze ontmoeting gebeurde. Blijkbaar genoeg geschiedde zij niet in de woning, waar PETRUS te Jeruzalem zijnen intrek had of in gezelschap van anderen vertoefde. Dan toch zouden de Apostelen hier, en PAULUS, 1 Cor. XV, hem niet afzonderlijk hebben genoemd, als aan wien JEZUS verschenen was. Ik denk dus aan eene eenzame plaats buiten de stad, hetzij dan nog in JOZEF's hof, hetzij op den weg, die derwaarts leidde. Welligt was hij, na den eersten vruchteloozen gang, ons door JOHANNES, Hoofdst. XX, gemeld, andermaal naar het graf gegaan; van PETRUS laat zich dat niet onwaarschijnlijk denken; en daar kan hij dan, niet lang na MARIA MAGDALENA, den Heer ontmoet hebben.

Zeker is het intusschen, dat deze ontmoeting niet in bijzijn van anderen, maar afzonderlijk met PETRUS gebeurde. De Apostelen spreken toch van hem alleen, als hebbende eer dan iemand anders hunner den Heer gezien. En wie gevoelt niet aanstonds de reden daarvan? PETRUS verkeerde, na zijne verloochening, in een toestand, waarin geen hunner alzoo verkeerde. Aan PETRUS had de Heer eene toespraak, zoo als aan geen ander, te doen. Wat tusschen JEZUS en PETRUS moest worden afgedaan, gold hun beiden alleen. En de goedertieren Heer bevoorregtte en spaarde alzoo te meer zijn discipel, door dit afzonderlijk en zonder getuigen te doen.

LUKAS heeft ons daarvan dan ook niets meer, niets van het daarbij voorgevallen onderhoud, of de plaats gehad hebbende omstandigheden vermeld. Maar juist de kortheid van dit verhaal verdient onze opmerking. Zij is ons weder eene der vele innerlijke proeven van de goede trouw en waarheidliefde der Evangelieschrijvers. Of gevoelt gij het niet, dat een verdichter niet alzoo zou geschreven hebben? Zou deze, om eenige waarschijnlijkheid aan zijn versierd verhaal te geven, PETRUS, den onwaardigsten, niet veeleer als den laatsten, dan als den eersten met 's Meesters verschijning begunstigd, hebben voorgesteld? Zou hij dat voorregt niet veeleer aan JOHANNES, den meest geliefden vriend des Heeren hebben toegekend? Of zoo hij al de voorkeur aan PETRUS verleend hadde, zou hij niet redenen daarvoor hebben aangewezen? Zou hij dit voorval niet met veel meer ophef en in veel meer bijzonderheden hebben vermeld? niet PETRUS in een toestand, aan dien van THOMAS gelijk, ons hebben voorgeschilderd? Maar zoo doen de waarheidlievende Evangelisten niet. Zij verhalen eenvoudig, wat zij weten, uitvoerig vaak, waar zij daartoe in staat en bevoegd zijn, maar ook kort en met een enkel woord slechts, waar zij niet meer kunnen of mogen mededeelen. Zoo LUKAS hier, terwijl hij het aan den lezer zelven overlaat, zich het treffende van deze ontmoeting voor te stellen.

II.

Tot die voorstelling wilde ik dan nu, ten andere, u leiden, zooveel wij het, door de voorgedragene op-

merkingen voorgelicht, met eenige waarschijnlijkheid vermogen. Ja, M. H.! wie uwer gevoelt het niet reeds? — zoo ooit eene onverwachte ontmoeting van boezemvrienden belangrijk, treffend, aandoenlijk mag heeten, zoo ééne verschijning van JEZUS aan iemand zijner vrienden dit was, dan moet het deze aan PETRUS zijn geweest. Maar wij gevoelen dat te meer, als wij ons PETRUS vóór en bij en na deze ontmoeting verbeelden; met andere woorden, als wij ons, naar het beloop der geschiedenis, zoeken voor te stellen, in welk een toestand PETRUS tot op dit oogenblik toe verkeerde, — wat hij bij deze ontmoeting ondervond, — en welk een indruk zij hij hem achterliet.

Verbeeldt u Gel.! in welk een toestand PETRUS tot op dit oogenblik toe verkeerde. Diep treurig en angstig mag het, na JEZUS dood, in de ziel van alle zijne vrienden zijn geweest, bij niemand wel meer dan bij hem, wiens droefheid over het ontzaggelijkst verlies nog gepaard ging met het pijnigendst zelfverwijt. Gij weet, wat in de laatste dagen met hem was gebeurd. O, dat waren voor hem onvergetelijke dagen van verwarring en strijd, van zwakheid en schande, van angst en zielesmart geweest! De man, die zijnen goddelijken Heer en Vriend met al de kracht van zijne opregte, moedige en vurige ziel had aangekleefd; wien het waarlijk ernst was, als hij zijnen Heer beloofde, met Hem gevangenis en dood te willen deelen; die, toen het er op aankwam, ook het zwaard voor Hem trok en inderdaad zijn leven zou hebben gewaagd, indien JEZUS het hem niet verboden had; — die man, die Apostel, die

PETRUS, was eensklaps zoo diep gevallen, had zoo zeer zich zelven, zijne plegtige belofte, zijnen besten Meester vergeten, dat hij Hem ondankbaar miskennen, trouweloos verloochenen, ja meineedig afzweren kon! Ach, noodlottige ure, waarin het gebeurde, wat JEZUS had voorspeld, maar hij niet had geloofd; waarin hij, door innerlijken angst en verrassende verzoeking overrompeld, tot zulk een misdrijf kon komen, zwaarder en onverschoonlijker bij hem, dan bij iemand anders! Maar de liefde van een PETRUS kon voor een oogenblik verzwakt en verdoofd, zij kon toch niet uitgebluscht worden, en de Apostel, voor wien JEZUS had gebeden, in de zonde niet blijven. Weldra zag en gevoelde hij er al het verschrikkelijke van, toen, met het kraaijen van den haan, de onverwachte, in zijne ziel indringende oogwenk des Heilands, hem trof. Daar ontvlugt hij nu het rampzalig oord, zoekt de eenzaamheid op, en weent de bitterste tranen, die hij immer weenen kon. Wat zou hem nu troosten? wat zijne schuld uitwisschen? wat zijne zielewond genezen? Kon hij nu nog maar eenmaal zijnen miskenden Heer ontmoeten, Hem te voet vallen en om vergeving smeeken! Maar de gelegenheid daartoe was afgesneden. JEZUS werd veroordeeld, weggevoerd, aan het moorddadig kruis gehecht; en PETRUS mogt dat van verre aanschouwen, geen woord meer kon hij tot Hem spreken, geen antwoord meer op zijne bede hooren, en de begenadigde boeteling aan het andere kruis scheen gelukkiger dan hij. JEZUS blies den laatsten adem uit; zijn lijk zonk in het graf; alle hoop scheen onherroepelijk vervlogen; — en PETRUS bleef overgelaten aan eene folterende zielesmart, waarvan wij, zonder zijn ligt be-

wogen hart, en zonder zijne gloeijende liefde voor JEZUS, ons geen denkbeeld maken kunnen.

Zoo bragt hij den eenen dag en nacht na den anderen door, — en, JOHANNES, zijn boezemvriend, mogt hem nog niet verstooten, mogt hem eenige kalmte geven, op het wederzien van den Heer kon hij niet meer hopen. O, wie zegt ons, wat er in dien tusschentijd zij omgegaan in zijne diep beschaamde en bedroefde ziel? Met den derden morgen komt MARIA MAGDALENA ijlende tot hem; zij brengt het ontrustend berigt: den Heer hebben zij weggenomen uit het graf, en wij weten niet, waar zij Hem hebben gelegd! JOHANNES spoedt zich met hem naar JOZEF's hof; zij vinden het graf open en ledig; de doeken zorgvuldig zaamgevouwen: JOHANNES denkt hierop na en gelooft; maar PETRUS is er nog niet vatbaar voor. Nog geheel beklemd en onzeker, treffen hem de andere vrouwen aan; hij hoort van haar het meer beteekenende berigt, dat zij Engelen hadden gezien, van deze gehoord hadden, dat JEZUS leefde en naar Galilea voorging; van deze in last hadden, om die boodschap aan de discipelen, om die ook aan PETRUS te brengen. Welk een voor hem opbeurend woord! Nu, dunkt mij, dringt de eene gewaarwording na de andere in zijne ziel, hoop en vrees wisselen elkander af, en de gedachte: de Heer zou leven! zou aan mij, aan mij onwaardigen, nog denken! die gedachte, de zaligste, die hij thans denken kan, vat nu eens bij hem post, maar wordt straks weder, als te groot voor hem, verstooten. Daar komt nog eens MARIA MAGDALENA, juichende, dat zij den Heer zelven heeft gezien, en vermeldende, wat Hij van zijn heengaan tot zijnen en zijner broederen God en Vader had gezegd. Nieuwe grond

van hoop; maar ook nieuwe reden tot twijfel, voor PETRUS vooral. Van vooruitgaan naar Galilea spreekt de een, van heengaan naar den Vader de ander. Aan vrouwen zal Hij zijn verschenen, en zijne Apostelen zien Hem niet! Wat is hier te gelooven? Zou het waar kunnen zijn? Zou ook ik Hem nog zien, Hem nog vergeving vragen, nog in zijne goedheid deelen kunnen? Maar vlei u met geene bedriegelijke hoop! — Zoo M. H.! verbeeld ik mij den toestand van PETRUS in dit oogenblik, nog gejaagd en onzeker, met een vonk van hoop in zijn gemoed, die flikkert, en weder verdooft, en op nieuw aanglimt, maar altijd nog te zwak blijft, om de onrust, die hem prangt, uit zijne ziel te drijven. En naar mate wij ons meer in dezen zijnen dobberenden toestand kunnen verplaatsen, gevoelen wij het te meer, wat het voor hem geweest moet zijn, toen hem daar eensklaps het geluk wedervoer, waarop hij niet meer had durven hopen; toen JEZUS, JEZUS zelf daar verrassend voor hem stond!

Willen wij het ons eenigzins nader voor den geest brengen, wat PETRUS toen ondervond, bedenken wij dan, waartoe voor hem in den toestand, waarin hij verkeerde, die spoedige en afzonderlijke verschijning van JEZUS moest dienen. Dat behoefde de Evangelist wel niet te verhalen; het was, als bij MARIA MAGDALENA, om den diepst bedroefden het eerst te troosten; het was daarenboven om aan den onwaardigsten het eerst en meest zijne grootmoedige liefde te toonen, om tusschen den ontfermenden Heer en den berouwvollen discipel zoo dra mogelijk de innigste verzoening te treffen. En nu mogen

wij hier aan al onzen weetlust geen voldoening kunnen geven; nu mogen wij het begrijpelijk vinden, dat de overige discipelen niet hoorden, en daarom ook niet hebben verhaald, welke woorden hier tusschen JEZUS en PETRUS zijn gewisseld;.— wij zouden, al wisten wij het ook, ons niet kunnen verbeelden, hoe veel treffends en aandoenlijks, voor PETRUS zaligs en onvergetelijks, hier in kort bestek zij voorgevallen. O, welk een oogenblik! Daar ziet PETRUS JEZUS, Hem, zijnen grooten en genadigen Heer, Hem, dien hij had afgezworen, en nogtans met zijn gansche hart beminde! Hoe zullen wij ons hem hier voorstellen? Of, als voor een oogenblik ontroerd en bedwelmd, met geboeide tong en neêrgeslagen oog, als aan den grond gekluisterd? Of, als eensklaps, met MARIA, voor de voeten van JEZUS gevallen, door tranen en blikken, door een enkel hartstogtelijk woord, als dat Rabbouni! van MARIA, dat mijn Heer en mijn God! van THOMAS, lucht aan zijne aandoening gevende? Of, als ook nu, met al de levendigheid hem eigen, in éénen adem den Heer dankende, schuldbelijdende en om vergeving vragende? Wij weten het niet; en al wisten wij het ook, wat schilder zou ons naar het leven afbeelden kunnen, wat er omging in dat hart, door zoo veel aandoening te gelijk overmeesterd, zoo diep beschaamd en te gelijk zoo hoog verrukt, door zoo veel zelfverwijt teruggestooten en te gelijk door zoo veel liefde aangetrokken? En wie ook hiertoe in staat was, hoe zou hij in de houding, op het gelaat, in het oog van JEZUS, dat onbeschrijfbaar verhevene, die grootmoedige liefde, dat alles kunnen malen, wat deze thans aan zijn bedroefden vriend gevoelen deed? Dit is zeker: alles was

hier door JEZUS naar den toestand van PETRUS berekend, en weder anders dan bij MARIA en bij THOMAS, naar zijn karakter gewijzigd, maar niet minder treffend dan voor deze. Daaraan twijfelen wij niet, of hier had en gebruikte PETRUS de gelegenheid, om zijn geprangd gemoed voor zijnen Heer te ontlasten, Hem voor zijne ontferming te danken, Hem zijne vernieuwde liefde te betuigen. En dat gelooven wij ten volle: hier heeft JEZUS hem, misschien eene zachte, hem nuttige herinnering, maar geen hard verwijt doen hooren; hier heeft Hij woorden van vertroosting, van vernieuwde vriendschap tot hem gesproken; hier werd alles vergeven, hier tusschen JEZUS en PETRUS de innigste verzoening getroffen. En dit alles mag in weinig oogenblikken, met weinig woorden zijn afgedaan, kan er iets schooner, treffender en onvergetelijker dan dit in het leven van PETRUS zijn geweest?

Dat zien wij toch ook uit den indruk, welken die ontmoeting op Hem maakte, uit de gevolgen, die ze bij hem had. Aanstonds daarna is alles bij hem veranderd; zijne tranen vloeijen niet meer, maar zijne juichtoonen klinken; dezelfde hartelijke en trouwe discipel en vriend is hij weder, als te voren. Ziet, hoe hij zich spoedt om het geluk, hem wedervaren, aanstonds aan de overige discipelen te melden, en hoe deze, vertrouwende op zijn woord, de binnenkomende vrienden van Emmaus met geestdrift toeroepen: de Heer is opgestaan en is van SIMON gezien! Ziet, hoe hij verder weder met JEZUS omgaat, zonder eenig verwijt van Hem te hooren, als tusschen wien en zijnen discipel alles is vereffend. Ziet, hoe hij aan den oever der zee van Ti-

berias den Heer ontdekkende, zonder bedenking in zee springt, om maar de eerste bij Hem te wezen; en hoort, hoe vrijmoedig hij daar op de herhaalde vraag van JEZUS: hebt gij Mij lief? ten antwoord geeft: ja, Heer! Gij weet alle dingen; Gij weet, dat ik U liefheb! Hoort hem weinige dagen later, op den eersten Christen-pinksterdag, staande met de elven, vrijmoedig dien Heer verkondigen, en zijnen bittersten vijanden toeroepen. God heeft Hem verhoogd, dien JEZUS, dien gij hebt gekruisigd. Ziet hem onversaagd, voor den Joodschen Raad te regt gesteld, gevangenis en geeselslagen trotseren, verblijd, dat hij waardig geacht is, om den naam van JEZUS smaadheid te lijden. Ziet hem overal met geestdrift en ijver onder zijne landgenooten het Evangelie brengen, en bij CORNELIUS den eersten grondslag van het Christendom onder de Heidenen leggen. Leest zijne redevoeringen in de Handelingen der Apostelen bewaard, en de beide brieven van zijne hand, vol van stoute trekken en verhevene gedachten, afdruksels van zijn groot en edel hart, vol van geloof in, van liefde voor, van hoop op zijnen Heer. Ziet hem eindelijk zijne onvermoeide prediking door den marteldood bezegelen. En gewis aanschouwt gij in dit alles bij den Apostel de heerlijke vrucht van die grootmoedige liefde des Heilands, welke hij zoo menigmalen, maar boven alles op den onvergetelijken dag zijner verrijzenis, zoo treffend had mogen ondervinden.

III.

Maar zulk eene proeve M. H.! van 's Heilands liefde, zouden wij ze nu ook tot onze eigene bemoediging

en besturing niet aanwenden willen? Komt, dat wij er ons daartoe nog een oogenblik bij bepalen.

Wij zouden de beschouwde ontmoeting ook kunnen doen gelden als een nieuw bewijs voor de waarheid van JEZUS' verrijzenis. Ik ga dit echter thans stilzwijgend voorbij. En liever doe ik u opmerken, hoe de verrezen Heer zich hier ook in zijn tweede leven vertoont; hoe wij hier vooreerst in Hem een vriend en helper zien, die met de hoogste liefde en wijsheid handelt; maar ook, ten andere, een voorbeeld in Hem aanschouwen, hetwelk ieder, die tot Hem wil behooren, moet trachten na te volgen.

Ziet hier dan vooreerst tot uwe opbeuring en bemoediging, Gel.! welk een ontfermenden, wijzen en getrouwen vriend en helper wij in JEZUS hebben. O, geen voorval in Zijne geschiedenis geeft ons daarvan eene zoo vertroostende proef. Te bewonderen en te roemen zou reeds zijne grootmoedige liefde geweest zijn, als Hij eerst zijne overige vrienden en vriendinnen had verblijd, en dan eindelijk ook den ontrouwen PETRUS had verwaardigd om zijne schuldbelijdenis voor Hem uit te storten; als Hij dezen eerst het wel verdiend verwijt zijner ontrouw had doen hooren, eerst zijne op nieuw verklaarde trouw op eene lange proef had gesteld, en dan eindelijk hem weder in zijne gunst had aangenomen. Maar ziet, hoe grootmoedig, hoe ontfermend, hoe voorkomend Hij handelt. Juist de onwaardigste en ontrouwste ondervindt zijne liefde het eerst en het meest. Hij kent het misdrijf, maar kent ook het be-

rouw van zijn Apostel, en, zoodra Hij in het leven is teruggekeerd, is zijn eerste werk hem teregt te brengen en met zich te verzoenen. Zietdaar M. H! wat Hij nog voor den bedroefden en berouwhebbenden zondaar is. Ach! wij zijn zoo vaak in het geval, waarin PETRUS verkeerde. Hoe lang misschien hebben wij den Redder onzer zielen te vergeefs laten arbeiden aan onze behoudenis! Hoe vaak althans hebben wij de belofte verbroken, die wij Hem plegtig gedaan, de trouw geschonden, waartoe wij ons aan Hem verbonden hadden! Wat waren wij waardig, en wat troost zou ons overblijven, zoo Hij handelde omtrent ons, gelijk wij omtrent Hem gehandeld hebben! Och, dat wij dat met ootmoed gevoelen! dat het ons smarte, gelijk het PETRUS smartte! Zoo wij die droefheid nog niet kennen, zoo wij nog, met ons zelve voldaan, geene behoefte aan vertroosting en hulp, aan de vergevende en teregtbrengende genade van JEZUS gevoelen, ach! het is het treurig bewijs, dat wij voor Hem, en dus voor ons zelve, voor ons hoogste belang nog onverschillig zijn. Hoe kunnen wij alzoo deel aan Hem hebben? hoe in Hem en in zijn leven ons verblijden? Maar is die ootmoed en dat schuldgevoel opregt, o, bemoedige ons dan ook de ervaring van PETRUS! JEZUS is nog dezelfde voor ons als Hij voor hem was. Zijne vreugde is het bedroefden te troosten, gevallenen op te beuren, aan onwaardigen de grootheid zijner liefde te toonen. Laat ons dan weenende Hem te voet vallen, onze schuld Hem belijden, en zijne ontferming inroepen! Hij kent uwen toestand en uwe behoefte. Hij weet wat zorg en kommer u op het harte drukt. Hij weet, wat ieder zijner vrienden het eerst en meest behoeft. Laat ons dan aan zijne almagtige en alwijze genade ons

toevertrouwen! Laat ons zijne hulp, die op onze bede niet ontbreken zal, verbeiden! Laat ons in onze droefheid niet wanhopen; neen, Gel.! laat ons gelooven en hopen, dat, zoo wij Hem maar waarlijk liefhebben, Hij onze droefheid wegnemen of matigen, licht in duisternis zal doen dagen, en, op den besten tijd, alle onze tranen droogen!

Maar laat ons dan ook aan Hem een voorbeeld nemen, om, zoo als Hij, omtrent anderen te handelen. O, hoe moet dat voorbeeld ons beschamen, indien wij er zoo moeijelijk toe besluiten kunnen om vergeving te schenken aan hen, die tegen ons misdaan en ons beleedigd hebben; indien wij van geen verzoening willen hooren, dan na de bitterste verwijten gedaan en aan onze drift en wraakzucht bot gevierd te hebben; indien wij voor den deemoedigen ons hart blijven sluiten, en ons den treurenden, den bekommerden, den moedeloozen niet aantrekken willen! Als het gebeurt M. H.! dat een uwer vrienden u ontrouw en ondankbaar bejegent, en dit hem waarlijk smart, gedenkt dan, wat JEZUS aan PETRUS deed en haast u tot verzoening! En als het gebeurt, dat gij een van uwe broeders of zusters tranen van kommer ziet storten, die gij afdroogen kunt, gedenkt, wat JEZUS aan PETRUS deed, en haast u tot troost en hulpbetoon! Wij hebben daar zoo gedurig rondom ons de gelegenheid toe. Wij hebben ze misschien nog dezen dag. O, laat ons die gelegenheid als JEZUS gebruiken! Vallen wij den schuldigen niet te hard, die door zijne schuld reeds genoeg ongelukkig, door zijn zelfverwijt reeds genoeg is gestraft! Zoeken wij den bedroefden in zijne een-

zaamheid op! Werken wij, waar wij kunnen, aan de teregtbrenging en behoudenis van afgedwaalden! Ja, zoo moeten wij van JEZUS liefde leeren, van Hem, die immers eerst met ons, op onze dwaalwegen en bij onze droefenissen, oneindig meer mededoogen gehad heeft, dan wij omtrent elkanderen oefenen kunnen. Laat ons daarom, uit dankbaarheid voor de ons bewezene genade wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft, en het zoo toonen, dat wij in Hem blijven. Wat kan schooner en betamender zijn, dan zoo ontfermend en grootmoedig zijne voetstappen te drukken? Wat verschaft ons zelven hooger en reiner wellust der ziel, dan zoo voor anderen Engelen der vertroosting te wezen? O Gel.! dat wij ons daardoor meer onderscheiden! Dat wij zoo meer de kracht van ons Christendom openbaren, zoo meer voor ons zelve en voor anderen doen blijken, dat de geest van JEZUS, dat is, de geest der liefde in ons woont!

AMEN!

VI.

LEERREDE

OVER

DE HEERSCHAPPIJ VAN DEN MESSIAS, ALS STEDEHOUDER EN PRIESTER VAN GOD.

TEKST:

PSALM CX.

Wat der gemeente *voorgelezen* en door haar zou *gezongen* worden, is bij deze leerrede niet aangeteekend. Ook daaruit, gelijk uit andere kenmerken blijkt, dat zij onuitgesproken is gebleven. Wel had de Opsteller reeds ten jare 1832 over denzelfden tekst gepredikt; doch het thans op nieuw bewerkte werd vermoedelijk door hem bestemd voor den Zondag na het laatste hemelvaartsfeest. Op dien dag toch zou de voormiddag-beurt in de Jacobikerk hem zijn ten deele gevallen, ware hij niet door zijne tusschengekomene krankheid verhinderd geworden die te vervullen. Door deze herinnering verkrijge vooral het vermanende gedeelte der voortreffelijke preek te hooger waarde!

VI.

LEERREDE

OVER

DE HEERSCHAPPIJ VAN DEN MESSIAS, ALS STEDEHOUDER EN PRIESTER VAN GOD.

TEKST: PSALM CX.

Een Psalm DAVIDS. De HEER heeft tot mijnen Heer gesproken: zit tot mijne regterhand, totdat Ik uwe vijanden gezet zal hebben tot een voetbank uwer voeten. De HEER zal den schepter uwer sterkte zenden uit Sion, (zeggende:) heersch in het midden uwer vijanden. Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag uwer heerkracht in heilige sieradien; uit de baarmoeder des dageraads zal U de dauw uwer jeugd zijn. De HEER heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt Priester in eeuwigheid, naar de ordening MELCHIZEDEKS. De HEER is aan uwe regterhand; Hij zal koningen verslaan ten dage zijns toorns. Hij zal regt doen onder de Heidenen. Hij zal het vol doode ligchamen maken; Hij zal verslaan dengenen, die het Hoofd is over een groot Land. Hij zal op den weg uit de beek drinken; daarom zal Hij het hoofd omhoog heffen.

Indien ik, M. H.! eenigen smaak voor het schoone en verhevene bij u veronderstellen mag; — indien het u gelusten kan een uitmuntend voortbrengsel van ooster-

sche en bijbelsche poëzij met mij te beschouwen; — indien het vooral u belangrijk kan wezen na te sporen, welke reeds de begrippen en uitzigten der vroegere geslachten waren aangaande CHRISTUS en de CHRISTUS-regering, en in de tastbare overeenstemming daaromtrent tusschen voorzegging en vervulling een nieuwen steun te vinden voor uw allerheiligst geloof; — dan voorzeker mag ik rekenen u geen ondienst te doen met uwe aandacht bij het voorgelezen lied te bepalen. Het is, wat den inhoud betreft, een der belangrijkste, en wat den vorm aangaat, een der schilderachtigste liederen van DAVID. Hem toch noemt het opschrift als maker, en al stond ook zijn naam er niet gespeld, het is DAVID's taal, die wij er in hooren, DAVID's geest, die er in heerscht. In korte en afgebrokene, maar verhevene trekken, de echte vruchten eener ontgloeide verbeelding, schildert hij hier eenen doorluchtigen Held, eenen onvergelijkelijken Vorst, die, in den naam en onder de bescherming van JEHOVA, zegepralende over alle zijne vijanden, zou regeren; — en die Held, — wij schromen niet het terstond te verklaren, — is niet DAVID zelf, maar zijn groote afstammeling, de Messias der wereld. Wij moeten toch, óf het grootste geweld aan zijne woorden aandoen, óf daarin de taal van ijdelen ophef hooren, indien hij zelf de persoon was, wiens heerschappij en luister hier wordt bezongen. Neen, daartoe is de uitdrukking te stout, de schildering te trotsch. Wij hooren hem, vs. 1, den Vorst, dien hij bezingt, bestempelen als zijnen Heer. Wij hooren hem JEHOVA's godsspraak tot dien Vorst vermelden: zit aan mijne regterhand! Wij hooren hem, vs. 4, JEHOVA's eed tot dienzelfden Vorst verhalen: Gij zijt Priester

in eeuwigheid, naar MELCHIZEDEK's ordening! Hoe kan dit, zelfs in den flaauwsten zin, gezegd worden van eenigen aardschen Vorst? Daarenboven, onder DAVID's liederen kan ons wel geen lofzang bevreemden op dien doorluchtigen persoon uit zijn geslacht, omtrent wien hij JEHOVA's eigene belofte bezat. En, wat hier de gegrondheid onzer meening beslist, zoo zien wij dit lied in de schriften des N. V. niet slechts aangehaald, maar ook verklaard, zoo door JEZUS zelven, Matth. XXII: 43, 44, als door PETRUS, Hand. II: 33—36, en door den Schrijver van den brief aan de Hebreën, Hoofdst. VII.

Niemand intusschen zal het onwaarschijnlijk achten, dat een of ander merkwaardig voorval in het leven van DAVID, dat welligt zijne overwinning op de Jebuzieten, waarbij hij Sion op hen veroverde, hem aanleiding gaf tot dit lied. Hoe natuurlijk althans, dat hij van zijne eigene overwinningen tot dien grooten afstammeling zijne gedachten verhief, die nog veel luisterrijker dan hij zou zegepralen. Zeker is het gansche lied in zijnen heldengeest gestemd. Hij, die zelf aan zijne wapenfeiten zijnen roem en zijne magt was verschuldigd, hij kon zich zijnen grooten nakomeling niet glansrijker voorstellen, dan als een koninklijken Held, bekroond met krijgslaurieren.

Het is dan eene schildering van de heerschappij van den Messias, als Stedehouder en Priester Gods, welke wij hier ontmoeten; eene schildering, M. H.! waarbij wij intusschen, voorgelicht door het Evangelie, veel meer kunnen denken en gevoelen, dan DAVID zelf, toen hij dezen schoonen psalm dichtte. Komt, dat wij dan eerst de zinnebeeldige taal van den profetischen dichter hooren en zoeken te verstaan. Dat

wij dan opmerken, hoe treffend hier reeds door den Geest der voorzegging staat afgebeeld, wat ons door de ontdekkingen des N. V. in zoo veel helderder licht is geplaatst. En dat wij er voorts ons door stemmen laten tot dien heiligen eerbied en die hooge ingenomenheid omtrent den verheerlijkten CHRISTUS, welke 's dichters hart zoo kenbaar bezielde.

I.

Wij gaan dan eerst des dichters schildering beschouwen. Wat den aanleg van dit lied betreft, — schoon niet vatbaar voor eene stipte verdeeling, — wij zien het vs. 1 geopend met eene godsspraak van JEHOVA aan den hier bezongen Koning. Wij hooren vs. 2—4 den dichter, of het volk, de vervulling dier godsspraak, de luistervolle grootheid van dien Vorst, vermelden en bevestigen. En wij hooren eindelijk vs. 5—7 de handhaving der Hem toevertrouwde heerschappij, in de beslissende zegepraal over zijne tegenstanders, op hoogen toon bezingen.

JEHOVA heeft tot mijnen Heer gesproken:
zit aan mijne regterhand,
totdat ik uwe vijanden gezet zal hebben
tot een voetbank uwer voeten!

Zoo vangt het lied dan met eene godsspraak van JEHOVA zelven aan, en die godsspraak is de grondslag van het gansche lied. Den Vorst, wien zij geldt, noemt de dichter zijnen Heer, en hij beschouwt Hem dus als verre boven zich verheven. Tot dien Heer had JEHOVA zelf gesproken: zit aan mijne regterhand! dat is: wees de naaste aan Mij in eere en magt! Reeds van de

oudste tijden, weet gij, M. H.! werd de regterhand of zijde voor de meest geëerde gehouden. Het was en is nog de gewoonte van oostersche koningen, wanneer zij in koninklijken luister op hunnen troon zijn gezeten, zich door eene menigte staatsdienaars te doen omringen, en daaronder de hoogsten in aanzien te plaatsen aan de regterhand. Dikwijls zien wij in den Bijbel op die gewoonte gedoeld. Opmerking verdient het echter, dat het aan de hovelingen in het Oosten, in tegenwoordigheid van den monarch, alleen vergund was te staan. Zoo worden ook de overige dienaars van JEHOVA voorgesteld te staan aan zijne regter- en linkerhand. Maar hier is het tot den Messias: ZIT aan mijne regterhand! en wel, — zoo als de bijvoeging van voetbank ons hier van zelf doet invullen, — op mijnen troon. Hij is dus meer dan een gewoon, ja meer dan de hoogste staatsdienaar, hij is JEHOVA's troongenoot, de naaste aan Hem in eer en magt. Daarvoor verklaart Hem dan JEHOVA zelf: zit aan mijne regterhand, totdat Ik uwe vijanden gezet zal hebben, of: terwijl Ik uwe tegenstanders zette tot een voetbank uwer voeten! Gij verbeeldt u hier een oosterschen troon, aan welks benedeneinde een voetbank is; en gij weet, dat tot een voetbank te zijn, onder de voeten te liggen, het eigenaardige beeld van vernedering en onderwerping is. Zoo zal dan de door God verhoogde Vorst alle zijne wederpartijders voor zijn gezag zien bukken. JEHOVA zelf zal er voor zorgen. JEHOVA zelf, de Eeuwige en Waarachtige, heeft het Hem toegezegd.

Van die godsspraak wordt dan nu de vervulling ver-

meld. Tot dien verhoogden Vorst spreekt nu de dichter:

JEHOVA zal den schepter uwer sterkte zenden uit Sion, of: uit Sion wijd en zijd doen reiken.
Heersch in het midden uwer vijanden!

Op Sion was vroeger de heilige ark en naderhand de tempel geplaatst. Daar was dus de zetel der oude Godsregering. Daar stond als 't ware JEHOVA's paleis. Vandaar ziet de dichter den Messias wijd en zijd den schepter zwaaijen, en, werwaarts die wordt uitgestrekt, moet alles voor Hem bukken. Hij ziet Hem alzoo zich toerusten tot den strijd tegen alles wat Hem tegenstaat. Hij ziet de menigte, den dos en den moed van zijnen heldenstoet, toestroomende om onder zijne banier zich te scharen, om in zijnen strijd en zijne zege te deelen.

Uw volk zal zeer gewillig zijn, — naar de kracht van het Hebreeuwsche woord: zal in menigte U toevloeijen,
op den dag uwer heerkracht, op den dag, waarop Gij met uw heer ten strijde trekt,
in heilige sieradien, in heiligen tooi.

In ongewonen dos verschijnt alzoo die talrijke heldenschaar. Zij dragen een rein, een priesterlijk gewaad. Zoo voegt het bij den strijd, dien zij gaan strijden, niet voor onregt of geweld, maar voor eene heilige zaak. Men moet het zien aan hun gewaad, dat zij onder hunnen Koning een godgewijden krijg gaan voeren.

Dat gewillig en ijverig toestroomen zijner krijgsbenden wordt nog schilderachtig dus uitgedrukt in hetzelfde vers:

Uit de baarmoeder des dageraads
zal U de dauw uwer jeugd zijn,

dat is: talrijk en schitterend als de morgendauw is uwe jeugdige heldenschaar. Menigvuldig is in het warme Oosten de dauw. Schóón vooral vertoont hij zich in den morgenstond, wanneer de stralen der zon zich spiegelen in zijne kristalijnen droppels. Dichterlijk wordt de dageraad als zijne moeder voorgesteld. Zoo overvloedig en schoon als de morgenstond den glinsterenden dauw voortbrengt, zoo overvloedig en schoon is de menigte van jonge helden, die, onder des Konings geleide, zijnen vijand tegentrekt. Daar staat dan voor zijn oog de bloeijende schaar der dapperen, zaamgevloeid in menigte als de dauw uit den schoot des dageraads, prijkende met den glans der frissche jeugd, van buiten met een rein gewaad omhangen, van binnen blakende van ijver om voor de zaak van hunnen Vorst te strijden.

Voordat nu de strijd begint, voert de dichter, in eene tusschenrede, nog eenmaal eene godsspraak aan, tot bevestiging der voorgaande. Hij duidt daarbij tevens aan, dat een geheel leger in priesterlijke kleeding geen verwondering moest baren; de Vorst toch, dien de strijders dienden, was ook Priester, en wel een zeer uitnemend Priester.

JEHOVA heeft gezworen,
en 't zal Hem niet berouwen:
Gij zijt Priester in eeuwigheid,
naar MELCHIZEDEK's ordening!

Om dat wel te verstaan, moeten wij ons herinneren, wat MOZES ons, in de geschiedenis van ABRAHAM, Gen. XIV, van MELCHIZEDEK verhaalt, en daarmede vergelijken,

wat wij in den brief aan de Hebreën, Hoofdst. VII, lezen. Priesters waren oudtijds de voorgangers en de voorbidders des volks. Zij waren de bedienaars van het altaar, door wier hand de offers des volks den Heer werden aangeboden. En wederkeerig waren zij de tolken van den goddelijken wil bij het volk. Vóór de invoering der Mozaïsche inrigting, in de aartsvaderlijke tijden, oefende gewoonlijk het Hoofd des geslachts deze priesterlijke verrigtingen uit. Zoodanig een priester was ook die MELCHIZEDEK, wien ABRAHAM ontmoette, en wiens naam Koning der geregtigheid, of regtvaardige Koning beteekent; waarop ook hier misschien gezinspeeld wordt. Hij was toch tevens Koning van Salem, de plaats, waar naderhand Jeruzalem stond. Zoo was hij tevens priester en koning, en daardoor was zijn priesterschap onderscheiden van dat, hetwelk met AARON onder Israël verordend werd. De Israëlietische koning mogt geen priesterlijke diensten doen. Maar MELCHIZEDEK leefde vóór die wet en was een priesterkoning.

Zoo laat zich dan hieruit de godsspraak aan den Messias te beter verstaan. Het is dan: Gij zijt Priester naar eene verhevener ordening dan die van AARON. Gij zijt, wat MELCHIZEDEK was, een Priesterkoning. Gij zijt dat in eeuwigheid; eeuwig zult Gij niet alleen het Hoofd, maar ook de Voorganger, de Voorbidder zijn van uw volk.

Dat was het woord van JEHOVA, van den onveranderlijk getrouwen Opperheer. Dat had hij niet slechts gesproken, maar gezworen, met een eed gestaafd; over welk eedzweren van God, als een beroep op zijne waarheid en heiligheid, gij ook het onderrigt van den Apostel, Hebr. VI: 16—18, moogt lezen. En die eed zal Hem

dan nooit berouwen, kan niet door Hem herroepen of verbroken worden. Aan menschen kan het berouwen wat zij hebben beloofd of verklaard. Maar hier is het JEHOVA's eed.

Zietdaar de godsspraak bezworen aan den Priestervorst. Volgen wij nu dien Held in zijnen strijd en zijne zegepraal. De dichter spreekt JEHOVA zelven aan, en zegt van zijnen Vorst:

De Heer is aan uwe regterhand.

Het zal zijn, zoo als Gij, JEHOVA! hebt gezworen. Die Koning is aan uwe regterhand. Hij regeert onder uwe bescherming en in uwen naam. Dus, wat zich tegen Hem verzetten mag, geen nood!

En nu zijn het allen krijgsbeelden, die de dichter maalt, in korte zaamgedrongen taal. Hij ziet den strijd, de vlugt, de slagting der vijanden, de volkomene zege over hen bevochten.

Hij zal koningen verslaan ten dage zijns toorns, koningen worden ten dage zijner strafoefening door Hem neêrgeveld.

Hij zal regt doen onder de Heidenen, gerigten oefent Hij onder de volken uit.

Hij zal het vol doode ligchamen maken, het veld met lijken als bezaaijen.

Hij zal verslaan dengenen, die het Hoofd is over een groot Land, of, gelijk dit duidelijker vertaald kan worden: Hij zal koppen verslaan op een uitgestrekt land.

Zoo vreesselijk dus is die strijd. Zoo toont, zoo rigt en straft die geduchte Koning zijne vijanden. Verdelgd

liggen zij reeds in menigte daar. Ook de overigen gaat Hij vervolgen. Vol ijvervuur geeft Hij zich daarbij naauwlijks den tijd, om een enkelen laafdronk te nemen.

Hij zal op den weg uit de beek drinken;
daarom (liever daarna) zal Hij het hoofd omhoog heffen.

Om zijnen dorst te lesschen gunt Hij zich slechts een haastige teug uit de eerste beek, die Hij ontmoet, terwijl Hij daarop oogenblikkelijk het hoofd weder opheft, om moedig zijnen glorieweg te vervolgen, en de zege te voltooijen.

En hier breekt de dichter af. Hij verliest zijnen voortsnellenden Held uit het oog; maar aan wiens volkomen overwinning geen twijfel meer bestaat.

Zoo eindigt deze schoone Ode. Wilt gij ze nog eens in haar geheel overzien? Wij mogen ze dan, met bevoegde uitleggers, dus vertalen:

JEHOVA sprak tot mijnen Heer:
zit aan mijn regterhand,
totdat Ik uwe vijanden stelle
U tot een voetschabel!
JEHOVA zal uit Sion wijd en zijd
den schepter van uw magt doen reiken.
Heersch in het midden uwer vijanden!
Uw volk stroomt U toe,
op den dag uwer heerkracht,
in heiligen tooi.
Als uit den schoot des dageraads
is U de dauw uwer jeugdige helden.
JEHOVA heeft gezworen,

en 't zal Hem niet berouwen:
voor eeuwig zult Gij Priester zijn
naar MELCHIZEDEK's orde!
De Heer is aan uw regterhand;
koningen verslaat Hij
ten dage zijns toorns.
Hij oefent gerigt onder de volken;
met lijken, met verslagen koppen,
vervult Hij 't wijde veld.
Uit een beek op den weg drinkt Hij,
en heft dan 't hoofd weêr op!.....

II.

Zietdaar, M. H! dit lied met u beschouwd. Mij dunkt, met deszelfs dichterlijk schoon, hebt gij ook reeds den profetischen zin er van gevoeld, en uwe gedachten liepen reeds mijne woorden vooruit. In zoo vele trekken van dit lied kwam u gedurig het beeld voor den geest van dien doorluchtigen Vorst, dien de oude Kerk verwachtte, en dien wij als onzen Heer JEZUS CHRISTUS kennen. En wij zien hier dan, tot steun van ons geloof, reeds eeuwen te voren, door den Geest der voorzegging, in treffende beeldspraak afgemaald, wat ons door de geschiedenis en de ontdekkingen des N. V. in zoo veel helderder licht is gesteld. Welaan, wij verplaatsen ons van DAVID's standpunt op het onze. Wij nemen het Evangelie der vervulling in de hand. En wat schets was bij DAVID van de hooge CHRISTUS-regering staat daar voor ons tot welk eene volkomenheid uitgewerkt! De volgende hoofdtrekken kan ik daartoe thans meer noemen, dan naar eisch ontvouwen. Gij ziet hier de heerlijkheid en heer-

schappij van den Messias geteekend: als van den hoogsten Gezagvoerder onder God; — als met die magt door God zelven bekleed; — als die magt bezittende als Priestervorst; — als met die magt zich ontelbare onderzaten vormende; — en als met die magt bestrijdende en verwinnende wat Hem tegenstaat.

Ja, M. H.! die Heer en CHRISTUS, dien wij vereeren, Hij is die hoogste Gezagvoerder onder God, tot wien de godsspraak zeide: zit aan mijne regterhand! Diezelfde, die hier eenmaal omwandelde in menschelijk vleesch; diezelfde, wiens zweet en tranen en bloed deze aarde zag vloeijen; tot welk eene heerlijkheid is Hij na en door dat lijden ingegaan! De veertigste dag na zijne verrijzenis uit het graf brak aan, en welk een wonderbare ommekeer! Daar vaart Hij ten hoogen hemel op, en, — alle verwachting op eene aardsche heerschappij, de gelukzaligheid van den zinnelijken, door de beeldrijke orakeltaal der oude profeten misleiden Jood is nu in duigen gevallen; — maar een hooger en magtiger heerschappij dan die der DAVIDS en SALOMOS wordt Hem toevertrouwd. Daar erlangt zijn woord vervulling: Mij is gegeven alle magt in hemel en op aarde; magt om zijnen Geest uit te storten over alle vleesch; magt om zijne gemeente te vestigen allerwege; magt om slaven des satans in kinderen Gods te herscheppen; magt om de sleutelen te dragen van graf en dood. Ja, over alle zienlijke en onzienlijke dingen strekt zijn bewind zich uit. De magtigste wereldmonarch kan er zich niet aan onttrekken; de hoogste der

Engelen moet er voor buigen; tot in de uiterste schuilhoeken der hel wordt de bedwingende kracht er van gevoeld. Of, om het in de taal van een Apostel te zeggen: God heeft Hem gezet aan zijne regterhand in den hemel, verre boven alle overheid en magt en heerschappij, en allen naam, die genaamd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomende, en heeft alle dingen zijnen voeten onderworpen, en heeft Hem der gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen!

Welk eene grootheid, M. H! Maar ook hoe welverzekerd, hoe onwrikbaar vast! Want God zelf heeft Hem tot die heerschappij verheven. Hij heeft ze niet van zijne aardsche vaderen geerfd; Hij heeft ze zich niet gewelddadig aangematigd; Hij heeft ze niet verkregen uit de handen van een wispelturig volk. Neen, JEHOVA zelf heeft tot Hem gesproken: zit aan mijne regterhand! JEHOVA zelf heeft Hem met eede bezworen: gij zijt Priester in eeuwigheid naar MELCHIZEDEK's orde! Dat heeft Hij gedaan, uit en door en tot wien alle dingen zijn. Dat heeft Hij gedaan, om aan de hoogste deugd het hoogste loon te schenken, en door Hem zijn eeuwig plan te volvoeren. Daarom ontleende Hij van zijnen Vader al zijn gezag, en sprak Hij: Mij is alle magt gegeven. Daarom schreef zijn Apostel: God heeft Hem uitermate verhoogd, en heeft Hem eenen naam gegeven boven allen naam. En zoo kan zijn zetel niet wankelen; want uit naam van God voert hij den schepter; zijne regering is Gods regering.

En, wat Hem van alle anderen onderscheidt, die magt bezit hij als Priestervorst, als Priester in eeuwigheid naar MELCHIZEDEK's ordening. Ja, Priester, Voorganger, Voorbidder, Offeraar voor de zijnen, was Hij in den verhevensten zin des woords reeds hier op aarde. O, die moeitevolle dagen en slapelooze nachten, die Hij om der menschen behoudenis sleet; die tranen der liefde, die Hij om hunnentwil stortte; die gebeden en smeekingen, die uit zijn van menschenliefde gloeijend hart ten hemel rezen! Maar dat offer bovenal door Hem aangebragt op Golgotha! Daar trad Hij als de groote Hoogepriester op, om er, — wat? — geen bokken- of stierenbloed, maar zijn eigen dierbaar bloed te doen vloeijen; om er het grootste, dat hij offeren kon, om er, als offer en offeraar tevens, zich zelven te offeren op het altaar van het kruis! Dat was het groote zoenoffer voor de zonden der wereld; de vervulling en het einde van alle vorige offers; het offer, waardoor Hij eene eeuwige verlossing heeft teweeggebragt en in eeuwigheid volmaakt heeft degenen, die geheiligd worden. Dat offer heeft alzoo eene eeuwige kracht. Om zijne gadelooze gehoorzaamheid en liefde daarin betoond, en opdat hij het heil zijner verlosten zou voltooijen, daarom en daartoe is Hij zoo uitermate verhoogd. En zoo is en blijft Hij onze eeuwige Priester in den hemel. Daar bidt Hij voor ons en behartigt Hij onze belangen bij God. Daar blijft zijne verdienste eeuwig gelden, wordt zijn gebed eeuwig verhoord. Zoo vloeit daar zijne koninklijke en priesterlijke waardigheid te zamen, en is Hij er, in veel hooger en heerlijker zin, dan eenmaal MELCHIZEDEK het was, een Priesterkoning.

En zoo vormt Hij zich dan ook ontelbare onderzaten. Uit Sion strekte zich de schepter zijner sterkte uit. Ja, — hoe naauwkeurig is die trek! — op Sion, in Jeruzalem, vestigt zich het eerst zijn Rijk; daar ontstaat zijne eerste gemeente; daar heerscht Hij in het midden zijner vijanden, midden onder zijne moordenaars. Vandaar verbreidt zijn gezag zich wijd en zijd. Duizenden bij duizenden, als de dauw in den morgenstond, verzamelen zich tot zijne onderdanen. Parthers en Meders, Grieken en Romeinen, Mooren en Indianen, noemen zich naar Hem. Als het welig geboomte, breidt zijne gemeente zich in duizende takken uit. Aan hoe vele oorden der wereld, waar men vroeger voor de afgoden rookte, wordt thans in Christelijke tempels zijn lof bezongen! Hoe vele eertijds blinde Heidenen, van wier bruine wangen nu de tranen van liefde en dank voor Hem rollen! Tot Hem gaat de lofzang der gezaligden op: Gij hebt ons Gode gekocht met uw bloed uit allen geslachte en tale en volke en natie. En de zaligheid is Hem toegezegd, dat eens alle knie voor Hem zich zal buigen, en alle tong Hem als Heer belijden, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Maar ook met die magt, nog eens, bestrijdt en overwint Hij alles wat Hem tegenstaat. Met zijn scheiden van hier was de woede zijner vijanden niet gestild. Wien zij op aarde hadden gekruisigd, wilden zij in den hemel nog vervolgen. Maar geen nood! Hij toont hun zijne oppermagt, terwijl zijne onderdanen, manmoedig toegestroomd, voor Hem staan en strijden

met de wapenen der waarheid en geregtigheid. Zoo wordt zijn strijden overwinnen; worden zijne tegenstanders ten voetbank zijner voeten. Datzelfde Jeruzalem, waar het doodvonnis over hem was uitgesproken, het ligt daar gevallen, in asch en puin verkeerd. Diezelfde natie, die zijn bloed had geeischt en doen vloeijen, ziet, het rampzalig overschot er van wordt balling op aarde, overal verstrooid, om overal van den triomf van CHRISTUS te getuigen. Zoo hebben de oproerigen voor Hem moeten bukken; zij zijn Hem in handen gevallen, en Hij heeft hun eeuwig lot beslist. Zoo heeft CHRISTUS reeds achttien eeuwen geregeerd, en zal Hij verder regeren. DAVID verloor zijnen Held uit het oog, maar hij twijfelde niet aan diens zegenpraal. Ook wij niet. Welk een strijd Hem nog te strijden moge wezen, dit weten en hierop bouwen wij, Gel.! eindigen zal die strijd in de heerlijkste zegepraal over alles, wat zich tegen Hem verzet, wat de eer van God en het geluk zijner onderdanen hindert. Ja, de dag breekt eens aan, waarop aller oog Hem zal zien als den Regter der wereld; — waarop de laatste vijand, de dood, is verslonden tot overwinning; — waarop de hemel zal juichen: ziet, de leeuw uit den stam van Juda, de wortel DAVID's, heeft overwonnen! Want het verledene is voor de toekomst borg, en het woord van JEHOVA kan niet falen: zit aan mijne regterhand, totdat Ik uwe vijanden gezet zal hebben tot een voetbank uwer voeten!

III.

Zoo dan, M. H.! is ons, naar het Evangelie der voorzegging, en naar het Evangelie der vervulling, de hooge

CHRISTUS-regering in eenige trekken voorgesteld. Mogten wij ook allen er ons door stemmen laten tot dien heiligen eerbied voor, en die hooge ingenomenheid met den verheerlijkten CHRISTUS, welke 's dichters hart zoo kenbaar bezielde!

Hoedanig toch Gel.! moet niet onze eerbied voor, hoedanig niet onze ingenomenheid zijn met dien grootmagtigen Vorst! met Hem, dien wij kennen uit het Evangelie der vervulling, zoo als de vaderen hem niet kennen konden; met Hem, die ook voor ons tot Priester en tot Koning is verordend, in wiens hand ons lot berust, aan wien het staat ons te verderven, of te behouden; met Hem, die regeert om te zegenen,

Van wiens hoogen troon,
Op genâ gegrond,
Stroomt voor 't wereldrond
Eeuwig heil en leven!

Och, dat wij allen deze zijne grootheid, deze zijne dierbaarheid steeds levendig gevoelden! Hoe zouden wij nooit dan met den diepsten eerbied aan Hem denken en van Hem spreken! Hoe zouden wij niets meer vreezen dan zijne genade te verbeuren! Hoe zouden wij ons beijveren, om zijne echte onderdanen ons te toonen, door niet alleen met onze tong Hem te belijden, niet alleen onze knie voor Hem te buigen; maar ook ons hart Hem te wijden; maar ook naar zijne wet ons doen en laten in te rigten! Hoe ootmoedig zouden wij ons onderwerpen aan zijne bestellingen over de wereld, de gemeente en ons eigen lot! En hoe moedig zouden wij, in den strijd tusschen Hem en zijne tegenstanders, partij voor Hem kiezen en zijne belangen tot de onze maken!

Dat is het bestaan, de lust en de toeleg van den echten CHRISTUS-vereerder. Is het ook ons bestaan, Gel.? of moet ons geweten, moet ons gedrag nog het tegendeel getuigen? Verzetten wij ons nog tegen Hem? Moeten wij onder zijne vijanden, onder zijne tegenstanders, nog gerangschikt worden? Neen, zegt gij misschien allen, dat willen wij niet! Maar zegt het niet te spoedig M. H.! Zegt het niet, dan nadat gij op uw hart en leven hebt gelet. Zijne vrienden en onderdanen zijn wij ongetwijfeld niet, zoo wij openlijk zijn naam en woord en dag onteeren, aan zijne wet ons niet storen, zijne dienaars met verachting en hoon bejegenen kunnen. Maar ook, zijne vrienden en onderdanen zijn wij nog niet, zoo ons hart nog koud voor Hem, en zijne genade ons nog onverschillig is. Zijne vrienden en onderdanen zijn wij nog niet, zoo wij van den dienst der zonde en de grondbeginselen der wereld nog niet scheiden kunnen, om de zijne te volgen; zoo wij nog afkeerig zijn van die nederigheid, die matigheid, die opregtheid, die regtvaardigheid, die weldadigheid en vergevensgezindheid, zonder welke men in zijn Koningrijk niet ingaan kan. En wat zegt dit, zijn vriend en onderdaan niet te wezen, niet te willen wezen! O, geve God, dat hier niemand zij, die het niet diep gevoele! Ziet, voor aardsche Grooten buigt men zich zoo diep; om hen te eeren en hun te behagen beijvert men zich op het zeerst; — en Hem, die beschikken kan over hemel en hel, Hem zouden wij niet ontzien! Men twist zoo veel over de beste regering; men noemt een volk zoo gelukkig, welks koning naar eene wijze grondwet regeert; — en aan de regering van CHRISTUS kan men weigeren zich te onderwerpen! O, waar dan rust en troost gevonden? En wat moet toch

zonder CHRISTUS eens het einde zijn? Nemen wij het ter harte, M. H.! eer het te laat is. Bedenkt, dat de Allerhoogste niet onverschillig kan zijn voor de eer van zijnen Zoon. Bedenkt, dat het Evangelie, zoo wel waar het dreigt, als waar het belooft, waarachtig is. Bedenkt, dat de tijd der vergelding voor ons nadert. Bedenkt, hoe ras, over hoe weinig oogenblikken, het beslist kan zijn, of wij met de wereld veroordeeld, of met de dienaars van CHRISTUS behouden zullen worden!

Daarom dan Gel.! verbinden wij ons met te meer geestdrift aan Hem, naar mate wij ons langer aan Hem onttrokken hebben! Geven wij aan de overwinnende kracht van zijne vergevende en heiligende genade ons over! Roepen wij die genade over ons in ter verzoening van zoo veel ongehoorzaamheid en ontrouw aan Hem, van zoo veel traagheid in zijnen dienst! Roepen wij ze over ons in, opdat Hij, door zijnen Geest, ons leere te bidden, te waken en te strijden! Dat wij zoo, in zijne kracht, ons vijand verklaren en vijand betoonen van al wat zonde heet, en moedig uitkomen en ijveren voor zijne zaak! Dat wij alzoo toezien, door onze laauwheid en laakbaar pligtverzuim, of door onzen onverstandigen ijver, zijnen vijanden niet in de hand te werken; maar het onze eere achten te doen wat wij kunnen, om het Rijk onzes Verlossers te helpen verbreiden!

Maar dan ook, Gel.! — o heerlijke vertroosting daaraan verbonden! — dan ook staan wij onder de hoede van Hem, die aan Gods regterhand zit om de ontwerpen zijner liefde uit te voeren. Dan ook scheppen wij moed en hoop uit het geloof, — in deze dagen vooral ons zoo noodig, — dat in de wereld, in de gemeente, in ons vaderland, met

ons en de onzen, datgene zal gebeuren, wat overeenstemt met zijnen wil en raad. Ja, wat bezwaar ons drukke, of wat gevaar ons bedreige, al mogt ook de magt der hel tegen ons in aantogt zijn, dan weten wij, waaraan ons te houden en waarop te hopen. Geen lid van zijn Rijk is zoo klein en veracht, dat Hij het zou vergeten; geen behoefte zoo groot, die Hij niet kan vervullen; geen vijand zoo magtig, om ons aan Hem te ontrukken. O, zijn wij toch sterk in dat geloof! Want Hij regeert; en nu Hij regeert, is alles wél.

AMEN!

VII.

LEERREDE

OVER

HET BETAMENDE VAN VERNIEUWDEN IJVER NA VERTRAGING IN HET CHRISTENDOM.

TEKST:

HEBREËN XII: 12, 13.

VOORGELEZEN:

Hebr. XII.

GEZONGEN:

Gez. LXXVII: 1, 4. Ps. CXIX: 17. Gez. LXXIII: 13.

VII.

LEERREDE

OVER

HET BETAMENDE VAN VERNIEUWDEN IJVER NA VERTRAGING IN HET CHRISTENDOM.

TEKST: HEBREËN XII: 12, 13.

Daarom rigt weder op de trage handen en de slappe knieën. En maakt regte paden voor uwe voeten, opdat hetgeen kreupel is niet verdraaid worde, maar dat het veelmeer genezen worde.

Gelijk gij weet, of weten kunt, M. H.! is het geschrift, waartoe onze tekst behoort, van een bijzonderen aard; het is een betoogschrift voor Christenen uit de Joden over de hooge voortreffelijkheid van CHRISTUS boven MOZES, van den Christelijken boven den Mozaïschen Godsdienst; het strekte om hen te wapenen tegen de verleiding, en te sterken onder de verdrukking, welke toen, en voor hen vooral, aan de belijdenis en beoefening des Christendoms verbonden was. In dit XIIe Hoofdst. inzonderheid wekt de Schrijver hen uitvoerig en nadrukkelijk tot lijdzaamheid en moed daaronder op. Daartoe had hij, — nevens zoo vele vroegere voorbeelden van

geloof en godsvrucht, als hij in het vorige Hoofdst. had opgenoemd, — inzonderheid in het begin van dit Hoofdst. gewezen op het nog veel grooter en heerlijker voorbeeld van JEZUS, dien oversten leidsman en voleinder des geloofs. Daartoe had hij verder, vs. 4—11, doen opmerken den waren aard en de heilzame bedoelingen der bezoekingen, die hen als Christenen troffen, als zijnde geen bewijzen van Gods ongenoegen, maar veeleer van zijne liefde en gunst, geschikt en ten doel hebbende om de heilzaamste vruchten voor hen aan te brengen. En op grond daarvan zet hij dan zijne gedurig herhaalde opwekking tot standvastigheid onder die verdrukkingen voort. Maar daartoe hadden zij nieuwen moed en nieuwe krachten noodig. Veler ijver toch was verslapt. Velen liepen gevaar nog verder te verslappen en daardoor tot een treurig einde te komen. Zij moesten zich dus hervatten. Daarom, roept hij hun dan toe, daarom rigt op de trage handen en slappe knieën, en maakt regte paden voor uwe voeten, opdat hetgeen kreupel is niet verdraaid worde, maar dat het veelmeer genezen worde.

Zoo hooren wij in den tekst eene ernstige waarschuwing tegen vertraging, en opwekking tot nieuwen ijver in het Christendom. Eene waarschuwing en opwekking, Gel.! ook voor ons zoo noodig en gepast. Wie kent toch zoo weinig den tijd, waarin wij leven, dat hij mij niet zou toestemmen, als ik beweer: bij zoo veel ingenomenheid met en geestdrift voor hetgeen stoffelijk en zinnelijk is, zijn laauwheid en onverschilligheid ten aanzien van CHRIS-

TUS en het waarachtige Christendom daarvan, helaas! zoo velerwege heerschende karaktertrekken? Wie, van het belang daarvan doordrongen, moet niet menigwerf vragen: waar is bij de meesten die ijver, die geestdrift voor hetgeen waarachtig en eeuwig is, voor hetgeen de eer van God en CHRISTUS, voor hetgeen menschenheil en de zaligheid onzer zielen geldt; die den waarachtigen Christen kenmerken, en waardoor hij het licht der wereld en het zout der aarde wezen moet? Ja, wie is zoo weinig met zich zelven, met zijn eigen hart en leven bekend, dat hij niet zich te bedroeven en te beklagen, zich over veel laauwheid en verachtering in het goede te beschuldigen zou hebben? O, laat ons dat opmerken en ons zelven voorhouden, Gel.! De opmerking van het gebrek is de eerste schrede op den weg der herstelling. En moge dan zoo de overdenking dezer woorden bij ons allen dienen, om trage handen en slappe knieën weder op te rigten, en regte paden voor onze voeten te maken, opdat hetgeen kreupel is, niet verdraaid, maar veelmeer genezen worde!

Ik zal eerst die vermaning voor u ontvouwen, zoo als zij hier door den Schrijver aan de Christenen van zijnen tijd is gerigt. Ik zal dan die vermaning met u beschouwen, zoo als zij ook ons en onzen tijdgenooten geldt. En ik zal voorts op grond daarvan die vermaning ook tot u mogen rigten.

I.

Wij willen dan eerst de vermaning van den tekst kortelijk voor u ontvouwen, zoo als zij door den Schrij-

ver aan de Christenen van zijnen tijd is gerigt, in het 12e en in het begin van 13e vs. en door hem nader wordt aangedrongen in het slot van den tekst.

Gij bemerkt terstond, M. H.! dat de Apostel zich enkel van zinnebeeldige uitdrukkingen bedient, en wel van de zulken, die de Hebreën uit hunne heilige boeken niet onbekend konden wezen. Vermaant hij toch: rigt weder op trage handen en slappe knieën; hem schijnen dan vooral de woorden van JEZAÏA voor den geest te zijn geweest, Hoofdst. XXXV: 3: versterkt de slappe handen, en stelt de struikelende knieën vast. En vervolgt de Apostel: maakt regte paden voor uwe voeten, groote overeenkomst is hier tusschen zijne woorden, en die in de Grieksche overzetting van Spreuk. IV: 26, 27, waar wij in onze overzetting lezen: weegt den gang uws voets, en laat alle uwe wegen wel gevestigd zijn; wijkt niet ter regter- of ter linkerhand, wendt uwen voet af van het kwade. Mogelijk is het, dat de Apostel ook hierbij aan de toen algemeen bekende wedspelen der Grieken, inzonderheid aan het worstelperk en de loopbaan, dacht. Dat zij den Apostelen gedurig voor den geest waren, blijkt uit hunne brieven; en dat de Schrijver er nog zoo even te voren aan had gedacht, zien wij uit vs. 1, waar hij op het worstelperk, en uit vs. 4, waar hij op de loopbaan gezinspeeld had. Zou een strijder in het worstelperk overwinnen, hij moest sterk in de handen, stevig in de knieën zijn. En zou een looper den prijs behalen, hij moest niet afwijken ter regter- of ter linkerhand; maar regt

toe op het doel afgaan, en zoo regte paden voor zijne voeten maken.

Zegt dan de Apostel: rigt weder op de trage handen en slappe knieën, hij geeft door die beide uitdrukkingen blijkbaar hetzelfde te kennen. Gelijk stevige handen en vaste knieën het beeld van moed en geestkracht zijn, zoo wordt door trage handen en slappe knieën moedeloosheid en ijverloosheid uitgedrukt. Zoo was het bij de Hebreën ten aanzien van de beoefening des Christendoms gesteld. Dat moest bij hen anders en beter worden. Zij moesten die trage handen en die slappe knieën weder oprigten. IJver en moed voor de zaak van CHRISTUS en het Evangelie moesten bij hen op nieuw ontvlammen.

En, voegt de Apostel er bij, maakt regte paden voor uwe voeten. Het regte pad is het naaste om zijn doel te bereiken. Wil men daartoe geraken, men moet zich voor afwegen hoeden, zich niet ter regter- of linkerzijde afwenden, alle hinderpalen wegruimen, die den gang vertragen. Zoo waren de Hebreën door hunne aardsgezindheid, door hunne gehechtheid aan den Mozaïschen eerdienst, vooral door den schrik der vervolging, afgeweken van den regten weg des geloofs en der godzaligheid. En daarom roept de Apostel hun toe: maakt regte paden voor uwe voeten! Hoedt u voor alle afwegen des ongeloofs en der zonde! Wijkt niet van den weg uwer Christelijke roeping af! Ruimt alles weg, wat u beletten zou, om met vasten tred daarop voorwaarts te gaan!

Opdat, — zoo hoort gij den Apostel zijne vermaning

aandringen, — opdat hetgeen kreupel of verlamd is, — het woord wordt gebezigd van een ligchaamslid, waarin de pezen hare kracht verloren hebben, — niet verdraaid, niet ontwricht, niet geheel uit zijn gelid gedrongen, maar opdat het veelmeer genezen worde. Zoo stelt hij dan, gesproken hebbende van een vasten gang op een regten weg, de Hebreën weder met een ander, daarop passend beeld, als kreupelen of verlamden voor, die traag en moeijelijk voortgaan op den te betreden weg. Kwam hiervan geen spoedig herstel, het zou van kwaad tot erger gaan. Dat kreupele zou geheel worden ontwricht, hunne ijverloosheid in het Christendom zou tot volslagen afval overgaan. Dat moesten zij voorkomen, met vernieuwden ijver alles aanwenden om dat kreupele zoo spoedig mogelijk te genezen.

II.

Zoo hooren wij dan hier, gelijk ik zeide, eene ernstige waarschuwing tegen vertraging, en opwekking tot nieuwen ijver in het Christendom. Ik ga het tekstwoord daarom, ten andere, met u beschouwen, zoo als het ook ons en onze tijdgenooten geldt. Komt, verliezen wij dan de Hebreën uit het oog, en stellen wij voor hen ons zelve in de plaats. Wanneer kunnen wij gezegd worden te vertragen in het Christendom, trage handen en slappe knieën te hebben? — Waaruit komt dat voort? — Waarom behooren wij daartegen zoo zeer op onze hoede te zijn? — En wat zal ons daartoe dienen kunnen? — Zietdaar vier vragen, in welker beantwoording, zooveel de beperktheid van dit uur het ge-

doogt, ik u voorgaan wilde. Welaan Gel.! hoort met getrouwe waarheidliefde; — en passe een ieder, wat hij hooren zal, op eigen hart en leven toe!

Wanneer dan kunnen wij gezegd worden in het Christendom te vertragen, trage handen en slappe knieën te hebben? Het is noodig dit vooraf wél te bepalen. Niet alles toch, wat men vertraging in het goede noemt, is het inderdaad. Daar zijn er, die waarlijk toenemen in ootmoed en zelfkennis, in regte begrippen der godzaligheid, en reikhalzend verlangen naar dezelve; maar omdat zij, door de eerste, meer gebrek dan te voren in zich ontdekken, en omdat zij, door het laatste, zich nog altijd op een verren afstand zien van het doel, waarnaar zij streven, zijn zij steeds over zich zelve onvoldaan, en schijnen zij zich toe te verachteren, waar zij over hun toenemen zich te verblijden hebben. Even min is daarvoor te houden de vermindering van die aandoenlijkheid en hartstogtelijkheid, welke velen zich herinneren kunnen weleer ondervonden te hebben. Wat kan en moet ons meer aandoen, dan die gewigtvolle waarheden, welke ons het Evangelie verkondigt? En wanneer meer, dan wanneer zij nog voor ons de kracht der nieuwheid hebben; wanneer wij voor het eerst met waren ernst leeren vragen, wat wij doen moeten om zalig te worden; of wanneer die Evangelische waarheid ons eens bij bijzondere gelegenheid, bij onze belijdenis, aan het Avondmaal, op een ziekbed, met buitengewonen nadruk wordt herinnerd, en wij dan hare kracht en waarde met meer levendigheid dan anders gevoelen? Maar die gevoeligheid, Gel.! is nog geen echte godzalig-

heid; en die gevoeligheid kan afnemen, schoon ook de lust en zin om voor God en CHRISTUS te leven niet vermindert. Bij gebrek van dit op te merken, zal somtijds de vergevorderde Christen over eene meer ingebeelde dan wezenlijke verflaauwing klagen, en zonder reden zeggen: och, of ik ware als in vorige dagen!

Maar wanneer kunnen wij dan gezegd worden te verachteren in het goede? In het algemeen, Gel.! bij iedere nalatigheid, bij ieder verzuim in de beoefening onzer Christelijke pligten. En in het bijzonder heeft dit plaats, wanneer de regte indruk der goddelijke dingen bij ons verflaauwt; wanneer warme belangstelling in dezelve door koelheid wordt vervangen; wanneer wij trager worden in de behartiging dier pligten, die als Christenen ons zijn aanbevolen; wanneer wij, in één woord, teruggaan in kennis, in geloof, in hoop, in liefde, en in godzaligheid. Laat mij u dit iets nader ontvouwen. Waart gij weleer door de dierbaarheid van het Evangelie bekoord, daarmede ten hoogste ingenomen, en zocht gij daarom door opmerkzaamheid en onderzoek op te wassen in de kennis des Heeren? Doch laat gij nu dat onderzoek varen? Gaat gij, in plaats van voorwaarts, achterwaarts in kennis? Hebt gij den regten smaak voor de goddelijke waarheid verloren? — Is uw geloof, te voren helder en vast, nu meer wankelend en zwak? Durft gij er minder voor uitkomen? En heeft het minder invloed op uw hart en leven? — Is uwe hoop, waarin gij u weleer verblijddet, en die u onder uw lijden en strijden moed en krachten gaf, nu meer verflaauwd en beneveld? Durft gij niet meer met die vrijmoedigheid als weleer op de vervulling van Gods beloften ho-

pen? — Behoefdet Gij u vroeger niet te vragen, of er ware liefde voor God, voor CHRISTUS, en voor uwe naasten, woonde in uw hart? Maar is nu die liefde verkoeld? Is de eer van God en CHRISTUS en het heil uwer broeders u onverschilliger geworden? — Stond weleer de lust en keus bij u pal, om zoo langer zoo meer de zonde te haten en te vlieden, en, naar den wil van God, in alle goede werken te leven? Maar is uwe godzaligheid thans minder naauwgezet, uw wandel minder voorbeeldig? Als Gods gebod in strijd is met uwe neiging en met den smaak der wereld, kunt gij het er dan gemakkelijker aan prijsgeven? Als gij gestruikeld zijt en in zonde gevallen, kunt gij er gemakkelijker in blijven? — De middelen, die tot uwe opbouwing dienen, kunt gij ze nu gemakkelijker ontberen? Worden de onderlinge zamenkomsten meer door u verzuimd of met een verstrooid hart bijgewoond? Staat de verborgen godsdienst, het eenzaam gebed, het aandachtig lezen van Gods woord, bij u op minder prijs? Wordt de zelfbeproeving meer door u geschuwd en nagelaten? Krijgen daarentegen de dingen dezer aarde meer bekoorlijkheid in uw oog? Bejaagt gij meer hare vermaken? Waakt gij minder over uw hart? Strijdt gij minder tegen de verzoeking? Kan deze of die oneerlijkheid, deze of die onwaarheid, dit of dat verzuim er bij u gemakkelijker door? Spreekt daarbij uw geweten minder? Wordt gij, in één woord, — gij, die uwen wandel in den hemel moet hebben, — meer der wereld gelijkvormig? O dan Gel.! indien ik daar uw beeld heb geteekend, dan zijn er bij u trage handen en slappe knieën, dan zijt gij verachterd van de genade Gods. — Uit zoo vele vermaningen daartegen van Gods

woord; uit zoo vele voorbeelden vóór ons; uit zoo vele voorbeelden nog rondom ons kan ons blijken, hoe verre die vertraging, die verkoeling kan gaan. Indien de Apostel in ons midden leefde, en van deze plaats tot ons sprak, tot hoe velen onzer zou hij nog moeten zeggen: rigt op de trage handen en de slappe knieën, en maakt regte paden voor uwe voeten, opdat hetgeen kreupel is, niet verdraaid worde, maar veelmeer genezen worde!

Maar vanwaar dat? Vanwaar komt het, dat zoo veel vorige ijver zoo jammerlijk verkoelen kan? Gewigtige, maar ook niet moeijelijke vraag, M. H.! en die ons tot de heilzaamste zelfkennis leiden kan. Bij de Hebreën ontstond die vertraging uit vrees voor de verdrukking; — en bij ons, hoe vele oorzaken zijn daarvan op te noemen, oorzaken, deels in ons zelve, deels buiten ons gelegen. — Zoo lang wij hier leven, zijn wij zwakke, veranderlijke, zijn wij bedorvene menschen. Wij dragen een hart in ons om, dat zoo arglistig en zoo ligt verleidbaar, voor zoo vele aanlokselen ten kwade vatbaar is. Gebrek aan waakzaamheid doet ons eerst tot kleine, en van kleine tot groote zonden vervallen. Gebrek aan eene levendige overtuiging van onzen pligt en het gewigt onzer roeping; voldaanheid met ons zelve, als waren wij reeds ver genoeg gevorderd; hoogmoed en eigenwaan, die ons tegen de verzoekingen ons veilig genoeg doet achten, — verslappen onzen ijver, doen ons afwijken en brengen ons vaak tot een schromelijken val. — Daarbij de bezigheden van dit leven; de stand, waarin wij ons bevinden; de omgang, dien wij hebben, hoe veel dragen zij daartoe bij! In welk

eene wereld vol afleidingen en verzoekingen leven wij toch! Volgt de voorspoed onze treden, wij loopen gevaar daarop ons te verheffen, daaraan ons hart te verhechten. Worden wij op den weg van tegenspoed geleid, een ander gevaar bedreigt ons, om door moedeloosheid te vertragen. Hebben wij veel in de wereld te doen, die bezigheden vervullen hoofd en hart, en wisschen daarin den indruk van het hemelsche uit. Staan wij in betrekking tot, hebben wij omgang met menschen, die tegen ware godsvrucht ingenomen en vijandig zijn, wij nemen zoo ligt iets van hen over, en volgen hen in hunne verstrooijingen na. Ach, zoo Gel.! — en nog op hoe velerlei wijze! — worden wij, eer wij het vermoeden, afgetrokken. Zoo worden de goede indrukken en voornemens langzamerhand weder verdoofd en uitgewischt. Zoo ziet men, zelfs bij hen, wier eerste geestdrift en ijver veel schoons deed verwachten, zoo vele trage handen en slappe knieën, zoo veel, dat verlamd en kreupel is.

En waarom dan behooren wij daartegen zoo zeer op onze hoede te zijn? Ongelukkig, M. H.! wiens eigen hart hem daarop niet het antwoord geeft. Of zegt mij Gel.! zouden wij waarlijk met zulk een toestand kunnen tevreden zijn? Waartoe dan zoo vele waarschuwingen, opwekkingen, in onze heilige schriften, om toe te zien, dat niet iemand verachtere van de genade Gods; om te bedenken, waarvan wij zijn uitgevallen; om vurig van geest en ijverig in het benaarstigen te zijn; om weder op te rigten de trage handen en de slappe knieën? Denkt het slechts in, waartoe de eer van God en CHRISTUS, waartoe ons eigen waarachtig geluk, waartoe het

heil van anderen ons dringen moet. — Naar mate wij meer slap en achterlijk zijn in het Christendom, wordt die God te minder door ons verheerlijkt, wiens eer bij ons boven alles moet gaan, en die dan door ons verheerlijkt wordt, als wij vele vruchten dragen. — Naar die mate toonen wij ons te onverschilliger omtrent dien CHRISTUS, aan wiens genade voor ons wij met geen te hartelijke dankbaarheid, met geen te vurigen ijver beantwoorden kunnen. — Ja, naar die mate brengen wij ons zelven, wat al nadeel toe! Hoe beletten wij dan onze ware volmaking! Hoe berooven wij ons zelve dan van die zalige genoegens, met welke de godzaligheid steeds hare dienaars loont! Hoe verliezen wij daardoor de vertroostende bewustheid, dat wij kinderen en erfgenamen van God zijn! Hoe vele kostbare, maar nimmer wederkeerende, ons ter voorbereiding voor de eeuwigheid gegevene uren gaan alzoo onherstelbaar verloren! Hoe veel gevaar loopen wij daardoor, om steeds tot zwaardere en zwaardere zonden te vervallen, zoodat hetgeen kreupel is, in ons geheel wordt verdraaid! En hoe wordt daardoor ons uitzigt in de toekomst verdonkerd! Hoe waarachtig is het toch, dat wij een Vader aanroepen, die zonder aanneming des persoons oordeelt over een iegelijks werk; hoe waarachtig, dat, wie hier spaarzaam zaait, ook eens spaarzaam zal maaijen! — En wie berekent al het nadeel, dat wij daardoor bij onze naasten stichten? Hoe stijven wij dan anderen, door ons voorbeeld, in het kwade! Hoe geven wij dan den ongodsdienstigen een wapen in handen, om den godsdienst zelven aan te randen! Hoe maken wij dan, zelve traag en achterlijk zijnde, anderen met ons achterlijk en traag! — O, bedenkt dat, M. H.!

en van hoe veel gewigt en nadruk wordt ons dan de vermaning des Apostels. rigt weder op de trage handen en slappe knieën, en maakt regte paden voor uwe voeten, opdat hetgeen kreupel is, niet verdraaid, maar veelmeer genezen worde!

Hoe zullen wij dat? Wat kan ons daartoe helpen en dienen? Vraagt gij dat eindelijk, Gel. laat mij dan bovenal u raden: verzuimt toch den verborgen godsdienst niet. Het is in de binnenkamer, dat doorgaans het verval begint; het is vandaar, dat eerst herstel moet komen. Het gebruik van den Bijbel en van echt godsdienstige Schriften, de eenzame overdenking en het stil gebed, o, welke krachtige middelen zijn dat niet, om ons voor verslapping te behoeden, en nieuwe levenskracht aan ons geloof en onze liefde te geven! Laat met dien eenzamen ook den openbaren godsdienst u steeds gewigtig zijn. Aan vertraging daarin hebben zoo velen hunne vertraging in het goede te wijten. Wij hebben zoo gedurig nieuw voedsel, zoowel voor onzen geest, als voor ons ligchaam noodig. En hoe velen kunnen vaak getuigen van den zegen, die daaraan is verbonden! Daarbij wacht u zorgvuldig voor de zondige vermaken der wereld. Er is reeds zoo veel in ons, dat ons ten kwade verlokt; hoe veel erger dan, wanneer wij ons aan verzoekingen wagen, geschikt om zinnelijke lusten bij ons op te wekken, om schadelijke driften bij ons te doen ontvlammen, en zoo ons, eer wij het weten, af te voeren van den regten weg. Voorts, Gel.! hoedt u voor alle schadelijke verstrooijing, en leeft ingekeerd tot

u zelve! Houdt steeds uwe roeping als Christen, uwe bestemming voor de eeuwigheid voor oogen. Stelt u dikwijls voor den geest uwen zoo zekeren, welligt zoo nabij zijnden dood! Vertegenwoordigt u gedurig de groote genade aan u geschied; maar ook waartoe zij u verpligt; maar ook de verantwoording daarvan te geven! Houdt zoo gedurige rekenschap met u zelve! En als gij dan afwijking en vertraging in u ontdekt, o, laat dan den moed niet zinken! Neen, neemt dan met al uw gebrek de toevlugt tot Hem, die eene verzoening voor onze zonden is, en die zijne kracht in uwe zwakheid wil volbrengen! Maar spoort dan ook u zelve aan, om, in zijne kracht, met nieuwen moed en ijver den strijd tegen de zonde te hervatten! Niet te vergeefs zal dat alles zijn, Gel.! Neen, — wat voorbeelden hebben wij voor ons! — zóó zijn zoo vele zwakken gesterkt, zoo vele ijverloozen aangevuurd. Zóó zullen wij weder oprigten de trage handen en de slappe knieën, en regte paden voor onze voeten maken, en wat kreupel is, zal niet verdraaid, maar veelmeer genezen worden.

III.

Mogt dat alles, Gel.! ons niet te vergeefs zijn herinnerd! Mogt de vermaning, die ik dan tot u ook rigte, een diepen ingang in uwe harten vinden! Maar kan ik ze tot u allen rigten? Neen, niet tot u, M. H.! die er nog nimmer met eenigen ernst aan hebt gedacht, om uwe voeten te zetten op den weg der godzaligheid; die tot hiertoe van CHRISTUS en het waarachtige Christendom afkeerig, slechts bejaagt en doet, wat lust en neiging u gebiedt, wat aan de groote menigte behaagt; nog geheel zorgeloos

voortgaat op den weg, die leidt naar het verderf. Doch tot u moet ik ze rigten, in wie, voor kort of lang, een betere zin, een zin voor het hoogere en hemelsche ontwaakte; maar bij wie die zin weder is verdoofd en verflaauwd. Tot u moet ik ze rigten, op wie het Evangelie weleer een diepen en gezegenden indruk maakte, maar bij wie die indruk weder schijnt uitgewischt; die voor een tijd de besmetting der wereld ontvloodt, maar ze daarna weder hebt liefgekregen; die eens niet verre van het Koningrijk der hemelen waart, maar daarna weder schijnt teruggekeerd. Ja, tot u allen moet ik ze rigten, die, schoon niet zonder belangstelling en gevoel, zoo weinig van dien ijver toont, die den waren Christen moet bezielen; zoo weinig die vorderingen maakt, die men van u moest verwachten. Neemt, moet ik dan tot u zeggen, de vermaning, die wij hoorden, ter harte! O, ik herhaal het, Gel.! daar hangt zoo veel van af, of wij ze behartigen of niet. Daar is zoo veel laauwheid en verslapping, zoo veel, dat kreupel is, in het Christendom. Daar is zoo veel geneigdheid in ons, om ons aan verstrooijing toe te geven, om naar de zondige zeden en gebruiken der wereld ons te schikken, om door hare aanlokselen te worden bekoord, of door hare bedreigingen te worden afgeschrikt. Daar ontbreekt ons zoo vaak moed en kracht, om het in alles te toonen, wiens wij zijn en wien wij dienen; om getrouw aan onzen Heer en ons geweten te zijn, al kost het ons ook offers, en al staan wij ook alleen. Daarom Gel.! rigten wij op de trage handen en de slappe knieën! Hoe? de wereld zou zoo moedig en ijverig zijn in de behartiging van hare belangen, — en wij zouden het niet wezen in den dienst van God en onzen Heer? Hoe?

de beoefenaar van elke wetenschap en kunst, de staatkundige, zoo menigeen in het dagelijksche en maatschappelijke leven zou, tot overdrevenheid toe, ijveren voor het voorwerp zijner ingenomenheid en liefde, — en wij zouden voor de zaak van waarheid en eeuwig menschenheil geen warme geestdrift toonen? Gode zij dank, dat ons nog geen voorbeelden daarvan, geen medehelpers daarin ontbreken! Gode zij dank, zoo wij zelve daartoe eenigzins behooren mogen! Maar zijn wij daarom niet hooggevoelend! Meenen wij niet, dat onze ijver niet weder zou kunnen verslappen! Neen, dat vuur, dat thans uw hart ontgloeit, zou eens weder kunnen bekoelen. Wie het meest meent vast te staan, struikelt en valt het eerst. En wie volstandig zal blijven ten einde toe, die alleen wordt zalig. Daarom, waken en bidden wij, Gel.! Waken en bidden en strijden wij tegen elke verzoeking; totdat wij eens, alle verzoeking te boven, in het Vaderland der ruste, geheel heilig onder heiligen wezen zullen!

AMEN!

VIII.

LEERREDE

OVER

HET VERTROOSTEND LICHT, WAARIN DOOD EN OORDEEL DOOR HET EVANGELIE GEPLAATST WORDEN.

TEKST:

HEBREËN IX: 27, 28.

VOORGELEZEN:

Hebr. IX enz.

GEZONGEN:

Gez. XXXI: 4, 5. Ps. LXXIII: 12. Gez. CLVIII: 7.

Den bundel te sluiten met eene leerrede over den zaligsten troost des Christens zal wel niemand ongepast rekenen. Reeds werd zij den 18. Januarij 1829 te Schiedam uitgesproken. Voor deze zijne vorige gemeente, die haren DIBBITS bleef hoogachten, en ook hem wederkeerig duurzaam ter harte ging, moge zij nog tot eene aangename en heilzame herinnering zijn van zijne Evangeliebediening in haar midden. De Utrechtsche gemeente hoorde haar eerst den 22. October 1854. Het was het laatste woord, dat zijne brave eenige zuster van den Christelijken leerstoel vernam. Eene steeds toenemende verzwakking maakte, ten huize van haren broeder, een einde aan haar aardsche leven, even plotseling als juist vier maanden later zijne loopbaan volbragt werd. Zij leven bij den Heer. Ook ons ontslapen zij de ingang in heerlijkheid door het geloof in Hem, die den dood heeft te niet gedaan!

VIII.

LEERREDE

OVER

HET VERTROOSTEND LICHT, WAARIN DOOD EN OORDEEL DOOR HET EVANGELIE GEPLAATST WORDEN.

TEKST: HEBREËN IX: 27, 28.

En gelijk het den menschen gezet is eenmaal te sterven, en daarna het oordeel; alzoo ook CHRISTUS, eenmaal geofferd zijnde om veler zonden weg te nemen, zal ten anderen male zonder zonde gezien worden van degenen, die Hem verwachten tot zaligheid.

Wij hebben M. H ! gelijk in alle de schikkingen van God, ook daarin zijne hooge en weldadige wijsheid te eerbiedigen, dat de toekomst grootendeels voor ons onzeker en verborgen is. Wij, kortzigtige en kortstondige aardbewoners, zijn in waarheid den reiziger gelijk, die nog nimmer te voren bezochte streken doortrekt, en wiens gezigteinder telkens door nevelen en hoogten beperkt is, zoodat hij, wetende wat en waar hij heden is, nogtans niet berekenen kan, waar hij straks belanden, wat hij daar vinden en ontmoeten zal. Al wat ons op onze verdere levensreis zal bejegenen, al wat door

ons gezien, ondervonden, verrigt zal worden, staat daarboven in het boek van Gods besluiten met onfeilbare naauwkeurigheid aangeteekend; maar verzegeld is dat boek, en aan geen der stervelingen is het gegeven dat schrift te lezen. Over het tegenwoordig oogenblik alleen kunnen wij oordeelen, spreken en beschikken; voor het volgende hangt een sluijer, waardoor geen of slechts een enkele lichtstraal dringt. Zullen wij die onkunde een ongeluk noemen? Zullen wij daarom ons lot verdrietig beklagen? Integendeel M. H.! zij is in menig opzigt dienstbaar aan ons waar geluk. Zonder haar zou het verrassende van toekomstige genieting voor ons niet bestaan, zouden toekomstige smarten door het vooruitzigt worden vervroegd en verdubbeld, zou voor menigerlei ligtzinnigheid de deur zijn geopend, zou de beoefening van menigen schoonen pligt niet mogelijk zijn. Door die onkunde moeten wij leeren, ootmoedig, onderworpen en bedachtzaam te wandelen, ieder oogenblik, dat ons gegeven wordt, ons wijsselijk ten nutte te maken, onzen hemelschen Leidsman te volgen, en ons lot en leven blijmoedig toe te vertrouwen aan Hem, die over de toekomst met oppermagt beslist.

Het is ons echter niet alles onbekend, wat voor ons aanstaande is. In de donkere toekomst, die wij allen te gemoet gaan, liggen althans twee hoofdpunten, waarnaar wij het oog kunnen rigten. Daar zullen voor u en mij twee tijdstippen komen, waarvan wij het gewigt bedenken en de gevolgen berekenen kunnen; twee tijdstippen óf van ontzaggelijken jammer óf van onnoembaar geluk; — ik bedoel den dag onzes doods en den dag onzer verschijning voor de vierschaar van CHRISTUS.

Gunt mij, dat ik heden daarover tot u spreke, om u te herinneren wat in de toekomst voor ons zeker is, en vooral welk een vertroostend licht daarover het Evangelie van CHRISTUS verspreidt.

De voorgelezen woorden M. H.! maken een gedeelte uit eener uitvoerige redenering, waarin de Apostel „aan Christenen uit de Joden schrijvende, een betoog levert over de voortreffelijkheid en eeuwig geldende waardij van het offer, door CHRISTUS aangebragt, boven alle die vorige offers, welke naar MOZES' wet, door de Levietische Priesters gedurig geslagt moesten worden. Een der gronden, waarmede hij dit bewijst, is deze, dat CHRISTUS slechts eenmaal behoefde geofferd te worden; terwijl er vroeger eene gedurige herhaling der bevolene offers noodig was. En dit vergelijkt hij, in het voorbijgaan, in onzen tekst, met het eenmaal sterven van den mensch. Het is thans intusschen mijne bedoeling niet, den geheelen schakel van 's Apostels redenering hieromtrent met u te volgen. Het is bepaaldelijk de belangrijke inhoud der voorgelezen woorden zelve, welke ik met u overwegen wilde. Onze aandacht wordt hier gevestigd op de twee meest zekere en meest gewigtige en ontzaggelijke tijdstippen der toekomst. Het eene is het nakend uur onzer afreize van deze wereld. Het andere is het daarop volgend oordeel, hetwelk ons lot voor eene andere wereld zal beslissen. Maar daarbij herinnert de Apostel ons tevens wat ons daartegen bemoedigen kan, wat CHRISTUS reeds gedaan heeft en nog doen zal, om aan dien dood en dat oordeel voor zijne vrienden al het verschrikkende

te ontnemen. Tweeledig is dus de inhoud van onzen tekst. Vers 27 doet de ontzaggelijke aankondiging, dat het den menschen gezet is eenmaal te sterven, en daarna het oordeel. Vs. 28 spreekt de bemoedigende taal, dat CHRISTUS eenmaal geofferd zijnde om veler zonden weg te nemen, ten anderen male zonder zonde gezien zal worden van degenen, die Hem verwachten tot zaligheid. Het eene drukt de treurigste, het andere de heugelijkste verwachting voor de toekomst uit. Het eene houdt ons voor, wat de zondige mensch te vreezen, het andere, wat de geloovige Christen te hopen heeft.

Komt M. H.! dat wij aan deze beschouwing voor eenige oogenblikken onze ernstige aandacht wijden, om te zien, welk een weldadig licht het Evangelie van onzen Heer over het geduchte der toekomst verspreidt. Ik wil u daarin voorgaan, met eerst tot u te spreken over hetgeen ons allen, naar vs. 27, in de toekomst staat te wachten; ten andere, naar vs. 28, u te herinneren, in welk een bemoedigend licht de vriend van CHRISTUS die toekomst beschouwt; en laatstelijk u op te wekken tot zulke betrachtingen, als de overweging dezer gewigtige waarheden bij ons teweegbrengen moet.

I.

Het is den menschen gezet eenmaal te sterven. Zietdaar het eerste geduchte tijdstip, dat ook voor ons allen aanstaande is.

Sterven! Welk een woord, welk een denkbeeld

M. H.! voor wezens, wien het leven boven alles dierbaar is! Door de gewoonheid van gedurig zieltogenden, stervenden en rouwdragenden te zien en de eene doodstijding na de andere te hooren, moge dat woord ons meer gemeenzaam en daardoor minder treffend zijn, het blijft nogtans, als wij aan onzen eigen dood gedenken, eene ontroerende, eene huiveringwekkende gedachte. Voor al wat leeft, gevoelt en denkt is niets dierbaarder dan het leven, niets afschuwelijker dan de dood. Aan dien geduchten vijand poogt zelfs de kruipende worm zich te ontworstelen, zoo lang hij kan; en de redelijke mensch, met hoe veel regt beeft hij terug voor dien koning der verschrikking, niet alleen om de foltertuigen, waarmede hij gewapend is, en de akelige verschijnselen, die vaak zijne komst vergezellen; maar ook vooral, omdat hij ons ontrooft al wat wij hier bezitten, ons ontrukt aan alles, waaraan wij hier zijn verbonden, en overvoert naar eene onzigtbare wereld. Ontroerende gedachte voorwaar: gelijk er een dag is geweest, waarop ik geboren werd, zoo zal de dag eens komen, waarop ik sterven moet. Heden leef ik, maar straks besta ik, althans voor deze wereld, niet meer! Heden wandel ik nog in Gods heerlijke schepping rond; maar straks aanschouwt mijn gesloten oog hare schoonheid niet meer! Heden maak ik plannen en ontwerpen, knoop ik verbindtenissen, vang ik werkzaamheden aan; maar straks worden zij door den onverbiddelijken dood verijdeld en verbroken; straks adem ik voor het laatst, en dan breekt mijn oog, verstijft mijn bloed, staat het geheele uurwerk mijns levens stil; dan keer ik weder tot het stof, waaruit ik ben genomen, en op het register der levenden staat mijn naam niet meer!

Dat sterven is den menschen gezet; gezet ja, niet maar door die algemeene wet der vergankelijkheid; aan welke wij de gansche stoffelijke wereld onderworpen zien; maar gezet door een uitdrukkelijk vonnis van onzen Opperheer, gezet ten gevolge der zedelijke verbastering, die ons heeft aangetast, der misdaden, waaraan wij schuldig staan. Die dood is de bezolding der zonde. Wij verliezen het leven, omdat wij het leven hebben verbeurd. De eerste zondaar werd ook de eerste sterveling, en na hem wordt het vonnis des doods aan al zijn schuldig kroost met eene onverbiddelijke gestrengheid voltrokken. Daar is geen herroeping van dit vonnis, geen verweermiddel tegen zijne uitvoering, geen verschuiving of afkooping der stervensure mogelijk; want onze opperste Heer en Regter heeft het ons gezet, en bij Hem, den Eeuwigen en Almagtigen, berust de bepaling onzer jaren en dagen, welke te willen veranderen of ontgaan de ijdelste van alle ijdele pogingen is.

Dat sterven is den menschen gezet, den menschen, zonder onderscheid van stand of leeftijd, van werkkring of verdienste. Gestorven zijn de voorgeslachten, die voor ons deze aarde hebben bevolkt; het tegenwoordige geslacht zal volgen, en in dezelfde aarde, waarop het leeft, zijne algemeene grafplaats vinden. De dood kent den voorrang van magt en grootheid, van schoonheid en begaafdheid, van jeugd en sterkte, van deugd en verdienste niet. Den vorst, die met roem en magt den schepter zwaaït, en den wijzen, die als eene zon onder zijne tijdgenooton schittert, zoowel als den zwoegen-

den daglooner en den schamelen hutbewoner, de frissche dartelende jeugd en den sterk gespierden man, zoowel als den grijzen, die als een half verdorde, reeds waggelende stam daar staat, voert hij gelijkelijk weg van dit tooneel der verderving; en hetzij onze dood door anderen wordt verlangd of gevreesd, hetzij door een plotselingen schok of door eene langzame afslijting onze aardsche hut wordt gesloopt, sterven is ons aller lot; wie mensch heet, heet ook sterveling!

En dat sterven is den menschen eenmaal gezet. Dit zegt meer, dan dat hij vroeg of laat eens sterven zal; neen, het woord heeft nadruk, het geeft te kennen, dat die groote lotbeslissing slechts eenmaal zonder herhaling zal geschieden. Werkzaamheid en rust, licht en duister, dag en nacht, zomer en winter wisselen in de natuur elkander af; dezelfde zon, die wij des avonds beneden den gezigteinder zien duiken, wachten wij tegen den volgenden morgen weder; maar niet alzoo M. H.! is des menschen leven en dood. Gelijk er slechts één dag is geweest, waarop wij het leven begonnen, komt er slechts één, waarop wij het eindigen zullen. Die dag des doods, hij is de uiterste grenspaal van ons tegenwoordig bestaan. Wij keeren daarvan niet terug, om het verzuimde te vergoeden en het gestaakte voort te zetten. Wie dán niet bereid is, wordt het nimmer. Wat dán verloren is, wordt nimmer herwonnen. Het is den menschen gezet slechts eenmaal te sterven.

Maar dat alles is nog het meest geduchte van de toekomst niet. Na die eerste gebeurtenis is een ander,

nog gewigtiger tijdstip aanstaande. En daarna, schrijft de Apostel, en daarna het oordeel.

Die tweede gebeurtenis maakt het verschrikkelijke der eerste uit. Zonder de laatste zouden wij de eerste nog in menig opzigt weldadig en gezegend kunnen noemen. Ziende op al het lijden der tegenwoordige wereld, op den jammervollen toestand eener aarde, met zoo vele tranen besproeid, met zoo veel bloed bevlekt, zouden wij ligtelijk den wensch van menigen zwaarmoedigen beamen, die naar het einde zijns levens verlangt; zouden wij menigen stervenden gelukwenschen, die als een vermoeide pelgrim aan het einde van zijnen moeitevollen togt is gekomen; zouden wij misschien wel gevaar loopen menigen zelfmoordenaar te prijzen, zich haastende om zich van een last te ontdoen, die hem te zwaar valt. Maar na den dood het oordeel, rekenschap en vergelding voor het gerigt van God! Maar het veege ziekbed niet te verlaten, dan om voor de vierschaar des Allerhoogsten te regt te staan! Maar na het eerste vonnis gehoord te hebben: keer weder, menschenkind! tot het stof, waaruit gij zijt genomen! nog eene tweede stem te vernemen: geef rekenschap van uw rentmeesterschap! Maar het lijden des tegenwoordigen tijds niet te eindigen dan om nog grootere en eeuwige jammeren te gemoet te gaan! Dat voorwaar is het ontzaggelijkst aanzien, 'twelk de dood voor ons hebben, het allergeduchtste, 'twelk ons in de toekomst dreigen kan.

Ik zal thans M. H.! de zekerheid van 's Apostels uitspraak, de zekerheid van een toekomstig gerigt, niet

met uitvoerige bewijzen staven. Gij vindt ze in overvloed in uw eigen geweten, in de inrigting der wereld, in Gods onfeilbaar woord. — Indien het toch waar is, dat er een eeuwig onverbreekbaar onderscheid bestaat tusschen goed en kwaad, en dat wij zedelijke en van onzen Maker afhankelijke schepselen zijn, dan zegt ons ook ons geweten, dat wij Hem verantwoording moeten doen van alle onze beginselen en daden. — Indien het waar is, dat de regtvaardige Rigter der wereld niet anders dan regt doen kan en dat hier veelal de boosheid zich straffeloos verheft, dan moet hierna de tijd der vergelding zijn. — En indien het woord van God niet liegen kan, dan is het ons bekend, dat, al wordt ook het ligchaam gedood, de ziel nogtans niet sterven kan; dat eens de ure komt, waarin allen, die in de graven zijn, de stem des Zoons Gods hooren, opstaan en herleven zullen; dat God eenen dag bestemd heeft, waarop Hij den ganschen aardbodem oordeelen zal door JEZUS CHRISTUS, dien Hij daartoe verordineerd heeft, en dat wij allen zullen geopenbaard worden voor den regterstoel van CHRISTUS, om weg te dragen het geen gedurende de inwoning in ons ligchaam is geschied, naar dat wij gedaan zullen hebben, hetzij goed, hetzij kwaad.

Zietdaar M. H.! wat na den dood gebeuren zal. Het moge nog jaren of eeuwen voor ons duren, eens is dat geduchte tijdstip daar. Onverwacht zal het komen, als een dief in den nacht. Het zal boven alle beschrijving en verbeelding ontzagwekkend zijn. Het zal de onherroepelijke beslissing van het lot van alle ADAMS-kinderen ten gevolge hebben. Het zal de rampzaligheid van den on-

bekeerlijken zondaar voltooijen. Ondragelijk denkbeeld, M. H.! Hoe zouden wij, onreinen uit onreinen, wij, die onzen Regter op duizend niet één kunnen antwoorden, hoe zouden wij wenschen, dat die verwachting geen waarheid, dat onze dood liever onze vernietiging ware, indien niet het Evangelie van onzen Heer het meest vertroostend licht over die toekomst verspreidde, indien wij niet wisten, wat in het andere vers van onzen tekst wordt herinnerd, en wat ik in het tweede deel van mijne rede met u overwegen zoude, dat CHRISTUS eenmaal is geofferd om veler zonden weg te nemen, en dat Hij ten anderen male zonder zonde gezien zal worden van degenen, die Hem verwachten tot zaligheid.

II.

Gelijk het eerste tekstvers eene dubbele verschrikking, bevat dit tweede eene dubbele vertroosting. De geloovige Christen vreest den dood niet meer, omdat CHRISTUS, zijn Verlosser, is gestorven; en hij vreest het oordeel niet, omdat zijn Regter dan verschijnen zal als zijn Zaligmaker.

Wat is er dan vooreerst, hetwelk ons tegen dat sterven, dat ons allen gezet is, bemoedigen kan? Hoort wat het Evangelie in den tekst verkondigt. CHRISTUS is eenmaal geofferd om veler zonden weg te nemen.

Bekend is in de bijbelsche Schriften de voorstelling van het lijden en sterven van CHRISTUS tot vergeving

der zonden, onder het zinnebeeld van een offer. Schrijvende voor Joden, bij wie de offerdienst het voornaamste van den Godsdienst was, bedient de Apostel zich, in dezen brief vooral, wijsselijk van dat beeld, om hun de hooge waardij te doen gevoelen der verzoening, door de bloedige zelfopoffering van CHRISTUS aangebragt. Gelijk oudtijds het slagtoffer voor den Israëliet tot een openbaar blijk, tot eene zinnebeeldige vertooning strekte van Gods ongenoegen over de zonde, maar ook van zijne barmhartige gezindheid, zoo heeft CHRISTUS zich zelven in den dood gegeven, zich zelven als op het altaar van het kruis geofferd tot eene betooning beide van Gods geregtigheid en van zijne vergevende genade.

Zoo is Hij dan geofferd om veler zonden weg te nemen. Als oudtijds de offeraar of priester zijne hand op het hoofd van het offerdier leide, dan werd dit gerekend, als of de zonde, voor welke dat dier werd geslagt, op hetzelve werd overgebragt, als of die zonde door dat dier gedragen werd. Zoo strekte het lijden van onzen Heer, om niet aan enkelen slechts, maar om aan velen te gelijk, de vergeving hunner zonden te bezorgen. Hij hing daar aan het kruis als het groote zoenoffer voor de schuld van die allen, wier verlossing Hij op zich had genomen, als dragende daar voor hen de bezolding der zonde, den dood. Daarom kon JOHANNES de Dooper Hem aanwijzen als het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt (Joh. I: 29), en PETRUS van Hem schrijven, dat Hij onze zonden in zijn ligchaam gedragen heeft op het hout (1 Petr. II: 24).

Het verdient verder opmerking, wat wij lezen, dat

CHRISTUS eenmaal slechts geofferd is. Zoo wordt de hooge waarde aangeduid van zijnen dood, boven dien van alle vroegere offers. Terwijl deze gedurig herhaald, en bij nieuwe overtreding wederom door nieuwe offers moesten vervangen worden, heeft CHRISTUS alles in eens volbragt. Zijn offer heeft geen herhaling noodig. Het heeft eene voor allen genoegzame, eeuwig geldende kracht.

En nu M. H.! gevoelt gij reeds, waarom dat eenmaal sterven van CHRISTUS overstaat tegen het eenmaal sterven der menschen; omdat het eens voor altijd aan hunnen dood zijn verschrikkend aanzien ontneemt. CHRISTUS heeft den dood ondergaan, die ons als straf der zonde dreigde; Hij heeft dien ondergaan om ons eene oorzaak te zijn des eeuwigen levens. O, welk eene aankondiging voor stervelingen! Het moge ons dan allen gezet zijn eenmaal te sterven, voor den geloovigen Christen is dat sterven niet meer uitvoering der goddelijke straf, niet meer bezolding der zonde; is dat sterven geen eigenlijk sterven meer, maar doorgang tot het eeuwige leven. Bij het kruis van onzen Heer is de magt des doods overwonnen en vernietigd. Aan CHRISTUS verbonden, vreezen wij die laatste ure niet, wetende, dat de koning der verschrikking door CHRISTUS herschapen is in een bode des vredes; wetende, dat wij, door Hem verlost van den eeuwigen dood, daarom alleen nog sterven, opdat al het sterfelijke door ons zou worden afgelegd; daarom alleen heengaan van dit tooneel der verderving, opdat wij dit ligchaam der zonde zouden verwisselen met eene nieuwe, heerlijke, geestelijke woning, waartoe geen zonde toe-

gang heeft; opdat wij erfgenamen worden zouden eener zalige onsterfelijkheid.

Eener zalige onsterfelijkheid! Ja, want wij lezen het ten andere in den tekst: dat CHRISTUS ten anderen male zonder zonde gezien zal worden van degenen, die Hem verwachten tot zaligheid. En zietdaar, wat ons bemoedigen kan bij de gedachte aan het toekomstig gerigt.

Ten anderen male, zegt de Apostel, zal CHRISTUS worden gezien, om het te onderscheiden van zijne eerste verschijning, vs. 26 vermeld, in de voleinding der eeuwen, dat is, aan het einde van de oude Mozaïsche Godsdienstinrigting, toen Hij geopenbaard is op aarde om de zonde te niet te doen door het offer van zich zelven. Gelijk Hij toen gekomen is, als beladen met de zonde der wereld, zoo zal Hij andermaal wederkomen zonder zonde, niet om andermaal voor die zonde te boeten, voor welke Hij eenmaal eene volkomene verzoening heeft teweeggebragt. Niet gelijk de priesters des O. V., die telkens al weder nieuwe zoenoffers aanbrengen moesten, maar met een geheel ander, hoogst heerlijk doel zal Hij ten tweeden male verschijnen. Dan zal Hij gezien worden tot zaligheid van hen, die Hem verwachten; — zoo toch achten wij de schikking der laatste woorden meer duidelijk en juist. De Apostel veronderstelt dus hier, wat wij uit een aantal andere schriftplaatsen, wat wij uit de eigene voorspellingen van CHRISTUS weten aangaande zijne zigtbare, heerlijke en zalige wederkomst. Die wederkomst is de

blijdschap, de hope, de zaligheid des Christens. Terwijl anderen met die wederkomst spotten of er niet dan met vreeze aan denken, ziet hij ze met innige vreugde te gemoet, verwacht hij ze met reikhalzend verlangen, of, gelijk PAULUS het elders uitdrukt, heeft hij de verschijning van CHRISTUS lief. Dan toch komt de Heer om alle de zijnen in het ongestoord bezit te stellen der zaligheid, die Hij voor hen verworven heeft. Dan wijst Hij hun de plaatsen aan, die Hij voor hen heeft toebereid in het groote huis des Vaders. Dan worden de scharen zijner dienaars rondom Hem, hunnen Heer en Verlosser, verzameld en met en door Hem erfgenamen van dat hemelsche Koningrijk, dat voor hen bereid is geweest van voor de grondlegging der wereld.

Zietdaar M. H.! wat voor den geloovigen Christen alle vrees voor het toekomstig oordeel doet verdwijnen. Zietdaar, in welk een heugelijk licht het Evangelie voor hem het allergeduchtste tijdstip van de toekomst plaatst. Dat ontzettend woord: en daarna het oordeel! het drukt zijne heerlijkste, zijne zaligste verwachting uit. Hij ook zal met alle ADAMS-kinderen eens geoordeeld worden; maar door wien? door JEZUS, den Vriend zijner ziel, die hem gekocht heeft met zijn bloed. Hij ook zal daar eenmaal staan voor den regterstoel der gansche aarde; maar waartoe? niet om zijne veroordeeling, maar om zijne vrijspraak te hooren, om bedeeld te worden met de heerlijke vrijheid der kinderen Gods, om de woningen des lichts en der onsterfelijkheid te worden ingeleid. De Regter die het vonnis zal spreken, is zijn Verlosser, zijn Zaligmaker, voor wiens rekening hij daar

staat. Het vonnis dat hij zal hooren, zal de beslissing zijn zijner eeuwige zaligheid.

Ziet M. H.! in zulk een licht vertoont ons het onwaardeerbaar Evangelie de twee geduchtste tijdstippen der toekomst. Wat de hoogste verschrikking van den zondaar is, ja, dat is de hoogste vreugde des Christens. Dood en oordeel, het zijn hem liefelijke namen, het zijn hem bronnen van de zaligste hoop. Want CHRISTUS is eenmaal voor hem opgeofferd om zijne zonden weg te nemen; en CHRISTUS zal eens wederkomen tot zaligheid van allen, die Hem verwachten.

III.

Mogt dat M. H.! ook uwe en mijne verwachting zijn! Wat kunnen wij toch aangelegeners begeeren en zoeken, dan veiligheid en rust tegen die geduchte toekomst, die voor ons aanstaande is, aan welke wij met iederen dag eene schrede nader zijn? Wat wij op aarde mogen bezitten of ontberen, mogen winnen of verliezen, het zegt weinig bij hetgeen ons op den dag des doods en des gerigts te wachten, bij hetgeen ons dán te winnen of te verliezen staat! Wij weten het allen, dat wij eerlang van hier, uit het midden onzer bedrijven en vermaken, onzer betrekkingen en bezittingen zullen worden opgeroepen, dat wij allen sterven zullen om te verschijnen voor den algemeenen Regter der wereld; het wordt ons dagelijks herinnerd door de voorbeelden onzer medestervelingen, die ons voorgaan naar de eeuwigheid: en nogtans kan men dit vergeten en uit de gedachten zetten, kan men er met onverschilligheid over spreken,

als of het wel voor alle anderen, maar voor ons alleen geen waarheid ware, als of wij eene uitzondering zouden maken op den algemeenen regel. O, waaraan moesten wij meer en met meerder ernst gedenken, dan aan het geen zoo zeker, zoo gewigtig, en van zoo verre gevolgen is, als onze toekomstige lotbeslissing? Welke gewigtiger vraag dan deze kunnen wij aan ons zelve doen: wat is daaromtrent mijne verwachting? wat zal dan mijn lot eens zijn?

En het antwoord op die vraag is niet moeijelijk te vinden. Wij kennen toch den regel, naar welken wij geoordeeld en ons lot beslist zal worden. Het zal zijn naar dat wij hier geleefd en gedaan zullen hebben, hetzij goed, hetzij kwaad. Het zal zijn naar de wijze, waarop wij hier omtrent CHRISTUS en zijn Evangelie verkeerd zullen hebben, naar dat wij al of niet in Hem als onzen Zaligmaker zullen geloofd, al of niet Gods roepstem aan ons tot bekeering en verzoening zullen opgevolgd, al of niet ons op onze ware heiliging en hervorming voor den hemel zullen toegelegd hebben.

Ga ons dan dit M. H.! toch boven alles ter harte! O, wie uwer nog onverschillig omtrent CHRISTUS en zijn Evangelie, nog onnadenkend omtrent het heil zijner ziele wezen mogt, wat zal u tot nadenken brengen, zoo de gedachte aan den dood en het oordeel op u geen indruk kan maken. Een Heidensche FELIX werd ontroerd, toen PAULUS tot hem van het toekomstig oordeel sprak. Wij kunnen niet als PAULUS spreken. Maar is dan de zaak zelve, waarvan wij spreken, niet gewigtig genoeg, om niet dan met den hoogsten ernst en met ingekeerdheid tot u zelve gehoord te worden? Ach, wat zou het ons

zijn, indien wij, na in zondenlust en onbekeerlijkheid volhard te hebben, verschijnen moesten voor dè vierschaar Gods! Wat zou het ons zijn, indien wij, na dien CHRISTUS, die onze behoudenis zocht, miskend en verworpen te hebben, Hem als den verheerlijkten Wereldrigter ontmoetten, om van Hem te hooren: gaat weg van Mij; Ik heb u nooit gekend! Wat zou het ons zijn, indien wij, ten gevolge van ons ongeloof, eens tot die plaats van rampzaligheid verwezen wierden, waartoe de hoop geen toegang heeft, waar alle de jammeren, die er ons wachten kunnen, nog verre overtroffen zullen worden door het allerverschrikkelijkste zelfverwijt, dat wij behouden konden worden, maar niet hebben gewild; waar men zich herinneren zal al den tijd, al de vermogende hulpmiddelen, ook deze waarschuwing, die men ontving om zijn verderf te ontkomen; maar die men in den wind geslagen en verwaarloosd heeft! En daarom M. G.! heden, terwijl wij de stem van Gods genade nog hooren, ons hart niet verhard! Heden, terwijl ons nog vrede verkondigd wordt door het bloed des kruises, bedacht en aangewend wat tot onzen vrede dient! Heden, terwijl wij nog leven, nog in den dag der zaligheid leven, ons door geloof in CHRISTUS, door gehoorzaamheid aan zijne bevelen, voor zijne toekomstige verschijning bereid!

Naar mate dat meer onze toeleg is, naar mate wij hier ons meer bevlijtigen om rein van alle zonden, getrouw in elke roeping, steeds wakende, werkende en biddende, voor Hem, voor de geregtigheid en den hemel te leven, naar die mate zal zijne verschijning ons te zaliger en

te verblijdender zijn. O heerlijke verwachting des Christens, die zoo door het Evangelie geleid en voorgelicht, den dood en het oordeel te gemoet gaat! Hier, vrienden van CHRISTUS! hier moogt gij Hem, dien gij liefhebt, nimmer hebben gezien, dán zult gij Hem aanschouwen, aanschouwen in al den luister zijner heerlijkheid. Hier moogt gij nog van Hem uitwonen, dan zult gij zijne nabijheid, zijne gemeenschap genieten, tot gelijkvormigheid aan Hem verheven worden. Wat is dan het vreesselijke uur des doods! Het zalige uur uwer geboorte voor het eeuwige leven! Wie is dan uw Regter? Hij, die ook u kocht met zijn bloed! Wat zal dan zijn vonnis zijn? Ook uwe openlijke vrijspraak en verheerlijking! Zou het ons, M. B. en Z. in CHRISTUS, niet opbeuren en troosten? niet verzoenen met en bemoedigen onder al het verdriet, de beproeving en kwelling dezer aarde? Zou het ons niet aansporen om ons karakter als Christenen te handhaven, om te wandelen als aanstaande burgers des hemels? Zou het ons niet doen verlangen naar dat uur onzer ontbinding, naar dien doorluchtigen dag der wederkomst van onzen Heer, waarop wij Hem zullen zien verschijnen, tot zaligheid van allen, die in Hem geloofd en Hem liefgehad hebben?

AMEN!

